IES DE RODEIRA. Cangas do Morrazo
Departamento de Filosofía

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

CURSO 2019/2020

Índice

I. O DEPARTAMENTO E A PROGRAMACIÓN

Distribución das materias.

Obxectivos Xerais.

Programación do curso 2019/2020

I. PROGRAMACIÓNS DIDÁCTICAS ESO

i. Secuencia de contidos e síntese avaliación

1. VALORES ÉTICOS 1-4
2. FILOSOFÍA CUARTO DA ESO

I. PROGRAMACIÓNS DIDÁCTICAS BACHARELATO

FILOSOFÍA

HISTORIA DA FILOSOFIA

I.

II. O DEPARTAMENTO E A PROGRAMACIÓN

A PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA deste curso 2019/2020 serve de marco para a unificación dos criterios do profesorado que imparte materias asociadas a este DEPARTAMENTO e coma referencia para a orientación do traballo do noso alumnado.

A programación pretende responder ás esixencias da normativa referente ás actividades docentes, coa concreción dos obxectivos que se pretenden acadar, a metodoloxía que se vai empregar, a distribución temporal da materia que se impartirá e os sistemas de avaliación e recuperación que se van a seguir, facendo especial fincapé nos contidos mínimos esixibles para cada unha das materias que deberá impartir. A través desta Programación o Departamento establece bases para a coordinación con outros programas.

O DEPARTAMENTO DE FILOSOFÍA está composto polos profesores Alba Amado (Xefa do Departamento), Teresa Rodríguez Fandiño e Noé Massó. A asignatura de valores éticos de terceiro da ESO está impartida por Mario compañera doo departamento de Historia .Por ser un departamento reducido e por tradición filosófica, aparte da reunión semanal no Seminario, os aoves entre as 11.:20 e as 12:10 , as reunións informais son frecuentes, nun continuo intercambio de experiencias e materiais no que coordinamos o traballo docente.

O SEMINARIO, compartido cos Departamentos de Relixión Católica, Educación Física e FOL, está dotado dunha boa biblioteca de filosofía, impresora, ordenadores e material cinematográfico. A previsión de gastos do novo curso céntrase en adquirir material ofimático e informático.

As MATERIAS asignadas ao Departamento son as seguintes:

-
-
-
- - **VALORES ÉTICOS 1º, 2º, 3º E 4º de ESO.** Materia específica do currículo LOMCE, optativa coa materia de Relixión. Conta con 3 grupos en cada nivel, con 1 hora semanal. Nesta materia o obxetivo fundamental é a formación en valores do alumnado, estimulando capacidades e actitudes que permitan unha xestión autónoma e moral da súa conducta.
- **FILOSOFÍA 4º ESO.** Materia optativa. Conta cun grupo . O obxetivo fundamental é a niciación a reflexión filosófica

- **FILOSOFÍA DE 1º de BACHARELATO** é unha materia TRONCAL común do Bacharelato LOMCE. Conta con 4 grupos de 3 horas semanais. Inícianse e familiarízanse co pensamento filosófico, cunha formación global moi desigual. Poñeremos énfase na aprendizaxe dos principais instrumentos de traballo filosófico e no traballo intelectual en xeral.
- **HISTORIA DA FILOSOFÍA de 2º de BACHARELATO**, materia opcional de segundo de bacharelato . Conta con 2 grupos con 4 horas semanais. Xa están iniciados na familiaridade co pensamento filosófico, cun nivel de coñecemento aceptable. Deberemos insistir na composición de texto de carácter filosófico para que podan ir ben preparados para os exames finais do Bacharelato no caso de que a elixan como materia.

A DISTRIBUICIÓN DAS MATERIAS realízase do seguinte xeito:

Materia	Curso	Profesor	Sesións	Grupos
VALORES ÉTICOS 1	1º ESO	Teresa Rodriguez Fandiño	1	A, B, C
VALORES ÉTICOS 2	2º ESO	Alba Amado Martínez	1	A, B, C
VALORES ÉTICOS 3	3º ESO	J. Mario Dominguez Cabaleiro	1	A, B, C
VALORES ÉTICOS 4	4º ESO	Alba Amado Martínez Teresa Rodríguez Fandiño	1 1	A, B C
FILOSOFÍA	4º ESO	Alba Amado Martínez	3	A,B.C

FILOSOFÍA	1º BACH	Teresa Rodríguez Fandiño	3	A, B,C,D
HISTORIA DA FILOSOFIA	2º BACH	Alba Amado Martínez	4	C, D

Os **OBXECTIVOS XERAIS do Departamento** son:

- Espertar, estimular, fornecer, apoiar, provocar ou iniciar no traballo intelectual, o exercicio do pensar, o razoamento lóxico e autónomo, a apertura mental, a visión crítica, a curiosidade científica, a competencia filosófica.

- Manexar as ferramentas básicas, vías, camiños, métodos, tácticas e estratexias do coñecer: asombro, observación, interrogación, problematización, descrición, definición, interpretación, análise, síntese, indución, dedución, razoamento, relación, conceptualización, teorización, especulación, contemplación, experimentación, silencio, diálogo, ensaio/erro, dialéctica, mediación.
- Ensaiar e traballar as propias respostas ante cuestións radicais e na interpretación da propia vida.
- En clave de COMPETENCIAS, a filosofía enfoca de forma explícita as competencias sociais, de expresión, comunicación, comprensión conceptual e "aprender a aprender": a finalidade é o exercicio da conciencia vital para avanzar na autonomía persoal.

Nesta **PROGRAMACIÓN DO CURSO 2018/2019** asumimos coma tarefa continuar a transformación dos traballos de aula e de programación a fin de axeitarmos aos novos espazos pedagóxicos abertos polas sucesivas Reformas Educativas. Por elo consideramos esta programación como un traballo en proceso, unha proposta de mínimos aberta a continua revisión, avaliación, e modificación mediante os seguintes

MECANISMOS DE AXEITAMENTO:

- Continuo diagnóstico de acertos/fracasos e intercambio de experiencias docentes nas continuas reunións informais diarias, na reunión semanal do Departamento e nas ocasionais reunións interdisciplinarias.
- Mensualmente, recomposición e concreción de contidos, métodos, actividades e estratexias, configurando as novas unidades didácticas
- Trimestralmente, comparativas ponderadas de rendemento, procesos de mellora e cualificacións entre os diversos grupos e a marcha xeral do
- curso. Escolma do realizado incorporándoo as Unidades en elaboración.
- Ao remate do curso, revisión e consolidación do material xerado coma punto de partida da programación seguinte.

A dinámica real desta programación será avaliada semanalmente nas reunións e encontros, formais e informais, do Seminario, nas que acostumamos intercambiar perspectivas, experiencias e materiais, introducindo na práctica docente as correccións e axustes que estimemos necesarios. Trimestralmente avaliaremos o resultados xerais, recompoñendo as unidades didácticas. Estimamos que en dous anos, se non hai moitas modificacións normativas, teremos encauzada esta labor de reprogramación.

En Cangas, a 9 de novembro de 2019

Alba Amado Teresa Rodriguez

Noé Massó

II. PROGRAMACIÓNS DIDÁCTICAS ESO. VALORES ÉTICOS 1-4

1. Secuencia trimestral de contidos e síntese de avaliación por curso

VALORES ÉTICOS 1º ESO

I	A dignidade persoal. Racionalidade, liberdade, autonomía Identidade e personalidade. Intelixencia emocional	Avaliación dos 🕐 Traballos individuais 🕐 Traballos cooperativos 🕐 Dinámicas 🕐 Fichas semanais 🕐 Probas obxectivas 🕐 Comentarios 🕐 Investigacións
II	As relacións interpersoais. Individuo e sociedade Asertividade e habilidade emocional	
III	Os valores éticos. A desprogramación biolóxica Identificación de valores	

	vitais	
VALORES ÉTICOS 2º ESO		
I	A dignidade persoal As relacións interpersoais	Avaliación dos - Traballos individuais - Traballos cooperativos - Dinámicas - Fichas semanais - Probas obxectivas - Comentarios - Investigacións
II	A reflexión ética Xustiza e política	
III	Valores éticos e dereito Ética, ciencia e tecnoloxía	
VALORES ÉTICOS 3º ESO		
I	Cidadanía Estatal. A Constitución de 1978. A organización da convivencia en España O Estado de Dereito, Democrático e Social Valores, Dereitos e Deberes fundamentais	Avaliación dos - Traballos individuais - Traballos cooperativos - Dinámicas - Fichas semanais - Probas obxectivas - Comentarios - Investigacións - Laboratorios

II	Cidadanía Autonómica e Local. A organización da convivencia en Galicia. Estatuto de Autonomía, Xunta, Deputacións. A organización da convivencia en Cangas Os Concellos Cidadanía Europea. A organización da convivencia en Europa. A construción dos valores humanos	
III	Dereitos Humanos. A Declaración de 1948. A organización da convivencia global A dignidade da persoa coma valor nuclear Os dereitos coma valores políticos, económicos, sociais e culturais Ética da Ciencia e Tecnoloxía. A contemporaneidade. Horizontes e abismos	
VALORES ÉTICOS 4º ESO		
I	A dignidade da persoa As relación interpersoais	Avaliación dos 🕐 Traballos individuais 🕐 Traballos cooperativos 🕐 Dinámicas 🕐 Fichas semanais 🕐 Probas obxectivas 🕐 Comentarios 🕐 Investigacións 🕐 Laboratorios
II	A reflexión ética	

III	A xustiza e a política Ética e Dereito. Os dereitos humanos Ética da ciencia e da tecnoloxía

1. Introducción

A materia de Valores Éticos ten como **obxectivo básico** orientar o alumnado adolescente na escolla do seu proxecto de vida persoal. A orientación de Valores Éticos permite que o proxecto se vaia enchendo de xeito acorde coa racionalidade práctica. Isto supón que o proxecto, por racional, vai requirir virtudes intelectuais como o **rigor, a coherencia, a honradez intelectual ou o apego á realidade**. Pola dimensión práctica desa racionalidade, o proxecto requirirá que o alumnado **vaia construíndo, desde a reflexión, un código ético de valores e normas** que determinarán as súas decisións para guiar a súa conduta de tal xeito que realce a súa dignidade persoal e, ao mesmo tempo, permita a súa realización plena e feliz como persoas e a promoción de relacións sociais marcadas polo recoñecemento das outras persoas, o respecto cara a elas, e pola finalidade de alcanzar cotas cada vez maiores de xustiza, tanto no nivel máis próximo á persoa como no nivel global.

2. Obxectivos xerais

As materias asignadas ao Departamento son abertas, orientadas ao estímulo da reflexión, ao cultivo da autonomía, ao exercicio intelectual e á integración dos coñecementos antes que ao procesamento de datos ou a acumulación de información. Por elo os obxectivos xerais son:

a. Recoñecer a relación do ser humano co contorno e os axentes sociais que o conforman, entendendo a súa influencia no desenvolvemento moral da persoa e valorando a vida en sociedade desde valores éticos recoñecidos.

b. Desenvolver certas habilidades sociais e técnicas de comunicación para dominar

formas e xestos habituais que favorezan tanto as relacións interpersoais como o respecto á dignidade e aos dereitos das persoas.

c. Entender a influencia das virtudes e dos valores éticos no establecemento respectuoso e comprensivo de relacións interpersoais, así como no exercicio da liberdade individual e soci

d. Valorar a dignidade humana para entender o que significa ser persoa e poder valorarse a si mesmo e aos que o rodean.

e. Descubrir a importancia dos valores éticos na formación da personalidade e a autoestima.

f. Comprender o concepto de virtude en Aristóteles para establecer relacións entre os actos, os hábitos e o carácter no desenvolvemento da personalidade.

g. Coñecer o concepto e as causas da crise de identidade que xorde na adolescencia.

h. Tomar conciencia da importancia que ten o desenvolvemento da autonomía e o control persoais no crecemento persoal e nas crises de identidade adolescentes, para poder identificar as súas causas e detectar as influencias que exercen os grupos sociais na personalidade.

i. Identificar os trazos máis característicos dos grupos de adolescentes reflexionando sobre a influencia que exercen sobre o individuo.

j. Recoñecer a diferenza entre autonomía e heteronomía desde a concepción kantiana.

k. Tomar conciencia da importancia que teñen o desenvolvemento da autonomía e o control da conduta no crecemento moral da persoa cara á vida adulta.

l. Identificar as aptitudes que posúe o ser humano para construír un autoconcepto positivo e potenciar a súa autoestima.

m. Reflexionar sobre as propias emocións para recoñecelas en situacións cotiás e poder mellorar as habilidades emocionais.

n. Comprender o concepto de intelixencia emocional e valorar a súa importancia na personalidade e no carácter moral do ser humano para mellorar as súas habilidades emocionais.

o. Sinalar os límites entre a liberdade persoal e a social, marcados pola ética e os dereitos humanos.
p. .Valorar a importancia das habilidades emocionais, sociais e asertivas, co fin de moldear a personalidade a través de valores e virtudes éticos que favorezan as relacións interpersoais positivas e respectuosas, asegurando así unha vida en sociedade máis xusta e enriquecedora.
q. Recoñecer a vida privada e pública das persoas para trazar os límites da liberdade individual e social.
r. Apreciar o efecto que producen os valores na conduta individual e social, identificar os problemas derivados da súa ausencia e promovelos en beneficio das persoas e da sociedade.
s. Describir as semellanzas e as diferenzas que existen entre a moral e a ética, valorando a importancia desta última para actuar de forma racional.
t. Identificar a liberdade como base que sostén a moral da persoa e a intelixencia, a vontade e as normas éticas como medios que rexen a súa conduta.
u. Explicar a función dos valores éticos na vida persoal e social do ser humano, destacando a importancia de ser respectados.
v. Coñecer como se creou a ONU e o momento histórico que impulsou a elaboración da DUDH, destacando o seu valor como fundamento ético universal da lexitimidade do dereito e dos Estados.
w. Entender e valorar o contido da DUDH, facendo especial fincapé no respecto á dignidade humana como base de todos os dereitos humanos.
x. Coñecer o panorama actual respecto ao exercicio dos dereitos da muller e da infancia en gran parte do mundo, coñecendo as causas da situación e tomando conciencia delas, co fin de promover a súa solución.

3. Contribución a consecución das Competencias clave

No plano didáctico, Valores Éticos contribúe á consecución das competencias clave. Resulta evidente que o obxectivo de alcanzar maiores **competencias sociais e cívicas** está na súa propia constitución como materia. Pero a reflexión ética tamén require a posta en práctica da competencia **comunicación lingüística**, pola

necesidade de rigor e claridade na exposición das propias ideas, e da capacidade dialóxica para comprender os puntos de vista alleos e aprender deles. Tamén resulta indispensable fomentar tanto a competencia de **aprender a aprender como a de sentido da iniciativa e espírito emprendedo**r, pois ambas inciden na necesidade de crecemento persoal, tanto na orde do exercicio dos **procesos cognitivo**s como na do aprecio pola **creatividade, o sentido crítico e o non-estancamento**. Para a reflexión ética, ademais, é necesario coñecer e dialogar con pensadores/as que, coas súas teorías antropolóxicas, éticas e políticas, foron moldeando tanto a nosa cultura como os **valores de respecto, non-violencia, liberdade, igualdade entre as persoas, solidariedade e pluralismo**; valores que son o corazón da **Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH**). É desde eses valores como tamén se analiza o traballo científico e tecnolóxico, polo que tamén se traballa a competencia matemática e as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía, non desde unha perspectiva substantiva, pero si desde a análise da actividade científico-tecnolóxica como actividade que debe ser acorde a valores éticos universais, tanto nos seus procedementos como nos resultados que dela se poidan obter.

4. Orientacións metodolóxicas xerais

A materia préstase a desenvolver nos alumnos e nas alumnas, tanto en **traballos colaborativo**s como en **tarefas individuais**, a competencia dixital, que lles permita **acceder e seleccionar información, procesala e plasmar as súas creacións en produtos cunha innegable capacidade para a comunicación.** Apúntase, tamén, a oportunidade que brinda a materia para pór en práctica metodoloxías didácticas activas e contextualizadas que faciliten a participación do alumnado en **traballos cooperativos, a realización de tarefas, a aprendizaxe baseada en problemas, o estudo de casos, o traballo por retos, etc.,** metodoloxías todas elas que lle confiren ao alumnado o papel de axente activo da súa propia formación.

Os alumnos e as alumnas deben desenvolver nesta etapa un pensamento e unha actitude críticos que se sustenten en valores morais e éticos recoñecidos. Por iso, farase fincapé na necesidade de analizar, formular e dar solucións a problemas cun fondo ético.

Desde esta perspectiva, a liña metodolóxica que rexerá as accións docentes nesta área desenvolverase a través de métodos activos, indutivos e mixtos; é dicir, métodos

eminentemente participativos onde se alterna o traballo individual co traballo en grupo.

A aplicación dos devanditos métodos leva implícita a utilización de estilos de ensino socializadores, cognitivos e creativos para conseguir que os seus xuízos e eleccións dirixan a súa conduta e as súas relacións sociais cara ao benestar común.

Neste contexto metodolóxico, o estudante convértese en protagonista da súa propia aprendizaxe, mentres que o docente vai cedendo terreo para que o alumnado logre maior autonomía nas súas aprendizaxes e cree estruturas cognitivas que lle permitan un pensamento e un proxecto de vida propios, asumindo de modo consciente, crítico e reflexivo o exercicio da liberdade e o control acerca da súa propia existencia. Á súa vez, a transmisión do coñecemento das características que conforman a imaxe persoal farase a partir de aprendizaxes baseadas na experiencia, onde o alumnado percibe a información a través das súas propias experiencia e respectando sempre o desenvolvemento dos seus diversos estilos de aprendizaxe. Tamén se combinarán técnicas como a ensinanza recíproca, a discusión guiada con técnicas de visualización, de *role play.* Este abano de accións docentes permitirá ao alumnado comprender e interiorizar os valores éticos de forma holística, comprensiva e significativa.

5. Medidas de atención a diversidade

A avaliación inicial facilítanos non só coñecemento acerca do grupo como conxunto, senón que tamén nos proporciona información acerca de diversos aspectos individuais dos nosos estudantes; a partir dela poderemos:

- Identificar os alumnos ou as alumnas que necesitan un maior seguimento ou personalización de estratexias no seu proceso de aprendizaxe.
- Saber as medidas organizativas que cómpre adoptar. (Planificación de reforzos, situación de espazos, xestión de tempos grupais para favorecer a intervención individual).
- Establecer conclusións sobre as medidas curriculares que cómpre adoptar, así como sobre os recursos que se van empregar.
- Analizar o modelo de seguimento que se vai utilizar con cada un deles.
- Acoutar o intervalo de tempo e o modo en que se van avaliar os progresos destes estudantes.
- Fixar o modo en que se vai compartir a información sobre cada alumno ou alumna co resto de docentes que interveñen no seu itinerario de aprendizaxe; especialmente, co titor

6. Transversais

Poucas materias afondan no tratamento dos **elementos transversais** do currículo como a de Valores Éticos, tendo algún deses elementos, como a educación cívica e constitucional, como parte nuclear, e necesitando o concurso dos outros, como a **comprensión de lectura, a corrección na expresión oral e escrita, o uso de ferramentas para a comunicación audiovisual e outros elementos de TIC, ou a aposta polo emprendemento como antítese do estancamento e a pasividade**. Pero, ademais, na materia abórdanse temas como **o desenvolvemento sustentable, o abuso e o maltrato de persoas con discapacidade, ou o fomento da igualdade de oportunidades**, porque nestes e en outros é a reflexión ética a quen ten que orientar a nosa conduta

7. Estrutura xeral de contidos

O currículo da materia está estruturado en seis bloques temáticos con enfoques, perspectivas e niveis de fondura diferente:

A dignidade da persoa **A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais**

A reflexión ética **A xustiza e a política**

Os valores éticos, o dereito, os Dereitos Humanos **Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía**

Por cursos, a distribución aconsellada é:

1º A Persoa, a Convivencia e a Reflexión persoal 2º Teorías Éticas e da Xustiza

3º Reflexión Política 4º Persoa e Convivencia: o ensaio dunha vida digna

8. Avaliación

A avaliación será continua, valorando a participación e a calidade das exposicións, traballos, actividades, laboratorios, debates e probas obxectivas realizadas, tanto individuais coma de grupo. Os estándares de aprendizaxe son os propostos na normativa, que recollemos en cadro sinóptico a continuación. Procuraremos que os traballos en equipo e cooperativos supoñan polo menos a metade, pois convivencia, interacción e cooperación son o cerne dos

valores éticos. Polas circunstancias da materia e a divesidade dos grupos, tanto en tamaño coma en actitude, non é coherente nin prudente concretar a priori mecanismos pechados de avaliación, debendo adaptarse as moi variadas dinámicas grupais. En todo caso, o noso propósito é recoller, nas Unidades didácticas en elaboración, unha panoplia de recursos e mecanismos axeitados para cada nivel.

Os criterios son a participación activa e pasiva, a realización e presentación das tarefas nas condicións estipuladas (data de entrega, contidos mínimos, estrutura), e a claridade, orixinalidade, fondura, coherencia, apertura de perspectivas, capacidades de relación, capacidade crítica. Dada a problemática de certos niveis, en conflictiva preadolescencia, empregaremos sistemas de puntuación que integren o comportamento na aula, estimulando ou penalizando actitudes e accións que cooperen ou interfiran no bo desenvolvemento das actividades. Estas "puntuacións" poderán suponer ata un 20% da calificación trimestral

	Valores éticos. 1º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	Bloque 1. A dignidade da persoa			
▪ a ▪ d ▪ h	▪ B1.1. O concepto problemático de persoa. Sign	▪ B1.1. Construír un concepto de persoa, consciente de	▪ VEB1.1.1. Sinala as dificultades para definir o conc	▪ CCL

	ificado etimolóxico. ▪ B1.2. Características da persoa: independencia, racionalidade e liberdade. ▪ B1.3. Dignidade da persoa: a persoa como ser moral.	que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre.	epto de persoa, analizando o seu significado etimolóxico.
▪ VEB1.1.2. Describe as características principais da persoa: substancia independente, racional e libre.	▪ CCL		
▪ VEB1.1.3. Explica e valora a digni	▪ CSC		

	dade da persoa que, como ente autónomo, se converte nun "ser moral".			
▪ a ▪ b ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h	▪ B1.4. Adolescencia: crise de identidade, formación de grupos e influencia do grupo no/na adolescente. ▪ B1.5. Desenvolvemento da autonomía persoal na adolescencia. Control da conduta e escolla de valores	▪ B1.2. Comprender a crise da identidade persoal que xorde na adolescencia e as súas causas, e describir as características dos grupos que forman e a influencia que exercen sobre os seus membros, coa finali	▪ VEB1.2.1. Coñece información, de fontes diversas, arredor dos grupos de adolescentes, as súas características e a influencia que exercen sobre os seus membros na determinación da súa conduta, e realiza un	▪ CAA ▪ CSC

		éticos.	dade de tomar conciencia da necesidade que ten, para seguir medrando moralmente e pasar á vida adulta, do desenvolvemento da súa autonomía persoal e do control da súa conduta.	resumo coa información obtida.
▪ VEB1.2.2. Elabora conclusións sobre a importancia que ten para o/a adolescente desenvolver	▪ CSIEE			

	a autonomía persoal e ter o control da súa propia conduta conforme aos valores éticos libremente elixidos.			
▪ a ▪ f ▪ g ▪ l	▪ B1.6. Personalidade: factores xenéticos, sociais, culturais e do contorno ambiental que inflúen na súa construción. Capacidade de autodeterminación no ser humano.	▪ B1.3. Describir en que consiste a personalidade e valorar a importancia de enriquecela con valores e virtudes éticas, mediante o esforzo e a vontade persoal.	▪ VEB1.3.1. Identifica en que consiste a personalidade e os factores xenéticos, sociais, culturais e do contorno que inflúen na súa construción, e aprecia a capacidade de	▪ CSC ▪ CSIEE

			de autodeterminación no ser humano.	
▪ a ▪ d ▪ g ▪ h	▪ B1.7. A razón e a liberdade na estruturación da personalidade e na escolla dos valores éticos que a conformarán.	▪ B1.4. Xustificar a importancia que ten o uso da razón e a liberdade no ser humano para determinar "como quere ser", elixindo os valores éticos que desexa incorporar á súa personalidade.	▪ VEB1.4.1. Describe e estima o papel relevante da razón e a liberdade para configurar cos seus propios actos a estrutura da súa personalidade.	▪ CSC
▪ VEB1.4.2. Realiza unha lista dos valores éticos que	▪ CSIEE			

	estima como desexables para integralos na súa personalidade, e explica as razóns da súa elección.			
▪ a ▪ b ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h	▪ B1.8. A intelixencia emocional e o seu papel no desenvolvemento moral da persoa. ▪ B1.9. Emocións, sentimentos e vida moral. ▪ B1.10. Valores éticos e capacidade de autocontrol emocion	▪ B1.5. Analizar en que consiste a intelixencia emocional e valorar a súa importancia no desenvolvemento moral do ser humano.	▪ VEB1.5.1. Define a intelixencia emocional e as súas características, valorando a súa importancia na construción moral do ente humano.	▪ CCL

al.

- VEB1.5.2. Explica en que consisten as emocións e os sentimentos, e como se relacionan coa vida moral.
  - CCL

- VEB1.5.3. Atopa, disertando en grupo, a relación entre algunhas virtudes e valores éticos e o desenvolvemento das capacidades de autocontrol emocional e automotivación, tales
  - CAA
  - CSC
  - CSIEE

	como a sinceridade, o respecto, a prudencia, a temperanza, a xustiza e a perseveranza, entre outras			
▪ a ▪ b ▪ d ▪ g ▪ h ▪ m	▪ B1.11. Habilidades emocionais segundo Goleman. ▪ B1.12. Habilidades emocionais e virtudes éticas. ▪ B1.13. Introspección: autocoñecemento, autocontrol e autonomía.	▪ B1.6. Estimar a importancia do desenvolvemento da intelixencia emocional e a súa influencia na construción da personalidade e o seu carácter moral, con capacidade de	▪ VEB1.6.1. Comprende en que consisten as habilidades emocionais que, segundo Goleman, debe desenvolver o ser humano, e elabora un esquema explicativo arre	▪ CAA

empregar a introspección para recoñecer emocións e sentimentos no seu interior, para mellorar as súas habilidades emocionais.

dor do tema, en colaboración en grupo.

- VEB1.6.2. Relaciona o desenvolvemento das habilidades emocionais coa adquisición das virtudes éticas, tales como a perseveranza, a prudencia, a autonom

- CSC

ía persoal, a temperanza, a fortaleza da vontade, a honestidade cun mesmo, o respecto á xustiza e a fidelidade aos propios principios éticos, entre outras.	
▪ VEB1.6.3. Emprega a introspección como medio para recoñecer as propias emocións, os sentimentos e os estados	▪ CAA ▪ CSIEE

de ánimo, coa finalidade de ter un maior control deles e ser capaz de automotivarse, converténdose no dono da propia conduta.

▪ a ▪ d ▪ g ▪ m	▪ B1.14. Construción da identidade propia consonte valores éticos. ▪ B1.15. Persoa como proxecto vital.	▪ B1.7. Comprender e apreciar a capacidade do ser humano, para influír de maneira consciente e voluntaria na construción da súa propia identidad	▪ VEB1.7.1. Toma conciencia e aprecia a capacidade que posúe para modelar a propia identidade e facer de si mesmo/a unha persoa xusta,	▪ CSIEE

		e, consonte os valores éticos, e así mellorar a súa autoestima.	sincera, tolerante, amable, xenerosa, respectuosa, solidaria, honesta, libre, etc., nunha palabra, digna de ser apreciada por si mesmo/a.
▪ VEB1.7.2. Deseña un proxecto de vida persoal conforme o modelo de persoa que quere ser e os valores éticos que desexa adquirir, face	▪ CSIEE		

ndo que a súa propia vida teña un sentido.

Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais

▪ a ▪ b ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h	▪ B2.1. A natureza social do ser humano. ▪ B2.2. Relación dialéctica entre individuo e sociedade. ▪ B2.3. Os valores éticos como guías das relacións interpersoais na sociedade.	▪ B2.1. Coñecer os fundamentos da natureza social do ser humano e a relación dialéctica que se establece entre este e a sociedade, estimando a importancia dunha vida social dirixida polos valores éticos.	▪ VEB2.1.1. Explica por que o ser humano é social por natureza e valora as consecuencias que ten este feito na súa vida persoal e moral.	▪ CSC
▪ VEB2.1.2. Disci	▪ CCL			

	rne e expresa, en pequenos grupos, sobre a influencia mutua que se establece entre o individuo e a sociedade.	▪ CSC
▪ VEB2.1.3.	Achega razóns que fundamenten a necesidade de establecer uns valores éticos que guíen as relacións interpersoais e utiliza a iniciativa persoal	▪ CD ▪ CSIEE

para elaborar, mediante soportes informáticos, unha presentación gráfica das súas conclusións sobre este tema.

▪ a ▪ b ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h ▪ ñ	▪ B2.4. Proceso de socialización: interiorización de valores e normas morais. ▪ B2.5. Valores inculcados polos axentes sociais na configuración da personalidade. ▪ B2.6. Necesidade da crític	▪ B2.2. Describir e valorar a importancia da influencia do contorno social e cultural no desenvolvemento moral da persoa, a través da análise do papel que desempeñan os	▪ VEB2.2.1. Describe o proceso de socialización e valora a súa importancia na interiorización individual dos valores e as normas morais que rexen a conduta da sociedade de	▪ CCL

		a racional para alcanzar valores éticos universais, exemplificados na DUDH e baseados na dignidade humana.	axentes sociais.	en que vive.
▪ VEB2.2.2. Exemplifica, en colaboración en grupo, a influencia que teñen na configuración da personalidade e os valores morais inculcados polos axentes sociais, entr	▪ CAA ▪ CD ▪ CSC			

e eles a familia, a escola, os amigos e os medios de comunicación masiva, elaborando un esquema e conclusións, utilizando o soportes informáticos.

▪ VEB2.2.3. Xustifica e aprecia a necesidade da crítica racional, como medio indispensable para adecuar aos valores éticos	▪ CSC

universais establecidos na DUDH os costumes, as normas, os valores, etc., do seu medio, rexeitando todo o que atente contra a dignidade do humano e os seus dereitos fundamentais.				
▪ a ▪ h	▪ B2.7. Diferenza entre a vida privada (regulada pola ética) e a vida pública (regulada polo dereito). Límit	▪ B2.3. Distinguir na persoa os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola ética e a	▪ VEB2.3.1. Define os ámbitos da vida privada e a pública, así como o límite da liberdade hum	▪ CCL

	es da liberdade e nos dous ámbitos.	segunda polo dereito, coa finalidade de identificar os límites da liberdade persoal e social.	ana, en ambos os casos.	
▪ a ▪ b ▪ d ▪ h	▪ B2.8. Habilidades emocionais de Goleman e valores éticos que atinxen ás relación humanas.	▪ B2.4. Relacionar e valorar a importancia das habilidades da intelixencia emocional sinaladas por Goleman, en relación coa vida interpersoal, e establecer o seu vínculo cos valores éticos	▪ VEB2.4.1. Comprende a importancia que para Goleman ten a capacidade de recoñecer as emocións alleas e a de controlar as relacións interpersoais, e elabora un resumo esquemático sobre o	▪ CAA

		que enriquecen as relacións humanas.	tema.	
▪ a ▪ b ▪ d ▪ g ▪ h	▪ B2.9. Asertividade fronte a agresividade e a inhibición. ▪ B2.10. Asertividade e respecto á dignidade das outras persoas. ▪ B2.11. Asertividade e outras habilidades sociais.	▪ B2.5. Utilizar a conduta asertiva e as habilidades sociais, coa finalidade de incorporar á súa personalidade e algúns valores e virtudes éticas necesarias no desenvolvemento dunha vida social máis xusta e enriquecedora.	▪ VEB2.5.1. Explica en que consiste a conduta asertiva, facendo unha comparación co comportamento agresivo ou inhibido, e adopta como principio moral fundamental, nas relacións interpersoais, o respecto á dignidade das persoas.	▪ CCL ▪ CSIEE

- VEB2.5.2. Amosa, nas relacións interpersoais, unha actitude de respecto cara ao dereito que todos os seres humanos teñen a sentir, pensar e actuar de forma diferente, a equivocarse, a gozar do tempo de descanso, a ter unha vida privada, a tomar as súas propias decisión

- CSC

s, etc., e nomeadamente a ser valorado de forma especial polo simple feito de ser persoa, sen discriminar nin menosprezar a ninguén, etc.	
▪ VEB2.5.3. Emprega, en diálogos curtos reais ou inventados, habilidades sociais como a empatía, a escoita activa, a interrogación aser	▪ CAA ▪ CCL

	tiva, etc., coa finalidade de que aprenda a utilizalos de forma natural na súa relación coas demais persoas.	
▪ VEB2.5.4.	Exercita algunhas técnicas de comunicación interpersoal, mediante a realización de diálogos orais, tales como a forma axeitada de dicir non, o disco raiado,	▪ CAA ▪ CCL ▪ CSIEE

o banco de néboa, etc., co obxecto de dominalas e poder utilizalas no momento adecuado.				
▪ a ▪ b ▪ d ▪ h	▪ B2.12. Valores e virtudes éticas nas relación interpersoais. ▪ B2.13. Deber moral e cívico do auxilio.	▪ B2.6. Xustificar a importancia dos valores e das virtudes éticas para conseguir unhas relacións interpersoais xustas, respectuosas e satisfactorias.	▪ VEB2.6.1. Identifica a adquisición das virtudes éticas como unha condición necesaria para lograr unhas boas relacións interpersoais, entre elas a prudencia, a lealdade, a sincerid	▪ CSC

			ade, a xenerosidade, etc.
▪ VEB2.6.2. Elabora unha lista con algúns valores éticos que deben estar presentes nas relacións entre o individuo e a sociedade, tales como responsabilidade, compromiso, tolerancia, pacifismo, lealdade, solidariedade, prudencia, respecto mut	▪ CSC		

uo, xustiza, etc.

- VEB2.6.3. Destaca o deber moral e cívico que todas as persoas teñen de prestar auxilio e socorro a outras cuxa vida, liberdade e seguridade estean en perigo de xeito inminente, colaborando na medida das súas posibilidades a prestar primeiros auxilios, en caso
- CSC

s de emerxencia.

Bloque 3. A reflexión ética

▪ a ▪ d ▪ h	▪ B3.1. Diferenzas entre ética e moral. Importancia da reflexión ética.	▪ B3.1. Distinguir entre ética e moral, sinalando as semellanzas e as diferenzas entre elas e estimando a importancia da reflexión ética como un saber práctico necesario para guiar de forma racional a conduta do ser humano á súa plena realización.	▪ VEB3.1.1. Recoñece as diferenzas entre a ética e a moral.	▪ CSC
▪ VEB3.1.2.	▪ CSC			

Achega razóns que xustifiquen a importancia da reflexión ética.

▪ a ▪ d ▪ f ▪ h	▪ B3.2. Conduta instintiva animal e o comportamento racional, libre e moral do ser humano.	▪ B3.2. Destacar o significado e a importancia da natureza moral do ser humano, tomando conciencia da necesidade que ten de normas éticas.	▪ VEB3.2.1. Distingue entre a conduta instintiva do animal e o comportamento racional e libre do ser humano, destacando a magnitude das súas diferenzas e apreciando as consecuencias que estas teñen na vida das	▪ CMCCT ▪ CSC

			persoas.	
a b d e f g h	B3.3. Liberdade e concepto de persoa. B3.4. Influencia na liberdade da intelixencia e da vontade. B3.5. Factores biolóxicos, psicolóxicos, sociais, culturais e ambientais, que inflúen no desenvolvemento da intelixencia e a vontade, nomeadamente o papel da educación.	B3.3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa e apreciar o papel que a intelixencia e a vontade teñen como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación.	VEB3.3.1. Describe a relación entre a liberdade e o concepto de persoa.	CCL
VEB3.3.2. Analiza e valor	CAA			

a a influencia que teñen na liberdade persoal a intelixencia, que nos permite coñecer posibles opcións para elixir, e a vontade, que nos dá a fortaleza suficiente para facer o que temos decidido facer.	
▪ VEB3.3.3. Analiza algúns factores biolóxicos, psicolóxicos, sociais, culturais e ambientais	▪ CCL ▪ CD ▪ CMCCT

s, que inflúen no desenvolvemento da intelixencia e a vontade, nomeadamente o papel da educación, e expón as súas conclusións de forma clara, mediante unha presentación realizada con soportes informáticos e audiovisuais.

▪ a ▪ b ▪ d ▪ e ▪ h	▪ B3.6. Valores. O seu papel na vida individual e colectiva	▪ B3.4. Xustificar e apreciar o papel dos valores na	▪ VEB3.4.1. Explica o que son os valores e as súas princ	▪ CCL

	. - B3.7. Clases de valores. - B3.8. Xerarquías de valores.	vida persoal e social, resaltando o as súas características, a súa clasificación e a súa xerarquía, coa finalidade de comprender a súa natureza e a súa importancia.	ipais características, e aprecia a súa importancia na vida individual e colectiva das persoas.
- VEB3.4.2. Procura e selecciona información sobre a existencia de clases de valores: relixiosos, afectivos, intelectuais, vitai	- CAA - CSC		

			s, etc.	
			VEB3.4.3. Realiza, en traballo en grupo, unha xerarquía de valores, explicando a súa fundamentación racional, mediante unha exposición usando medios informáticos ou audiovisuais.	CD CSC
a d h	B3.9. Carácter distintivo dos valores éticos.	B3.5. Resaltar a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida	VEB3.5.1. Explica a diferenza entre os valores éticos e o resto dos valores, e valora a importancia	CSC

		persoal e social do ser humano, destacando a necesidade de ser recoñecidos e respectados por todos.	para a persoa dos valores éticos.	
▪ a ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h	▪ B3.10. Valores e normas éticas, e os seus efectos beneficiosos para a persoa e para a comunidade.	▪ B3.6. Tomar conciencia da importancia dos valores e das normas éticas, como guía da conduta individual e social, asumindo a responsabilidade de difundilos e promovelos polos	▪ VEB3.6.1. Destaca algunhas das consecuencias negativas que, a nivel individual e comunitario, ten a ausencia de valores e normas éticas, tales como o egoísmo, a corrupción,	▪ CSC

		beneficios que proporcionan á persoa e á comunidade.	a mentira, o abuso de poder, a intolerancia, a insolidariedade, a violación dos dereitos humanos, etc.
▪ VEB3.6.2. Emprende, utilizando a iniciativa persoal e a colaboración en grupo, a organización e o desenvolvemento dunha campaña no seu medio, co fin de promover o recoñecemen	▪ CAA ▪ CSC ▪ CSIEE		

	to dos valores éticos como elementos fundamentais do pleno desenvolvemento persoal e social.			

Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos

▪ a ▪ c ▪ d ▪ h	▪ B5.1. Preámbulo da DUDH: a dignidade das persoas como fundamento dos seus dereitos universais, inalienables e innatos.	▪ B5.1. Identificar, no preámbulo da DUDH, o respecto á dignidade das persoas e os seus atributos esenciais como o fundamento do que derivan todos os	▪ VEB5.1.1. Explica e aprecia en que consiste a dignidade e que esta declaración recoñece ao ser humano como persoa, posuidora duns dereitos univ	▪ CCL

		dereitos humanos.	ersais, inalienables e innatos, mediante a lectura do seu preámbulo.	
▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h	▪ B5.2. Dereitos da muller: patróns económicos e socioculturais que fomentaron a violencia e desigualdade de xénero. ▪ B5.3. Dereitos da infancia.	▪ B5.2. Estimar a importancia do problema actual do exercicio dos dereitos da muller e da infancia en grande parte do mundo, coñecendo as súas causas e tomando conciencia deles, coa finalidade de promover a súa	▪ VEB5.2.1. Dá razóns sobre a orixe histórica do problema dos dereitos da muller, recoñecendo os patróns económicos e socioculturais que fomentaron a violencia e a desigualdade de xénero.	▪ CSC

solución.

- VEB5.2.2. Xustifica a necesidade de actuar en defensa dos dereitos da infancia, loitando contra a violencia e o abuso do que nenos e as nenas son vítimas no século XXI, tales como o abuso sexual, o traballo infantil, ou a súa utilización como soldados/as, etc.
- CSC

- VEB5.2.3. Emp
- CSC

			rende, en colaboración en grupo, a elaboración dunha campaña contra a discriminación da muller e a violencia de xénero no seu medio familiar, escolar e social, e avalía os resultados obtidos.	▪ CSIEE
▪ a ▪ d ▪ e ▪ g	▪ B5.4. Organizacións que traballan polos dereitos humanos: institucións inter	▪ B5.3. Apreciar o labor que realizan institucións e ONG que traballan pola defensa dos	▪ VEB5.3.1. Indaga, en traballo en colaboración, sobre o traballo de institucións e volu	▪ CAA ▪ CSC ▪ CCL

	nacionais e ONG.	dereitos humanos, auxiliando as persoas que por natureza os posúen, pero non teñen a oportunidade de exercelos.	ntarios/as que, en todo o mundo, traballan polo cumprimento dos dereitos humanos (Amnistía Internacional, e ONG como Mans Unidas, Médicos sen Fronteiras e Cáritas, entre outros), e elabora e expresa as súas conclusións.	

Valores éticos. 2º de ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave

	Bloque 1. A dignidade da persoa			
▪ a ▪ d ▪ h ▪ l	▪ B1.1. Conceptos de persoa achegados pola filosofía.	▪ B1.1. Construír un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre.	▪ VEB1.1.1. Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa, analizando algunhas definicións achegadas por filósofos/as.	▪ CCL
▪ a ▪ c ▪ d ▪ h ▪ l	▪ B1.2. Visión kantiana: a persoa como suxeito autónomo e como un fin en si mesma.	▪ B1.2. Identificar os conceptos de heteronomía e autonomía, mediante a concepción kantiana da persoa, coa finalidade de valorar a súa importancia e aplicala	▪ VEB1.2.1. Explica a concepción kantiana do concepto de persoa, como suxeito autónomo capaz de ditar as súas propias normas morais.	▪ CSC

		na realización da vida moral.		
▪ VEB1.2.2. Comenta e valora a idea de Kant ao concibir a persoa como un fin en si mesma, rexeitando a posibilidade de ser tratada por outros como instrumento para alcanzar fins alleos a ela.	▪ CSC			
▪ a ▪ b ▪ d ▪ h ▪ l	▪ B1.3. Noción aristotélica da virtude: relación cos actos, os hábitos e	▪ B1.3. Entender a relación entre os actos, os hábitos e o desenvolvem	▪ VEB1.3.1. Sinala en que consiste a virtude e as súas característica	▪ CSC

o carácter. Virtudes éticas.	ento do carácter, mediante a comprensión do concepto de virtude en Aristóteles e, en especial, o relativo ás virtudes éticas, pola importancia que teñen no desenvolvemento da personalidade.	s en Aristóteles, indicando a súa relación cos actos, os hábitos e o carácter.	
		▪ VEB1.3.2. Enumera algúns dos beneficios que, segundo Aristóteles, achegan as virtu	▪ CAA ▪ CCL ▪ CSC

			des éticas ao ser humano, identifica algunhas destas e ordénaas segundo un criterio racional.	
	Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais			
▪ a ▪ b ▪ e ▪ g ▪ h	▪ B2.1. Diferenzas entre ética e dereito. ▪ B2.2. Posibles conflitos entre os valores que regulan a vida privada e os que regulan a vida pública.	▪ B2.1. Distinguir, na persoa, os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola ética e a segunda polo dereito, coa finalidade de identificar os límites da liberdade e	▪ VEB2.1.1. Distingue entre os ámbitos de acción que corresponden á ética e ao dereito, e expón as súas conclusións mediante unha presentación elaborada con medios informáticos.	▪ CCL ▪ CD

persoal e social.

- VEB2.1.2. Reflexiona arredor do problema da relación entre estes dous campos, o privado e o público, e a posibilidade de que exista un conflito de valores éticos entre ambos, así como a forma de atopar unha solución baseada nos valores éticos, exe
- CCL
- CSC
- CSIEE

mplificando de maneira concreta tales casos, e expón as súas posibles solucións fundamentadas eticamente.

	Bloque 3. A reflexión ética			
▪ a ▪ d ▪ h	▪ B3.1. Diferenza entre ética e moral. ▪ B3.2. Reflexión ética como guía racional de conduta.	▪ B3.1. Distinguir entre ética e moral, sinalando as semellanzas e as diferenzas entre elas, e estimando a importancia da reflexión ética como un saber práctico necesario	▪ VEB3.1.1. Recoñece as diferenzas entre a ética e a moral, no que se refire á súa orixe e á súa finalidade.	▪ CSC

para guiar de xeito racional a conduta do ser humano á súa plena realización.

- VEB3.1.2. Achega razóns que xustifiquen a importancia da reflexión ética, como unha guía racional de conduta necesaria na vida do ser humano, expresando de forma apropiada os argumentos en
- CSC

que se fundamenta.				
▪ a ▪ b ▪ d ▪ g ▪ h	▪ B3.3. Estrutura moral da persoa. ▪ B3.4. Etapas do desenvolvemento moral en Piaget e Köhlberg. Paso da heteronomía á autonomía moral.	▪ B3.2. Destacar o significado e a importancia da natureza moral do ser humano, analizando as súas etapas de desenvolvemento e tomando conciencia da necesidade que ten de normas éticas, libre e racionalmente asumidas, como guía do seu comportamento.	▪ VEB3.2.1. Sinala en que consiste a estrutura moral da persoa como ser racional e libre, razón pola que esta é responsable da súa conduta e das consecuencias desta.	▪ CSC

VEB3.2.2. Explica as tres etapas do desenvolvemento moral na persoa, segundo a teoría de Piaget ou a de Köhlberg, e as características propias de cada unha, destacando como se pasa da heteronomía á autonomía moral.	CCL CSC			
a g h	B3.5. A liberdade como raíz da estrutura mor	B3.3. Recoñecer que a liberdade constitúe a	VEB3.3.1. Describe a relación entre a liberdade e os	CCL

	al da persoa.	raíz da estrutura moral na persoa, e apreciar o papel da intelixencia e da vontade como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación.	conceptos de persoa e estrutura moral.	
▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h	▪ B3.6. Características distintivas dos valores éticos. ▪ B3.7. Valores éticos e dignidade humana.	▪ B3.4. Resaltar a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida persoal e social do ser humano,	▪ VEB3.4.1. Describe as características distintivas dos valores éticos, utilizando exemplos concretos deles e apre	▪ CCL

destacando a necesidade de ser recoñecidos e respectados por todos.

ciando a súa relación esencial coa dignidade humana e a conformación dunha personalidade xusta e satisfactoria.

- VEB3.4.2. Emprega o espírito emprendedor para realizar, en grupo, unha campaña destinada a difundir a importancia de respectar os valores éticos, tanto na

- CSC
- CSIEE

vida persoal como na social.				
▪ a ▪ b ▪ h ▪ l	▪ B3.8. Normas. Especificidade das normas éticas. ▪ B3.9. Relativismo moral dos sofistas. ▪ B3.10. Intelectualismo moral en Sócrates e Platón. ▪ B3.11. Relativismo moral fronte a obxectivismo moral.	▪ B3.5. Establecer o concepto de normas éticas e apreciar a súa importancia, identificando as súas características e a natureza da súa orixe e validez, mediante o coñecemento do debate ético que existiu entre Sócrates e os sofistas.	▪ VEB3.5.1. Define o concepto de norma e de norma ética, distinguíndoa das normas xurídicas, relixiosas, etc.	▪ CCL
▪ VEB3.5.2. Sinala quen	▪ CCEC			

foro n os sofistas e algúns dos feitos e das razóns en que se fundamentaba a súa teoría relativista da moral, destacando as consecuencias que esta ten na vida das persoas.

- VEB3.5.3. Coñece os motivos que levaron a Sócrates a afirmar o "intelectualismo moral", e explica
- CCEC

en que consiste e a postura de Platón ao respecto.

▪ VEB3.5.4. Compara o relativismo e o obxectivismo moral apreciando a vixencia destas teorías éticas na actualidade, e expresa opinións de forma argumentada.	▪ CCL ▪ CSC

▪ b ▪ e ▪ g ▪ h ▪ l	▪ B3.12. Clasificación das teorías éticas: éticas de fins e éticas	▪ B3.6. Explicar as características e os obxectivos das teorías éticas,	▪ VEB3.6.1. Enuncia os elementos distintivos das "teorías éticas" e	▪ CAA ▪ CCL

	procedementais. ▪ B3.13. A ética de Epicuro como ética de fins.	así como a súa clasificación en éticas de fins e procedementais, sinalando os principios máis destacados do hedonismo de Epicuro.	argumenta a súa clasificación en éticas de fins e éticas procedementais, e elabora un esquema coas súas características máis destacadas.
▪ VEB3.6.2. Enuncia os aspectos fundamentais da teoría hedonista de Epicuro e os valores éticos que defende, destacando as características	▪ CCEC		

			que a identifican como unha ética de fins.	
			▪ VEB3.6.3. Elabora, en colaboración co grupo, argumentos a favor e/ou en contra do epicureísmo, e expón as súas conclusións cos argumentos racionais correspondentes.	▪ CAA ▪ CCL
▪ b ▪ h ▪ l	▪ B3.14. O eudemonismo aristotélico como ética de fins. ▪ B3.15. O ben	▪ B3.7. Entender os principais aspectos do eudemonismo aristotélico, ident	▪ VEB3.7.1. Explica o significado do termo "eudemonismo" e o que para	▪ CCL

		supremo da persoa en Aristóteles e as tres tendencias da alma.	ificándoo como unha ética de fins e valorando o a súa importancia e a vixencia actuais.	Aristóteles significa a felicidade e como ben supremo, e elabora e expresa conclusións.
▪ VEB3.7.2. Distingue os tres tipos de tendencias que hai no ser humano, segundo Aristóteles, e a súa relación co que el considera como ben supremo da persoa.	▪ CCEC			
▪ VEB3.7.3. Achega razóns	▪ CCL			

para clasificar o eudemonismo de Aristóteles dentro da categoría da ética de fins.

▪ b ▪ g ▪ h ▪ l	▪ B3.16. O utilitarismo como ética de fins: principio de utilidade; concepto de pracer; compatibilidade do egoísmo individual co altruísmo universal; localización do valor moral nas consecuencias da acci	▪ B3.8. Comprender os elementos máis significativos da ética utilitarista e a súa relación co hedonismo de Epicuro, clasificándoa como unha ética de fins e elaborando argumentos que apoi	▪ VEB3.8.1. Fai unha recensión das ideas fundamentais da ética utilitarista: o principio de utilidade, o concepto de pracer, a compatibilidade do egoísmo individual co altruísmo universal e a localización do	▪ CCL

	ón.	en a súa valoración persoal arredor desta formulación ética.	valor moral nas consecuencias da acción, entre outras.	
			▪ VEB3.8.2. Enumera as características que fan do utilitarismo e do epicureísmo unhas éticas de fins.	▪ CCEC
			▪ VEB3.8.3. Argumenta racionalmente as súas opinións sobre a ética utilitarista.	▪ CCL ▪ CSIEE

Bloque 4. A xustiza e a política

▪ a ▪ b ▪ e ▪ h ▪ l	▪ B4.1. Relación entre ética, política e	▪ B4.1. Comprender e valorar a	▪ VEB4.1.1. Explica e aprecia as razó	▪ CCEC

	▪ B4.2. Semellanzas, diferenzas e relacións entre valores éticos e valores cívicos. (preceded by: xustiza no pensamento aristotélico.)	importancia da relación entre os conceptos de ética, política e xustiza, mediante a análise e a definición destes termos, destacando o vínculo entre eles no pensamento de Aristóteles.	ns que dá Aristóteles para establecer un vínculo necesario entre ética, política e xustiza.
▪ VEB4.1.2. Utiliza e selecciona información sobre os valores éticos e cívicos, identificando e apre	▪ CAA		

	ciando as semellanzas, as diferenzas e as relacións entre eles.				
▪ b ▪ e ▪ g ▪ h ▪ l		▪ B4.3. A política de Aristóteles. ▪ B4.4. Concepto aristotélico de xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade.	▪ B4.2. Coñecer e apreciar a política de Aristóteles e as súas características esenciais, e entender o seu concepto de xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade, elaborando un xuízo crítico sobre a	▪ VEB4.2.1. Elabora, recorrendo á súa iniciativa persoal, unha presentación con soporte informático, sobre a política aristotélica como unha teoría organicista, cunha finalidade ética e que atribúe a función educ	▪ CSIEE ▪ CD ▪ CSC

perspectiva deste filósofo.

ativa ao Estado.

- VEB4.2.2. Selecciona e usa información, en colaboración co grupo, para entender e apreciar a importancia que Aristóteles lle dá á xustiza como o valor ético no que se fundamenta a lexitimidade do Estado e a súa relación coa felicidade e o ben com

- CAA
- CCL

ún, e expón as súas conclusións persoais debidamente fundamentadas.

Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos				
▪ b ▪ e ▪ h	▪ B5.1. Relacións entre ética e dereito.	▪ B5.1. Sinalar a vinculación entre a ética, o dereito e a xustiza, a través do coñecemento das súas semellanzas, diferenzas e relacións.	▪ VEB5.1.1. Procura e selecciona información en páxinas web, para identificar as diferenzas, as semellanzas e os vínculos entre a ética e o dereito.	▪ CCL ▪ CD
Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía				
▪ a ▪ b ▪ d	▪ B6.1. Dimensión	▪ B6.1. Recoñecer a	▪ VEB6.1.1. Utiliza a infor	▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC

▪ e ▪ f ▪ g ▪ h ▪ m	moral da ciencia e da tecnoloxía polo seu impacto en todos os ámbitos da vida humana. ▪ B6.2. Valores recollidos na DUDH como criterio para fixar límites á investigación científico-tecnolóxica.	importancia da dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, así como a necesidade de establecer límites éticos e xurídicos, coa finalidade de orientar a súa actividade e consonte os valores defendidos pola DUDH.	mación de distintas fontes para analizar a dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, avaliando o impacto positivo e negativo que estas poden ter en todos os ámbitos da vida humana (social, económico, político, ético e ecolóxico, etc.).
▪ VEB6.1.2. Achega argumentos que	▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CSC		

	fundamenten a necesidade de pór límites éticos e xurídicos á investigación práctica, tanto científica como tecnolóxica, tomando a dignidade humana e os valores éticos recoñecidos na DUDH como criterio normativo.	
▪ VEB6.1.3.	Recorre á súa iniciativa persoal para expo	▪ CD ▪ CSIEE

r as súas conclusións sobre o tema tratado, utilizando o medios informáticos e audiovisuais, de xeito argumentado e ordenado racionalmente.				
▪ a ▪ d ▪ g ▪ m	▪ B6.3. Problemas da tecnodependencia.	▪ B6.2. Entender e valorar o problema da tecnodependencia e a alienación humana á que conduce.	▪ VEB6.2.1. Destaca o problema e o perigo que representa para o ser humano a tecnodependencia, sinalando os seus síntomas e as	▪ CMCCT

			súas causas, e estimando as súas consecuencias negativas, como unha adición incontrolada aos dispositivos electrónicos, aos videoxogos e ás redes sociais, que conduce as persoas cara a unha progresiva deshumanización.	
▪ a ▪ b ▪ d ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h ▪ m	▪ B6.4. Dilemas morais que presentan os avances en	▪ B6.3. Utilizar os valores éticos contidos na DUDH no	▪ VEB6.3.1. Analiza información seleccionada de	▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CSC

medicina e biotecnoloxía.	campo científico e tecnolóxico, coa finalidade de evitar a súa aplicación inadecuada e solucionar os dilemas morais que ás veces se presentan, nomeadamente no terreo da medicina e a biotecnoloxía.	diversas fontes, coa finalidade de coñecer en que consisten algúns dos avances en medicina e biotecnoloxía, que formulan dilemas morais (utilización de células nai, clonación, euxénese, etc.), sinalando algúns perigos que estes encerran de prescindir do respecto á digni

dade humana e os seus valores fundamentais.

- VEB6.3.2. Presenta unha actitude de tolerancia e respecto ante as opinións que se expresan na confrontación de ideas, coa finalidade de solucionar os dilemas éticos, sen esquecer a necesidade de empregar o rigor na fundame

- CSC
- CSIEE

ntación racional e ética de todas as alternativas de solución formuladas.

Valores éticos. 3º ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	Bloque 4. A xustiza e a política			
▪ a ▪ c ▪ d ▪ h ▪ l	▪ B4.1. A democracia como forma de goberno na que se plasman os principios éticos da DUDH. ▪ B4.2. O Estado de dereito. ▪ B4.3. Léxico da unidade: democracia, cidadán/cidadá, soberanía,	▪ B4.1. Xustificar racionalmente a necesidade dos valores e principios éticos contidos na DUDH, como fundamento universal das democracias durante os séculos XX e XXI, destacan	▪ VEB4.1.1. Fundamenta racionalmente e eticamente a elección da democracia como un sistema que está por riba doutras formas de goberno, polo feito de incorporar nos	▪ CSC

	autonomía persoal, igualdade, xustiza, representatividade, etc. ▪ B4.4. División de poderes. A proposta de Montesquieu e a súa función de control do Estado por parte da cidadanía.	do as súas características e a súa relación cos conceptos de "Estado de dereito" e "división de poderes".	seus principios os valores éticos sinalados na DUDH.
▪ VEB4.1.2. Define o concepto de "Estado de dereito" e establece a súa relación coa defensa dos valores	▪ CCL		

éticos e cívicos na sociedade democrática.	
▪ VEB4.1.3. Describe o significado dos seguintes conceptos e establece a relación entre eles: democracia, cidadán/cidadá, soberanía, autonomía persoal, igualdade, xustiza, representatividade, etc.	▪ CCL
▪ VEB4.1.4. Explica a división de poderes prop	▪ CSC

osta por Montesquieu e a función que desempeñan o poder lexislativo, o executivo e o xudicial no Estado democrático, como instrumento para evitar o monopolio do poder político e como medio que permite aos cidadáns e ás cidadás o control do Estado.				
▪ a ▪ d ▪ g	▪ B4.5. Deber moral da parti	▪ B4.2. Recoñecer a	▪ VEB4.2.1. Asume	▪ CSC

▪ h	cipación cidadá no exercicio da democracia. ▪ B4.6. Riscos de democracias que violen os dereitos humanos.	necesidade da participación activa dos cidadáns e das cidadás na vida política do Estado coa finalidade de evitar os riscos dunha democracia que viole os dereitos humanos.	explica o deber moral e civil que teñen os cidadáns e as cidadás de participar activamente no exercicio da democracia, coa finalidade de que se respecten os valores éticos e cívicos no seo do Estado.
▪ VEB4.2.2. Define a magnitude dalgúns dos riscos que existen nos gobernos dem	▪ CSC ▪ CSIEE		

			ocráticos cando non se respectan os valores éticos da DUDH (dexeneración en demagoxia, ditadura das maiorías, escasa participación cidadá, etc.) e formula posibles medidas para evitalos.	
▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ h ▪ l	▪ B4.7. A Constitución española: valores éticos nos que se fundamenta e conceptos prelimina	▪ B4.3. Coñecer e valorar os fundamentos da Constitución española de 1978, identificando os valor	▪ VEB4.3.1. Identifica e aprecia os valores éticos máis salientables nos que se fundamenta a	▪ CCL ▪ CSC

		res que establece.	es éticos dos que parte e os conceptos preliminares que establece.	Constitución española, e sinala a orixe da súa lexitimidade e a súa finalidade, mediante a lectura comprensiva e comentada do seu preámbulo.
▪ VEB4.3.2. Describe os conceptos preliminares delimitados na Constitución española e a súa dimensión ética (nación española, pluralida	▪ CCL			

de ideolóxica ou papel e funcións atribuídas ás Forzas Armadas), a través da lectura comprensiva e comentada dos artigos 1 ao 9.

▪ a ▪ c ▪ d ▪ h	▪ B4.8. Dereitos e liberdades públicas fundamentais na Constitución española.	▪ B4.4. Amosar respecto pola Constitución española e identificar nela, mediante unha lectura explicativa e comentada, os dereitos e os deberes do individuo	▪ VEB4.4.1. Sinala e comenta a importancia dos "dereitos e as liberdades públicas fundamentais da persoa" establecidos na Constitución: liberdade e	▪ CSC

		como persoa e cidadán ou cidadá, apreciando a súa adecuación á DUDH, coa finalidade de asumir de xeito consciente e responsable os principios de convivencia que ben rexer no Estado español.	ideolóxica, relixiosa e de culto; carácter aconfesional do Estado; dereito á libre expresión de ideas e pensamentos; e dereito á reunión política e á libre asociación, e os seus límites.	
▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ g ▪ h	▪ B4.9. Adecuación da Constitución española aos principios éticos da DUDH. ▪ B4.10. Deberes cidadáns	▪ B4.5. Sinalar e apreciar a adecuación da Constitución española aos principios éticos definidos	▪ VEB4.5.1. Coñece e aprecia na Constitución española a súa adecuación á DUDH, e sinal	▪ CSC

		na Constitución española.	pola DUDH, mediante a lectura comentada e reflexiva dos "dereitos e deberes dos cidadáns" (artigos do 30 ao 38) e dos "principios reitores da política social e económica" (artigos do 39 ao 52).	a os valores éticos en que se fundamentan os dereitos e os deberes dos cidadáns e das cidadás, así como os principios reitores da política social e económica.
	▪ B4.11.	Responsabilidade fiscal e principios reitores da política social e económica na Constitución española.		
▪ VEB4.5.2. Explica e asume os deberes cidadáns que establece a Constitución,	▪ CCL ▪ CSIEE			

	e ordénaos segundo a súa importancia, xustificando a orde elixida.	
▪ VEB4.5.3.	Achega razóns para xustificar a importancia que ten, para o bo funcionamento da democracia, o feito de que os cidadáns as cidadás sexan conscientes non só dos seus dereitos, senón tamén das súas	▪ CSC

			obrigas como un deber cívico, xurídico e ético.	
			▪ VEB4.5.4. Recoñece a responsabilidade fiscal dos cidadáns e da cidadás, e a súa relación cos orzamentos xerais do Estado como un deber ético que contribúe ao desenvolvemento do ben común.	▪ CSC
▪ a ▪ b ▪ g ▪ h ▪ l ▪ ñ	▪ B4.12. Estatuto de Autonomía de Galicia: título preli	▪ B4.6. Coñecer e valorar os elementos esenciais	▪ VEB4.6.1. Sinala e comenta, a través do trab	▪ CAA ▪ CSC

		minar; título primeiro, capítulos I e II.	do Estatuto de autonomía de Galicia segundo aparece no seu título preliminar e no título primeiro, capítulos I e II.	allo colaborativo, os elementos esenciais do Estatuto de autonomía de Galicia recollidos no seu título preliminar.
▪ VEB4.6.2. Identifica e valora as características sinaladas no título I sobre o "poder galego".	▪ CCL			
▪ VEB4.6.3. Identifica e valora as funcións e as características do Parlamento sinaladas	▪ CCL			

no capítulo I, e da Xunta e a súa Presidencia, segundo o capítulo II.				
▪ a ▪ d ▪ h ▪ l	▪ B4.13. Desenvolvemento histórico da Unión Europea (UE): obxectivos e valores éticos en que se fundamenta, de acordo coa DUDH. ▪ B4.14. Logros alcanzados pola UE en beneficio dos seus cidadáns e das súas cida	▪ B4.7. Coñecer os elementos esenciais da UE, analizando os beneficios recibidos e as responsabilidades adquiridas polos estados membros e a súa cidadanía, coa finalidade de recoñecer a súa utilidade e os logros	▪ VEB4.7.1. Describe a integración económica e política da UE, o seu desenvolvemento histórico desde 1951, os seus obxectivos e os valores éticos nos que se fundamenta, de acordo coa DUDH.	▪ CSC

		dás.	alcanzados por esta.
▪ VEB4.7.2. Identifica e aprecia a importancia dos logros alcanzados pola UE e o beneficio que estes supuxeron para a vida dos cidadáns e das cidadás (anulación de fronteiras e restricións alfandegueiras, libre circulación de persoas e capitais, etc.), así com	▪ CSC		

	o as obrigas adquiridas en diferentes ámbitos (económico, político, da seguridade e a paz, etc.).			
	Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos			
▪ a ▪ b ▪ e ▪ h	▪ B5.1. Relación entre ética e dereito. ▪ B5.2. Relación entre legalidade e lexitimidade.	▪ B5.1. Sinalar a vinculación entre a ética, o dereito e a xustiza, a través do coñecemento das súas semellanzas, diferenzas e relacións, e analizar o significad	▪ VEB5.1.1. Busca e selecciona información en páxinas web, para identificar as diferenzas, semellanzas e vínculos existentes entre a Ética e o Dere	▪ CAA ▪ CD

		o dos termos de legalidade e lexitimidade.	ito, entre a legalidade e a lexitimidade, elaborando e presentando conclusións fundamentadas.	
▪ a ▪ b ▪ e ▪ g ▪ h ▪ l	▪ B5.3. Xustificación das normas xurídicas. ▪ B5.4. Convencionalismo dos sofistas ▪ B5.5. Iusnaturalismo. Iusnaturalismo de Locke. ▪ B5.6. Iuspositivismo de Kelsen.	▪ B5.2. Explicar o problema da xustificación das normas xurídicas, a través da análise das teorías do dereito natural ou iusnaturalismo, o convencionalismo e o positivismo xurídico, identifica	▪ VEB5.2.1. Elabora en grupo unha presentación con soporte dixital sobre a teoría iusnaturalista do dereito, o seu obxectivo e as súas características, identificando na teoría de Locke un exe	▪ CD ▪ CSC

		ndo a súa aplicación no pensamento xurídico de determinados/as filósofos/as, coa finalidade de ir conformando unha opinión argumentada sobre a fundamentación ética das leis.	mplo desta no que se refire á orixe das leis xurídicas, a súa validez e as funcións que lle atribúe ao Estado.
▪ VEB5.2.2. Destaca e valora, no pensamento sofista, a distinción entre "physis" e "nomos",	▪ CCEC		

describindo a súa contribución ao convencionalismo xurídico, e elabora conclusións argumentadas arredor deste tema.

- VEB5.2.3. Analiza información sobre o positivismo xurídico de Kelsen, nomeadamente no relativo á validez das normas e dos criterios que utiliza, especial

- CCEC

	mente o de eficacia, e a relación que establece entre a ética e o dereito.	
▪	VEB5.2.4. Recorre ao espírito emprendedor e á iniciativa persoal para elaborar unha presentación con medios informáticos, en colaboración co grupo, comparando as tres teorías do dereito e explicando as súas	▪ CAA ▪ CD ▪ CSIEE

conclusións.

▪ a ▪ b ▪ d ▪ e ▪ h ▪ l	▪ B5.7. Elaboración da DUDH e creación da ONU. Circunstancias históricas, obxectivos de ambos os acontecementos e papel da DUDH como código ético de conduta dos estados.	▪ B5.3. Analizar o momento histórico e político que impulsou a elaboración da DUDH e a creación da ONU, coa finalidade de entendela como unha necesidade do seu tempo, cuxo valor continúa vixente como fundamento ético universal da lexitimidade do dere	▪ VEB5.3.1. Explica a función da DUDH como un código ético recoñecido polos países integrantes da ONU, coa finalidade de promover a xustiza, a igualdade e a paz en todo o mundo.	▪ CSC

		ito e dos esta dos.
▪ VEB5.3.2. Contrasta a información dos acontecementos históricos e políticos que orixinaron a DUDH, entre eles o uso das ideoloxías nacionalistas e racistas que defendían a superioridade duns homes sobre outros, chegando ao estremo do Holocausto xude	▪ CAA	

	u, así como a discriminación e o exterminio de todas as persoas que non pertencesen a unha determinada etnia, a un modelo físico, a unha relixión, a unhas ideas políticas, etc.	
▪ VEB5.3.3.	Sinala os obxectivos da creación da ONU e a data en que se asinou a DUDH, e valor	▪ CCEC

	a a importancia deste feito para a historia da humanidade.			
▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h ▪ l	▪ B5.8. Estrutura da DUDH: os seus artigos e os tipos de dereito.	▪ B5.4. Interpretar e apreciar o contido e a estrutura interna da DUDH, coa finalidade de coñecela e propiciar o seu aprecio e respecto.	▪ VEB5.4.1. Constrúe un esquema sobre a estrutura da DUDH, que se compón dun preámbulo e 30 artigos que poden clasificarse da seguinte maneira: - Os artigos 1 e 2 refírense aos dereitos inherentes a todas as persoas: a liberdade, a	▪ CAA ▪ CCL

igualdade, a fraternidade e a non-discriminación.

- Os artigos do 3 ao 11 refírense aos dereitos individuais.
- Os artigos do 12 ao 17 establecen os dereitos do individuo en relación coa comunidade.
- Os artigos do 18 ao 21 sinalan os dereitos e as liberdades políticas.
- Os artigos do 22 ao 27 céntranse nos dere

itos económicos, sociais e culturais.

- Finalmente, os artigos do 28 ao 30 refírense á interpretación de todos eles, ás condicións necesarias para o seu exercicio e aos seus límites.

- VEB5.4.2. Elabora unha campaña, en colaboración co grupo, coa finalidade de difundir a DUDH como

- CCEC
- CSC
- CSIEE

fundamento do dereito e a democracia, no seu medio escolar, familiar e social.				
▪ b ▪ h ▪ l	▪ B5.9. Xeracións de dereitos e feitos históricos que influíron no seu desenvolvemento.	▪ B5.5. Comprender o desenvolvemento histórico dos dereitos humanos como unha conquista da humanidade	▪ VEB5.5.1. Describe os feitos máis influentes no desenvolvemento histórico dos dereitos humanos da primeira xeración (dereitos civís e políticos), da segunda xeración (económicos, sociais e culturais) e da terceira	▪ CCEC

			(dereitos dos pobos á solidariedade, ao desenvolvemento e á paz).	
▪ a ▪ c ▪ d ▪ e	▪ B5.10. Problemas aos que se enfronta o exercicio dos dereitos civís e políticos da DUDH.	▪ B5.6. Avaliar, utilizando o xuízo crítico, a magnitude dos problemas aos que se enfronta a aplicación da DUDH.	▪ VEB5.6.1. Investiga mediante información obtida en distintas fontes, sobre os problemas e os retos da aplicación da DUDH, no que se refire ao exercicio de dereitos civís (destacando os problemas relativos á intoleran	▪ CAA ▪ CD ▪ CSC

cia, a exclusión social, a discriminación da muller, a violencia de xénero e a existencia de actitudes como a homofobia, o racismo, a xenofobia, o acoso laboral e escolar, etc.) e dos dereitos políticos (guerras, terrorismo, ditaduras, xenocidio, refuxiados/as políticos/as, etc.).

	Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía			
▪ a ▪ b ▪ d ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h	▪ B6.1. Necesidade de criterios éticos na investigación científica. Progreso científico-técnico e valores éticos.	▪ B6.1. Recoñecer que existen casos en que a investigación científica non é neutral, senón que está determinada por intereses políticos, económicos, etc., mediante a análise da idea de progreso e a súa interpretación equivocada, cando os obxectivos non respectan un	▪ VEB6.1.1. Obtén e selecciona información, traballando en colaboración, dalgúns casos nos que a investigación científica e tecnolóxica non foi guiada nin é compatible cos valores éticos da DUDH, xerando impactos negativos nos ámbitos humano e ambiental, sinal	▪ CAA ▪ CD ▪ CMCCT ▪ CSC

		código ético fundamentado na DUDH.	ando as causas.
▪ VEB6.1.2. Diserta, colaborando en grupo, sobre a idea de progreso na ciencia e a súa relación cos valores éticos, o respecto á dignidade humana e o seu medio, e elabora e expón conclusións.	▪ CCL ▪ CMCCT		
▪ VEB6.1.3. Selecciona e contrasta a información, cola	▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CSIEE ▪		

borando en grupo, sobre algunhas das ameazas da aplicación indiscriminada da ciencia e a tecnoloxía para o contorno ambiental e para a vida (explotación descontrolada dos recursos naturais, destrución de hábitats, contaminación química e industrial, choiva ácida, cam

bioclimático, desertificación, etc.).

Valores éticos. 4º de ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	Bloque 1. A dignidade da persoa			
▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ h	▪ B1.1. A dignidade do ser humano como valor básico no que se asenta a DUDH. ▪ B1.2. Atributos esenciais do ser humano na DUDH: razón, conciencia e liberdade. ▪ B1.3. Léxico do bloque:	▪ B1.1. Interpretar e valorar a importancia da dignidade da persoa como o valor do que parte e no que se fundamenta a DUDH, subliñando os atributos inherentes á natu	▪ VEB1.1.1. Identifica a orixe dos dereitos inalienables e universais que establece a DUDH na dignidade do ser humano en tanto que persoa e os atributos inherentes á súa natu	▪ CSC

		dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc.	reza humana e os dereitos inalienables e universais que derivan dela, como o punto de partida sobre o que deben xirar os valores éticos nas relacións humanas a nivel persoal, social, estatal e universal.	reza.
▪ VEB1.1.2. Identifica na DUDH os atributos esenciais do ser humano: razón, conc	▪ CCL			

iencia e liberdade.	
▪ VEB1.1.3. Relaciona adecuadamente os termos e as expresións seguintes, que se utilizan na DUDH: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de	▪ CAA

inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc.

Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais

▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h	▪ B2.1. Dereitos e liberdades dos individuos establecidos na DUDH que o Estado debe respectar.	▪ B2.1. Explicar, baseándose na DUDH, os principios que deben rexer as relacións entre a cidadanía e o Estado, co fin de favorecer o seu cumprimento na sociedade en que viven.	▪ VEB2.1.1. Comenta, segundo o establecido pola DUDH nos artigos do 12 ao 17, os dereitos do individuo que o Estado debe respectar e fomentar, nas relacións existentes entre ambos.	▪ CCL
▪ VEB2.1.2.	▪ CCL			

Explica os límites do Estado que establece a DUDH nos artigos do 18 ao 21, ao determinar as liberdades dos cidadáns e das cidadás que este debe protexer e respectar.

- VEB2.1.3. Elabora unha presentación con soporte informático e audiovisual que ilustre os conti

- CCL
- CD
- CSIEE

dos máis sobresalientes tratados no tema, e expón as súas conclusións de xeito argumentado.

▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ h	▪ B2.2. Fenómeno da socialización global. ▪ B2.3. Perigos da socialización global á marxe dos valores éticos universais. ▪ B2.4. Medios de comunicación de masas e socialización global. Conflito entre e	▪ B2.2. Explicar en que consiste a socialización global e a súa relación cos medios de comunicación masiva, valorando os seus efectos na vida e no desenvolvemento moral das persoas e da	▪ VEB2.2.1. Describe e avalía o proceso de socialización global, mediante o que se produce a interiorización de valores, normas, costumes, etc.	▪ CCEC ▪ CCL

		liberdade e de expresión outros dereitos.	sociedade, e reflexionar acerca do papel que deben ter a ética e o Estado en relación con este tema.
▪ VEB2.2.2. Sinala os perigos que encerra o fenómeno da socialización global se se desenvolve á marxe dos valores éticos universais, e debate acerca da necesidade de esta	▪ CSC		

blecer límites éticos e xurídicos neste tema.	
▪ VEB2.2.3. Diserta acerca do impacto que teñen os medios de comunicación masiva na vida moral das persoas e da sociedade, expresando as súas opinións con rigor intelectual.	▪ CCEC ▪ CCL
▪ VEB2.2.4. Valora a necesidade dunha regulación	▪ CCEC ▪ CSC

ética e xurídica en relación co uso de medios de comunicación masiva, respectando o dereito á información e á liberdade de expresión que posúen os cidadáns e as cidadás.

Bloque 3. A reflexión ética

▪ a ▪ d ▪ f ▪ h	▪ B3.1. Importancia e valor da reflexión ética como defensa dos DDHH. ▪ B3.2. Novos campos da	▪ B3.1. Recoñecer que a necesidade dunha regulación ética é fundamental no mun	▪ VEB3.1.1. Xustifica racionalmente e estima a importancia da reflexión ética no século XXI,	▪ CSC

ética aplicada: profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.	do actual de grandes e rápidos cambios, debido á magnitude dos perigos aos que se enfronta o ser humano, polo que resulta necesaria a súa actualización e a ampliación aos novos campos de acción da persoa, co fin de garantir o cumprimento dos dereitos humanos.	como instrumento de protección dos dereitos humanos ante o perigo que poden representar entes posuidores de grandes intereses políticos e económicos e grupos violentos, que teñen ao seu alcance armamento de grande alcance científico e tecnolóxico, capaces de pór

			en grande risco os dereitos fundamentais da persoa.	
▪ VEB3.1.2. Sinala algúns dos novos campos aos que se aplica a ética (profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.).	▪ CMCCT ▪ CSIEE			
▪ a ▪ d ▪ g ▪ h ▪ m	▪ B3.3. Proxecto de vida persoal: límites e oportunidades que ofrecen as circunstancia	▪ B3.2. Comprender e apreciar a importancia que teñen para o ser	▪ VEB3.2.1. Describe e avalía as circunstancias que no momento actual o/	▪ CSIEE

s persoais, e valores éticos que serven como guía.	humano do século XXI as circunstancias que o rodean, salientando os límites que lle impoñen e as oportunidades que lle ofrecen para a elaboración do seu proxecto de vida, conforme os valores éticos que libremente elixe e que dan sentido á súa existencia.	a rodean, identificando as limitacións e as oportunidades que se lle formulan desde as perspectivas social, laboral, educativa, económica, familiar, afectiva, etc., co obxecto de deseñar, a partir delas, o seu proxecto de vida persoal, determinando libremente os valores éticos

			que deben guialo/a.	
▪ a ▪ b ▪ d ▪ h ▪ l	▪ B3.4. Éticas formais e éticas materiais. ▪ B3.5. Ética kantiana: carácter formal. Autonomía da persoa como valor ético fundamental.	▪ B3.3. Distinguir os principais valores éticos nos que se fundamentan as éticas formais, establecendo a súa relación coa ética kantiana e sinalando a importancia que este filósofo lle atribúe á autonomía da persoa como valor ético fundamental.	▪ VEB3.3.1. Define os elementos distintivos das éticas formais e compáraos cos relativos ás éticas materiais.	▪ CCL
▪ VEB3.3.2. Explica as cara	▪ CCL			

cterísticas da ética kantiana (formal, universal e racional), así como a importancia da súa achega á ética universal.

- VEB3.3.3. Aprecia, na ética kantiana, o seu fundamento na autonomía da persoa como valor ético esencial e a súa manifestación no imperativo categórico e as súas form

- CSC

ulacións.				
▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h	▪ B3.6. Ética do discurso, de Apel e Habermas, como ética formal. Relación coa ética de Kant.	▪ B3.4. Identificar a ética do discurso, de Habermas e de Apel como unha ética formal, que salienta o valor do diálogo e o consenso na comunidade, como procedemento para atopar normas éticas xustas.	▪ VEB3.4.1. Identifica a ética do discurso como unha ética formal e describe en que consiste o imperativo categórico que formula, sinalando as similitudes e as diferenzas que posúe co imperativo da ética de Kant.	▪ CAA
▪ VEB3.4.2. Utiliza a súa iniciativa persoal e emprendedora para elab	▪ CD ▪ CSIEE			

orar unha presentación con soporte informático acerca das éticas formais, expresando e elaborando conclusións fundamentadas.

Bloque 4. A xustiza e a política

▪ a ▪ c ▪ d ▪ h ▪ l	▪ B4.1. Democracia e xustiza. ▪ B4.2. Deberes cívicos como cumprimento de valores éticos e como defensa e difusión dos dereitos humanos.	▪ B4.1. Concibir a democracia non só como unha forma de goberno, senón como un estilo de vida cidadá, consciente do seu deber como	▪ VEB4.1.1. Comprende a importancia que ten para a democracia e a xustiza, que os cidadáns e as cidadás coñezan e cumpran os seus deberes	▪ CSC

elemento activo da vida política, colaborando na defensa e na difusión dos dereitos humanos tanto na súa vida persoal como na social.	(defensa dos valores éticos e cívicos, coidado e conservación de todos os bens e servizos públicos, participación na elección de representantes políticos/as, respecto e tolerancia á pluralidade de ideas e de crenzas, acatamento das leis e das sentenzas dos tribunais de xusti

			za, pagamento dos impostos establecidos, etc.).	
▪ a ▪ c ▪ d ▪ h ▪ l	▪ B4.3. Perigos dunha globalización sen valores éticos. ▪ B4.4. Promoción dos DDHH por parte dos Estados: fomento e ensino dos valores éticos.	▪ B4.2. Reflexionar acerca do deber da cidadanía e dos Estados de promover o ensino e a difusión dos valores éticos como instrumentos indispensables para a defensa da dignidade e os dereitos humanos, ante o	▪ VEB4.2.1. Diserta e elabora conclusións, en grupo, acerca das terribles consecuencias que pode ter para o ser humano o fenómeno da globalización, se non se establece unha regulación ética e política (egoísmo, desigual	▪ CAA ▪ CSC

		perigo que o fenómeno da globalización pode representar para a destrución do planeta e a deshumanización da persoa.	dade, interdependencia, internacionalización dos conflitos armados, imposición de modelos culturais determinados por intereses económicos que promoven o consumismo e a perda de liberdade humana, etc.).
▪ VEB4.2.2. Comenta o deber ético e político que teñen todos os esta	▪ CSC		

dos, ante os riscos da globalización, de tomar medidas de protección dos dereitos humanos, nomeadamente a obriga de fomentar o ensino dos valores éticos e a súa vixencia, e a necesidade de respectalos en todo o mundo (deber de contribuír na construción dunha

sociedade xusta e solidaria, fomentando a tolerancia, o respecto aos dereitos das demais persoas; honestidade, lealdade, pacifismo, prudencia, e mutua comprensión mediante o diálogo, a defensa e protección da natureza, etc.).

Bloque 5. Os valores éticos, o Dereito e a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH)

▪ a ▪ d ▪ g	▪ B5.1. Dereito e leis: finalidad	▪ B5.1. Apreciar a necesida	▪ VEB5.1.1. Explica a finali	▪ CCL

▪ h	e, características e xustificación ética. ▪ B5.2. Conflitos entre principios éticos individuais e principios normativos sociais.	de das leis xurídicas no Estado, para garantir o respecto aos dereitos humanos, e disertar acerca dalgúns dilemas morais nos que existe un conflito entre os deberes éticos, relativos á conciencia da persoa, e os deberes cívicos que lle impoñen as leis xurídicas.	dade e as características das leis xurídicas dentro do Estado e a súa xustificación ética, como fundamento da súa lexitimidade e da súa obediencia.
▪ VEB5.1.2. Debate	▪ CCL ▪ CSIEE		

acerca da solución de problemas nos que hai un conflito entre os valores e principios éticos do individuo e os da orde civil, formulando solucións razoadas, en casos como os de desobediencia civil e obxección de conciencia.

▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h	▪ B5.3. Teoría da xustiza de Rawls: posición orixinal e veo de	▪ B5.2. Disertar acerca da teoría de Rawls baseada na xusti	▪ VEB5.2.1. Procura información en internet co fin de	▪ CAA ▪ CD

		ignorancia; criterio de imparcialidade; función dos dous principios de xustiza.	za como equidade e como fundamento ético do dereito, e emitir un xuízo crítico acerca dela.	definir os principais conceptos utilizados na teoría de Rawls e establece unha relación entre eles (posición orixinal e veo de ignorancia, criterio de imparcialidade e función dos dous principios de xustiza que propón).
▪ VEB5.2.2. Realiza un xuízo crítico acerca da teoría de Rawls e	▪ CCL			

explica a súa conclusión argumentada acerca dela.

▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h	▪ B5.4. Os DDHH como ideais irrenunciables. ▪ B5.5. Deficiencias na aplicación dos DDHH referidos ao económico e ao social. ▪ B5.6. Organizacións que traballan pola defensa dos DDHH.	▪ B5.3. Valorar a DUDH como conxunto de ideais irrenunciables, tendo presentes os problemas e as deficiencias na súa aplicación, especialmente no relativo ao ámbito económico e social, indicando a importancia das institució	▪ VEB5.3.1. Xustifica racionalmente a importancia dos dereitos humanos como ideais para alcanzar polas sociedades e os Estados, e recoñece os retos que aínda teñen que superar.	▪ CSC

ns e os/as voluntarios/as que traballan pola defensa dos dereitos humanos.

- VEB5.3.2. Sinala algunha das deficiencias no exercicio dos dereitos económicos e sociais (pobreza, e falta de acceso á educación, á saúde, ao emprego, á vivenda, etc.).
  - CSC
- VEB5.3.3. Emprende a elaboración dun
  - CCEC
  - CD
  - CSC

ha presentación, con soporte informático e audiovisual, acerca dalgunhas institucións e voluntarios/as que, en todo o mundo, traballan pola defensa e respecto dos dereitos humanos: Organización das Nacións Unidas (ONU) e os seus organismos, como FAO, Organismo

Internacional de Enerxía Atómica (OIEA), Organización Mundial da Saúde (OMS), Organización das Nacións Unidas para a Educación, a Ciencia e a Cultura (UNESCO), etc., organizacións non gobernamentais como Greenpeace, UNICEF, Cruz Vermella, Medi

a Lúa Vermella, etc., así como o Tribunal Internacional de Xustiza, o Tribunal de Xustiza da Unión Europea, etc.

▪ a ▪ b ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h	▪ B5.7. Dereito á seguridade e a paz. ▪ B5.8. Compromiso coa paz e a solidariedade e coas vítimas da violencia. ▪ B5.9. Ameazas á paz.	▪ B5.4. Entender a seguridade e a paz como un dereito recoñecido na DUDH (no seu artigo 3) e como un compromiso dos españois e das españolas a nivel nacional	▪ VEB5.4.1. Diserta, en pequenos grupos, acerca da seguridade e a paz como un dereito fundamental das persoas, e aprecia a súa importancia para o exercicio	▪ CCL

		e internacional (preámbulo da Constitución española), identificando e avaliando o perigo das novas ameazas que xurdiron nos últimos tempos.	do dereito á vida e á liberdade, elaborando e expresando as súas conclusións (artigo 3 da DUDH).
▪ VEB5.4.2. Toma conciencia do compromiso dos españois e das españolas coa paz, como unha aspiración colectiva e internacional	▪ CSC		

onal recoñecida na Constitución española, e rexeita a violación dos dereitos humanos, amosando solidariedade coas vítimas da violencia.	
▪ VEB5.4.3. Emprende a elaboración dunha presentación, con soporte audiovisual, sobre algunhas das novas ameazas para a paz e a segurida	▪ CD ▪ CSC

denomundo actual (terrorismo, desastres ambientais, catástrofes naturais, mafias internacionais, pandemias, ataques cibernéticos, tráfico de armas de destrución masiva, de persoas e de órganos, etc.).

▪ a ▪ d ▪ h	▪ B5.10. As Forzas Armadas na Constitución española. ▪ B5.11. Misións das Forzas Arm	▪ B5.5. Coñecer a misión atribuída na Constitución española ás Forzas Arm	▪ VEB5.5.1. Coñece, analiza e asume como cidadán ou cidadá os com	▪ CSC

	adas. ▪ B5.12. Conflitos armados: importancia das organizacións internacionais na súa prevención e na súa solución.	adas e a súa relación cos compromisos que España ten cos organismos internacionais a favor da seguridade e a paz, reflexionando acerca da importancia do dereito internacional para regular e limitar o uso e as aplicación da forza e do poder.	promisos internacionais realizados por España en defensa da paz e a protección dos dereitos humanos, como membro de organismos internacionais (ONU, OTAN, UE, etc.).
▪ VEB5.5.2. Explica a importancia da	▪ CSC		

misión das forzas armadas (artigo 15 da lei de defensa nacional) en materia de defensa e seguridade nacional, de dereitos humanos e de promoción da paz, e a súa contribución en situacións de emerxencia e axuda humanitaria, tanto nacionais como internacionais.

- VEB5.5.3. Analiza as consecuencias dos conflitos armados a nivel internacional, apreciando a importancia das organizacións internacionais que promoven e vixían o cumprimento dun dereito internacional fundamentado na DUDH.
- CSC

Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía.

▪ a ▪ b ▪ e ▪ f ▪ h ▪ m	▪ B6.1. Validez ética dos proxectos científicos e	▪ B6.1. Identificar criterios que permitan avaliar,	▪ VEB6.1.1. Utiliza a información de forma	▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CSIEE

tecnolóxicos.	de xeito crítico e reflexivo, os proxectos científicos e tecnolóxicos, co fin de valorar a súa idoneidade en relación co respecto aos dereitos e valores éticos da humanidade.	selectiva para atopar algúns criterios que cumpra ter en conta para estimar a viabilidade de proxectos científicos e tecnolóxicos, considerando a idoneidade ética dos obxectivos que pretenden e a avaliación dos riscos e as consecuencias persoais, sociais e ambientais que

			a súa aplicación poida ter.	
▪ a ▪ d ▪ f ▪ g ▪ h	▪ B6.2. Códigos deontolóxicos dos axentes sociais.	▪ B6.2. Estimar a necesidade de facer cumprir unha ética deontolóxica a científicos/as, tecnólogos/as e outros/as profesionais.	▪ VEB6.2.1. Comprende e explica a necesidade de apoiar a creación e o uso de métodos de control, e a aplicación dunha ética deontolóxica para científicos/as e tecnólogos/as e, en xeral, para todas as profesións, fomentando a aplicación dos valor	▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CSIEE

es
ético
s no
mun
do
labo
ral,
finan
ceiro
e
emp
resa
rial.

9. Accións de contribución ao PROXECTO LECTOR

O proposto para o Plan Lector del Centro.

10. Accións de contribución ao PLAN TIC

Uso e manexo da información en contextos dixitais. Creación de materiais dixitais como resultado das tarefas propostas ao longo do curso.

FILOSOFÍA CUARTO DA ESO

INTRODUCCIÓN

A materia de filosofía de cuarto da eso ten como finalidade contribuir a dotar ó alumnado dunha capacidade básica de comprensión . esta capacidade , arrancada da propia experiencia humana , vivenzas, inquedanzas e interrogantes que suscita , debe axudar ó alumnado a dotado de ferramentas racionais que estimulen a crítica, a argumentación e a síntese e ademais do seu uso na aula , sírvalle para desenvolverse como persoa e como cidadán , entendendo deste xeito a filosofía como unha ferramenta con capacidade práctica de transación e cambio.

No plano teórico o alumnado coñecerá as grandes interrogantes , os conceptos especializados e as teorías que intentan dar resposta as grandes cuestións.

No plano práctico a materia dota ó alumnado dunha capacidade crítica que lles axudará a non admitir ideas insuficientemente analizadas e evidenciadas , o saber , razoar e argumentar con fundamento, coherencia

e de forma autónoma , a habilidade discursiva para dialogar e convencer evitando o pensamento único e dogmático, a capacidade para discernir entre o evidente e o arbitrario, o substancial e o accidental , a xestión creativa das súas capacidades estéticas e o razoamento moral e político autónomo . A Fórmula kantiana "atrévete a saber " e sen debida a expresión mais atinada da tendencia filosófica a crítica dos prexuizos e ideas dominantes mayoritariamente aceptadas.

A disciplina de 4 º da ESO enténdese como o comenzo dunha reflexión que ten continuidade no bacharelato mediante a asignatura do mesmo nome , impartida en primeiro de bacharelato, e para algúns seguira en segundo de bacharelato mediante a asignatura da Historia da Filosofía. a pesar disto , pódese considerar como unha disciplina propia e autónoma con respecto a elas. Esta autonomía pode constatarse nos bloques do que consta onde ademais de tratar cuestións netamente filosóficas trata otros bloques de caracter psicolóxico e socializador. A finalidade é aunar teoría e praxis , no sentido de que se poida aplicar a vida e as diferentes circunstancias nas que se desenvolve o alumnado.

A materia estructurase en seis bloques : " A filosofía", "Identidade personal", "Socialización", "Pensamento", "Realidade metafísica" e "Transformación". Estos bloques representan un equilibrio , tres deles responden a unha dimensión marcadamente teórica (filosofía, pensamento, e metafísica) , mentres os outros tres acentúan mais a vertente práctica de reflexión filosófica (identidad persoal, socialización e transformación). co desenvolvemento destes bloques o alumnado debe de ser quen , a través da internalización, a asimilación e a consecuencia de competencias clave, de adquirir destrezas teórico-prácticas necesarias para o avance e a mellora no eido persoal e na interacción social, adquirindo , ao tempo, unha visión filosófica e cultural en xeral.

OBXECTIVOS

2,- A Filosofía de 4º da ESO contribuirá no alumnado a desenvolver as capacidades que lles permitan

a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas , practicar a tolerancia , a cooperación e a solaridade entre as pessoas e os grupos , exercitarse no diálogo, afianzando os direitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes , como valores comuns nunha sociedade plural e prepararse para o exercício da cidadania democrática.

b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina , estudo e traballo individual e en equipo , como condición necesaria para realizar de xeito

eficaz as tarefas de aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

c) Valorar e respetar as diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres , asi coma calquera forma de violencia contra a muller.

d) Fortalecer as suas capacidades afectivas en tódolos ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, asi como rexeitar a violencia , os prexuizos de calquera tipo e os comportamentos sexistas , e resolver pacificamente os conflictos.

e) Desenvolver destrezas básicas na utilización de fontes de información para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías , especialmente as da información e a comunicación.

f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado , que se estructura en disciplinas, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.

g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo , a participación , o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capaciade para aprender a aprender , planificar, tomar decisiones e asumir responsabilidades.

h) Comprender e expresar con correción , oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá , textos e mensaxes comlexos , e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura .

i) Coñecer ,valorar e respetar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas , así como o patrimonio artístico e cultural . Coñecer mulleres e homes que realizaron achegas importantes á cultura e á sociedade galega , ou a outras culturas do mundo.

j)Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas , respectar as diferenzas , afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais , e incorporar a educación física e a práctica de deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade . Valorar críticamente os hábitpos sociaís relacionados coa saúde , o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuindo a súa conservación e a sua mellora.

k)Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.

L) Coñecer e valorar a importancia do uso do noso idioma como elemento

fundamental para o manteñemento da nosa identidade , e como medio de relación interpersonal e expresión da riqueza cultural nun contexto plurilingue , que que nos comunica con otras otrasa linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

2.I -COMPETENCIAS CLAVES: desenvolveras as seguintes competencias clave:

a)comunicación lingúística (CI)

b)Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnología (CMCCT)

c) Competencia digital (CD)

d)Aprender a aprender (CAA)

e) Competencias sociais e cívicas (CSC)

f) Sentidoda iniciativa e sentido emprendedor (CSIEE)

g) Conciencia e expresión culturas (CCEC)

2.2.- CONCRECIÓN DOS OBJETIVOS DA MATERIA NA PROGRAMACIÖN DIDÄCTICA

1.- Profundizar no coñecemento da filosofía como saber teórico e como razón práctica

2.-Analizar a diferenza entre filosofía , ciencia e relixión

3.- Identificar o uso práctico e teórico da filosofía

4.- Identificar a filosofia como actitude crítica

5.- Analizar o nacemento da filosofía en Grecia e as ideas básicas dos pensadores mais salientables.

6.-Profundizar no coñecemeto do temperamento e do caracter personais

7.-Comprender e extrapolar as teorías da personalidade a contextos actuaís de análise.

8.- Comprender a importancia das emocións e da motivación na configuración do eu personal.

9.- Determinar que se entende por consciente e inconsciente

10.- Identificar e comparar as visións da humanidade da filosofía antiga,

medieval, moderna e contemporánea do ser humano

11.-Coñecer os conceptos de cultura , civilización, e sociedade, e os elementos que conforman unha cultura.

12.-Profundizar nas diferentes etapas e nos distintos procesos de socialización

13.-Recoñecer as diferentes actitudes humanas ante a diversidade cultural

14.-Distinguir entre coñecemento e opinión . Coñecer os métodos da ciencia para achegarse a razón.

15.-Coñecer as principais teorías clásicas do coñecemento e definición e as diversas concepción da verdade

17.-Coñecer a liberdade nos seus múltiples sentidos e reflexionar sobre a polémica filosófica do libre albedrío

16.-Analizar as teorías da intelixencia de Gardner e de Goleman , e reflexionar sobre a súa aplicación no mundo actual.17.-Coñecer a liberdade nos seus múltiples sentidos e reflexionar sobre a polémica filosófica do libre albedrío

18.- Reflexionar sobre a diferenza entre ética e moral.

19.-Coñecer os conceptos e os problemas da bioética

20.-Atopar argumentos éticos sobre o uso da tecnoloxía en distintos contextos

21.-Analizar os problemas da éticas ambiental e os negocios.

22.-Pensar na pregunta metafísica pola esencia da realidade , cuestionándose a filosofía da natureza,

23.-Analizar o problema do sentido da existencia e reflexionar sobre algunhas principais respostas o respecto

24.-Recoñecer as etapas da creatividade e as súas fontes,

25.- Apreciar a creación artística profundizando no sentido da beleza

3.- CRITERIOS DE EVALUACIÓN E CONCRECIÓN DOS MÍNIMOS ESISXIBLES

O nivel dos estándares de aprendizaxe avaliaranse en función dunha escala entre N4 (nivel máximo) a N!1(nivel mínimo). O mínimo esixible

sitúase no nivel nivel 3 (satisfactorio).

NIVEL 4 (moi bo)

Plenamente desenvolvidos os comportamentos e actitudes descritos nos estándares de aprendizaxe correspondente.Análise e aprendizaxes coherentes e perfectamente desenvolvidos . Manifestase consecuencias, suposicións, contraargumentacións, e perspectivas diferentes implicadas.

NIVEL 3 (SATISFACTORIO)

PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE EVALUACIÓN

A evaluación se levará a cabo de dos modos diferentes:

a) a observación do comportamento na aula

Este procedimiento está pensado para a obtención de datos sobre o logro de estándares de aprendizaje actitudinais e procedamentais. Mediante este procedimiento observarse durante a realización das diferentes tarefas de aprendizaje recogidas no apartado anterior da programación (diálogos, exposición, debates, toma de apuntes, postas en común, trabajo cooperativo…)

b) A realización periódica de probas escritas ou orais

Este segundo procedemento está pensado para a obtención de datos sobre o logro de estándares de aprendizaje procedamentais e conceptuais . As probas escritas ou orais que se poderan utilizar son as seguintes :

1.- Test de comprensión e razoamento

2.- Cuestións abertas , concretas u temáticas

3.- Disertacións

4,. PresentaciónS

5.- Comentarios de texto

6.- Probas con preguntas semellantes ás realizadas nas tarefas de aprendizagem ou no libro de texto.

CRITERIOS DE EVALUACIÓN (específicos para filosofía de cuarto da

ESO)

AVALACIÓN ORDINARIA

Todos os alumnos deberán de facer como mínimo , o longo do curso, seis probas, dous por evaluación. As probas versaran sobre os contidos dos bloques temáticos e sobre pequenas lecturas relacionadas ca temática que se den durante o curso. Puntuaranse de un a dez aplicando os estándares de aprendizaje co mínimo exigible recogido con anterioridade. A PUNTUACIÓN FINAL SERA O RESULTADO DA MEDIA DAS NOTAS OBTIDAS . .A nota mínima necesaria para aprobar será de cinco puntos.

A cuantificación resultante do cálculo da puntuación media obtida poderá ponderarse , para arriba ou para abaixo, ata o máximo den punto ,tendo en conta a dilixencia observa na aula. Valoraranse os aspectos seguintes :

- A capacidades de argumentar razonadamente o aprendido
- A atención, o interés e o esforzo
- A actitude de tolerancia e respecto no trato
-A actitudes dialogante e de escoita
- A capacidade para traballar en equipo
- A capacidade de analizar e criticar razoadamente as opinións e valores alleos
- A capacidade autocrítica e de rectificación

Se valorará ata un máximo de un punto sempre que as condicións da aula e o trabllo realizado nela o permita.

Para os alumnos suspensos e os aprobados que queiran mellorar a súa calificación realizarase unha proba global a final de curso . A cualificación só se tera en conta no caso de que supoña unha mellora con respecto a puntuación obtida ao longo do curso.

AVALIACIÓN EXTRAORDINARIA

Será necesaria obtener unha calificación de cinco puntos nunha escala do un o dez, .Consistirá nunha proba escrita que se realizará no mes de setembro. O contido . Avalariase a aprendizaxe de contidos desenvolvidos durante o curso e se aplicaran idénticod criterios

FILOSOFIA
4º ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	BLOQUE 1			
▪ b ▪ e ▪ f ▪ h	• ▪▪ • ▪	B1.1. Comprender o que é a reflexión filosófica, diferenciá	▪ FIB1.1.1. Define e utiliza a conceptos como filos	▪ CAA

		ndoa doutros tipos de saberes que estudan aspectos concretos da realidade e do individuo.	ofía, mito, logos, saber, opinión, abstracto, concreto, razón, sentidos, arché, causa, monismo, dualismo, pluralismo, substancia ou prexuízo, e elabora un glosario con eles.
▪ FIB1.1.2. Distingue entre	▪ CCL		

, coñecer, opinar, argumentar, interpretar, razoar, analizar, criticar, descubrir e crear.				
▪ b ▪ e ▪ h ▪ l	▪ B1.3. Explicación racional (logos) e mitolóxica (mito). ▪ B1.4. Comparativa de textos míticos e	▪ B1.2. Coñecer a orixe da filosofía occidental (onde, cando e por que xorde), distinguíndoa dos saberes	▪ FIB1.2.1. Explica as diferenzas entre a explicación racional e a mitolóxica, en comparación tamén con	▪ CCEC

	racionais ao respecto da cosmoxénese e a antropoxénese.	prerracionais, o mito e a maxia, en tanto que saber práctico, e comparándoa con algunhas características xerais das filosofías orientais.	algunhas características xerais das filosofías orientais.
▪ FIB1.2.2. Le textos interpretativos e descritivos da formación do Cosmos	▪ CCL		

e o ser humano, pertencentes ao campo mitolóxico e ao campo racional, e extrae semellanzas e diferenzas nas formulacións.				
▪ h ▪ l	▪ B1.5. A pregunta polo arché nos presocráticos: solucións de Heráclito, Parménides e	▪ B1.3. Identificar o primeiro interrogante filosófico da filosofía grega, a pregunta	▪ FIB1.3.1. Describe as primeiras respostas presocráticas á pregunta polo arché, coñe	▪ CCEC ▪ CCL

	Demócrito.	pola orixe, e coñecer as primeiras respostas dadas polos primeiros pensadores gregos.	ce os seus autores e reflexiona por escrito sobre as solucións de interpretación da realidade expostas por Heráclito, Parménides e Demócrito.	
▪ a ▪ h ▪ l	▪ B1.6. O individuo e a polis en Sócrates e en Protágoras.	▪ B1.4. Coñecer o xiro antropolóxico da filosofía no século V a.C.,	▪ FIB1.4.1. Compara a interpretación do ser humano e a sociedade	▪ CSC

		explicando algunhas das ideas centrais de Sócrates e de Protágoras, e reflexionando sobre a aplicación práctica da filosofía respecto ao individuo e a sociedade en que vive.	dade defendida por Sócrates coa exposta por Protágoras, e argumenta a súa propia postura.	
▪ g ▪ h	▪ B1.7. A necesidade de dar senti	▪ B1.5. Reflexionar e argumentar,	▪ FIB1.5.1. Realiza pequenos ensai	▪ CAA ▪ CCL

	do como consubstancial ao ser humano.	de xeito escrita e oral, sobre o interese, especificamente humano, por entenderse a si mesmo e o que o rodea.	os, argumentando as súas opinións de xeito razoado, no que pretenda dar sentido a algún conxunto de experiencias.	
▪ h ▪ l	▪ B1.8. Funcións da filosofía nas súas vertentes teórica e práctica.	▪ B1.6. Recoñecer as funcións da filosofía en tanto que saber crítico que aspir	▪ FIB1.6.1. Diserta sobre as posibilidades da filosofía segundo as súas funcionalidade	▪ CCL

a a s.
fund
ame
ntar,
anali
zar e
argu
ment
ar
sobr
e os
probl
emas
últim
os da
realid
ade,
desd
e
unha
verte
nte
tantt
eóric
a
como
prácti
ca.

Fil
os
ofí
a.
4º
de
ES
O

Bloque II IDENTIDADE PERSOAL

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	Identidade persoal": personalidade, temperamento, carácter, conciencia, inconscien	▪ B2.1. Comprender a profundidade da pregunta "quen son?", coñecendo	▪ FIB2.1.1. Define e utiliza conceptos como personalidade, temperamento, carác	▪ CCL

	cia, condutismo, cognitivismo, psicoloxía humanística, psicanálise, etc.	algunhas respostas dadas desde a psicoloxía e a filosofía, reflexionar e valorar a importancia de coñecerse a si mesmo/a, e expresalo por escrito.	ter, conciencia, inconsciencia, condutismo, cognitivismo, psicoloxía humanística, psicanálise, e elabora un glosario con eses termos.	
▪ h	▪ B2.2. A personalidade.	▪ B2.2. Definir o que é a personalidade, así como os principais	▪ FIB2.2.1. Define e caracteriza o que é a personalidade	▪ CCL

		conceptos relacionados con ela.	.	
▪ h	▪ B2.3. Teorías sobre a personalidade	▪ B2.3. Coñecer e explicar as teses centrais dalgunhas teorías sobre a personalidade.	▪ FIB2.3.1. Coñece as teses fundamentais sobre a personalidade e argumenta sobre iso.	▪ CCL
▪ a ▪ b ▪ d ▪ g ▪ h	▪ B2.4. Etapas do desenvolvemento da identidade persoal. Tipos de personali	▪ B2.4. Recoñecer as etapas do desenvolvemento da identidade persoal, reflex	▪ FIB2.4.1. Le textos literarios nos que se analiza a personalidade dos	▪ CAA ▪ CCL

	dade.	ionando sobre os factores que determinan o éxito e o fracaso, e achega a propia opinión razoada sobre estes dous conceptos.	personaxes, identifica os trazos e os tipos de personalidade, e reflexiona por escrito sobre a temática.	
▪	▪ B2.5. O inconsciente na psicanálise.	▪ B2.5. Analizar que se entende por inconsciente no marco do pensamento	▪ FIB2.5.1. Analiza que se entende por inconsciente.	▪ CCEC

		da psicanálise.		
▪ a ▪ b ▪ e ▪ h ▪ n	▪ B2.6. O innato e o adquirido na formación da personalidade.	▪ B2.6. Reflexionar por escrito e dialogar en grupo sobre a posible incidencia que a herdanza xenética e o adquirido teñen na formación da personalidade.	▪ FIB2.6.1. Le e analiza textos filosóficos, literarios ou científicos cuxo punto de reflexión sexa a herdanza adquirida na formación da personalidade, incidindo no autocoñecemento.	▪ CAA ▪ CCL ▪ CMCCT

▪ b ▪ e ▪ g	▪ B2.7. A filosofía da mente e a neurociencia.	▪ B2.7. Investigar en internet en que consiste a filosofía da mente e a neurociencia, e seleccionar a información máis significativa.	▪ FIB2.7.1. Investiga e selecciona información significativa sobre conceptos fundamentais de filosofía da mente.	▪ CCL ▪ CD
▪ d ▪ h	▪ B2.8. A motivación e os conceptos asociados: emoción, sentimento, nece	▪ B2.8. Identificar a función e a importancia da motivación como factor	▪ FIB2.8.1. Define e utiliza con rigor conceptos como motivación, emoción,	▪ CCL

	sidades primarias e secundarias, autorrealización, vida afectiva e frustración.	enerxético e direccional da vida humana nas súas múltiples dimensións.	sentimento, necesidades primarias e secundarias, autorrealización, vida afectiva e frustración.	
▪ d	▪ B2.9. A motivación desde a teoría cognitiva: coñecemento e motivación.	▪ B2.9. Recoñecer, no marco da teoría cognitiva, o valor do coñecemento como elemento motivador da conduta	▪ FIB2.9.1. Explica as teses máis importantes da teoría cognitiva acerca do coñecemento e a motivación.	▪ CAA

		humana, reflexionando sobre a consideración do ser humano como animal racional.		

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ d ▪ h	▪ B2.10. Teoría humanística sobre a motivación. Diferenzas coa	▪ B2.10. Explicar as ideas centrais da teoría humanística sobr	▪ FIB2.10.1. Explica as ideas centrais da teoría humanística sobre a	▪ CAA ▪ CCL

	teoría cognitivista.	e a motivación, reflexionando sobre o carácter da motivación como elemento distintivo do ser humano fronte ao simplemente animal.	motivación e expresa a súa opinión razoada ao respecto.
▪ FIB2.10.2. Explica e compara a visión sobre a motivación da teoría	▪ CAA		

cognitivista e a da teoría humanística sobre a motivación.				
▪ d ▪ h	▪ B2.11. Condición afectiva humana ▪ B2.12. Impulsos, emocións e sentimentos. ▪ B2.13. Papel do corpo na afectividade	▪ B2.11. Coñecer a condición afectiva do ser humano, distinguindo entre impulsos, emocións e sentimentos, e recoñecendo o papel do corpo na	▪ FIB2.11.1. Analiza e argumenta sobre textos breves e significativos de autores salientables sobre as emocións, e argumenta por escrito as	▪ CCL

		posibilidade de manifestación do afectivo.	propias opinións.	
▪ d ▪ h ▪ m	▪ B2.14. Incidencia na conduta das emocións: frustración, desexo e amor.	▪ B2.12. Valorar a importancia da relación entre a motivación e o afectivo para dirixir a conduta humana en diferentes direccións e con distinta intensidade.	▪ FIB2.12.1. Analiza textos e diserta sobre a incidencia das emocións, como a frustración, o desexo ou o amor, entre outras, na conduta humana.	▪ CCL ▪ CSC

▪ b ▪ d ▪ g ▪ h	▪ B2.15. Incidencia na conduta das emocións: A curiosidade e o pracer de aprender, o desexo de lograr obxectivos, a satisfacción pola resolución de problemas, o agrado polo recoñecemento de éxito e a comp	▪ B2.13. Reflexionar e argumentar sobre a importancia da motivación e das emocións, como a curiosidade e o pracer de aprender, o desexo de lograr obxectivos, a satisfacción pola resolución de problemas, o agra	▪ FIB2.13.1. Argumenta sobre o papel das emocións para estimular a aprendizaxe, o rendemento, o logro de obxectivos e a resolución de problemas, entre outros procesos.	▪ CAA ▪ CCL

	racencia polo estímulo de iniciativas	do polo recoñecemento de éxito, a compracencia polo estímulo de iniciativas, etc.		
▪ d ▪ g ▪ h	▪ B2.16. As emocións como estímulo da iniciativa, a autonomía e o emprendemento.	▪ B2.14. Reflexionar sobre o papel das emocións como ferramenta para ser emprendedor/a e creativo/A.	▪ FIB2.14.1. Analiza textos en que se describe o papel das emocións como estímulo da iniciativa, a autonomía e o emprendement	▪ CCL ▪ CSIEE

			o.		
▪ b ▪ d ▪ g ▪ h	▪ B2.17. O ser humano como centro das múltiples perspectivas que se integran no saber orixinario que é a filosofía.	▪ B2.15. Coñecer, desde a historia da filosofía, algunhas das reflexións sobre aspectos que caracterizan o ser humano en canto tal, valorando a función da filosofía como saber orixinario e integ	▪ FIB2.15.1. Desenvolve de forma colaborativa un glosario para publicar en internet, coa terminoloxía filosófica da unidade.	▪ CD ▪ CSC	▪

		rador de múltiples perspectivas cuxo centro común é a persoa.		
▪ h ▪ l	▪ B2.18. Teorías sobre a alma de Platón e de Aristóteles, e relación nelas entre alma, corpo e afectos.	▪ B2.16. Explicar as teorías da alma de Platón e de Aristóteles, reflexionando sobre a consideración e a relación entre a alma, o corp	▪ FIB2.16.1. Explica a teoría da alma de Platón.	▪ CCEC

		o e os afectos, que se analizan nesas teorías.
▪ FIB2.16.2. Explica a teoría da alma de Aristóteles.	▪ CCEC	
▪ FIB2.16.3. Argumenta a súa opinión sobre a relación entre o corpo e a mente ou	▪ CAA	

alma.

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ g ▪ h ▪ l	▪ B2.19. A introspección en Agostiño de Hipona.	▪ B2.17. Coñecer a importancia da introspección sinalada por Agostiño de Hipona, como método de autocoñecemento e de formación da propia identidade.	▪ FIB2.17.1. Explica o que é a introspección segundo Agostiño de Hipona, utilizando este tipo de pensamento en primeira persoa para describirse a si mesmo/a	▪ CAA

.

▪ h ▪ l	▪ B2.20. O cogito de Descartes ▪ B2.21. O home-máquina dos materialistas franceses do século XVIII.	▪ B2.18. Describir e comparar a concepción cartesiana do papel do pensamento como aspecto que define o individuo, fronte ás concepcións materialistas e mecanicistas do home-máquina no materialis	▪ FIB2.18.1. Expón o significado da tese de Descartes "Penso, logo existo".	▪ CCEC

		mo francés do século XVIII.		
▪ FIB2.18.2. Expón as súas reflexións sobre as implicacións do materialismo na súa descrición do ser humano.	▪ CCEC ▪ CSC			
▪ h	▪ B2.22. A vontade como elemento definitorio do humano.	▪ B2.19. Coñecer a importancia da facultade da vontade como	▪ FIB2.19.1. Explica o que é a vontade.	▪ CCL

		elemento definitorio do humano.		
▪ d ▪ h	▪ B2.23. Reflexión filosófica sobre a afectividade.	▪ B2.20. Expresar algunha das consideracións filosóficas sobre o afectivo.	▪ FIB2.20.1. Argumenta, desde o plano filosófico, sobre o papel das emocións na consideración do ser humano en canto tal.	▪ CCL
▪ g ▪ h	▪ B2.24. O ser humano como proxecto.	▪ B2.21. Recoñecer as implicacións	▪ FIB2.21.1. Expresa e desenvolve a idea	▪ CCL ▪ CSIEE

		filosóficas da idea do home como proxecto.	de home como proxecto.	
	Bloque 3. Socialización			
▪ a ▪ b ▪ g ▪ h ▪ l	▪ B3.1. Conceptos do bloque "Socialización": individualidade, alteridade, socialización, estado de natureza, derretidos naturais, contrato	▪ B3.1. Identificar o "outro" tal como é na súa individualidade e, ao mesmo tempo, identificalo como un "alter ego" que comparte un espazo e	▪ FIB3.1.1. Define e utiliza conceptos como individualidade, alteridade, socialización, estado de natureza, dereitos naturais, contrato	▪ CCL ▪ CSC

	social, respecto, propiedade, Estado, lexitimación, institucionalización, rol, status, conflito e cambio social, globalización, etc.	unhas circunstancias comúns, dando lugar á intersubxectividade.	social, respecto, propiedade, Estado, lexitimación, institucionalización, rol, status, conflito e cambio social, e globalización.	
▪ a ▪ h ▪ l	▪ B3.2. Cultura e sociedade. Compoñentes socioculturais do ser humano.	▪ B3.2. Recoñecer a dimensión social e cultural do ser humano, identificando e	▪ FIB3.2.1. Define e explica o significado dos conceptos de cultura e de socie	▪ CCEC ▪ CCL

		distinguindo os conceptos de cultura e de sociedade.	dade, facendo referencia aos compoñentes socioculturais que hai no ser humano.	
▪ a ▪ l ▪ ñ ▪ o	▪ B3.3. Contidos culturais: institucións, ideas, crenzas, valores, obxectos materiais, etc. ▪ B3.4. Niveis biolóxico,	▪ B3.3. Identificar o proceso de construción, os elementos e a lexitimación dunha cultura, valorando esta non só como	▪ FIB3.3.1. Expresa algúns dos principais contidos culturais, como son as institucións, as ideas, as crenzas, os valores, os	▪ CCEC

	afectivo e cognitivo na internalización da cultura.	ferramenta de adaptación ao medio, senón como ferramenta para a transformación e a autosuperación.	obxectos materiais, etc.
▪ FIB3.3.2. Coñece os niveis aos que se realiza a internalización dos contidos culturais dunha socie	▪ CAA ▪ CCEC		

dade; é dicir, a nivel biolóxico, afectivo e cognitivo.

Filosofía. 4o de ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ d ▪ h	▪ B3.5. Elementos do proceso de socialización: socialización primaria e secundaria.	▪ B3.4. Coñecer os elementos do proceso de socialización e relacionalos coa propia personalidade	▪ FIB3.4.1. Describe a socialización primaria e secundaria.	▪ CSC

.

▪ a ▪ h	▪ B3.6. Teses fundamentais sobre a orixe da sociedade e o Estado.	▪ B3.5. Coñecer as teorías sobre a orixe da sociedade e reflexionar de forma escrita sobre elas, argumentando as propias opinións ao respecto.	▪ FIB3.5.1. Explica as teses fundamentais sobre a orixe da sociedade e o Estado.	▪ CSC
▪ a ▪ b ▪ d ▪ l	▪ B3.7. A civilización. Diferenza	▪ B3.6. Comprender o sentido do do	▪ FIB3.6.1. Explica o que é unha	▪ CAA ▪ CCEC ▪ CSC

	entre civilización e cultura. Oriente e Occidente.	concepto de civilización, relacionando as súas semellanzas e diferenzas co concepto de cultura.	civilización e pon exemplos fundamentados, e investiga e reflexiona sobre as semellanzas e as diferenzas entre oriente e occidente.	
▪ e ▪ g ▪ h	▪ B3.8. Comunicación. Comunicación non verbal. ▪ B3.9. A comunicación	▪ B3.7. Definir o que é a comunicación, analizando as formas de comunicación non	▪ FIB3.7.1. Explica o que é a comunicación e reflexiona sobre as vantaxes e os incon	▪ CD

	na época das tecnoloxías da información e da comunicación.	verbal, e a incidencia das novas tecnoloxías da información e da comunicación.	venientes cando a ferramenta para ela son as novas tecnoloxías.	
▪ a ▪ g ▪ l	▪ B3.10. O individuo como capaz de innovar e crear cambios culturais.	▪ B3.8. Reflexionar sobre o posible papel activo dun/dunha mesmo/a na construción da cultura e, en canto tal, identificars	▪ FIB3.8.1. Reflexiona por escrito sobre o papel activo dun/dunha mesmo/a no seu contexto sociocultural, como ser capa	▪ CCL ▪ CSIEE

		e como ser creativo e innovador, capaz de xerar elementos culturais.	z de innovar e xerar cambios culturais.	
▪ a ▪ b ▪ e ▪ h ▪ l ▪ ñ ▪ o	▪ B3.11. Diferenzas culturais. Relativismo cultural e etnocentrismo.	▪ B3.9. Reflexionar e indagar sobre o relativismo cultural e o etnocentrismo.	▪ FIB 3.9.1. Coñece o relativismo cultural e o etnocentrismo, e reflexiona sobre eles, expresando conclusións propias e achegando o exemplos	▪ CAA ▪ CCEC ▪ CD

con feitos investigados e contrastados en internet.

Bloque 4. Pensamento

▪ b ▪ h	• ▪ ▪ • ▪	▪ B4.1. Comprender a facultade racional como específica do ser humano e as súas impli	▪ FIB4.1.1. Define e utiliza conceptos como razón, sentidos, experiencia, abstracció	▪ CCL

		cacións, analizando en que consiste a racionalidade e cales son as súas características.	n, universalidade, sistematicidade, racionalismo, dogmatismo, empirismo, límite, intelixencia, intelixencia emocional, certeza e erro.	
.c.d	▪ B4.3. Posibilidades e límites da razón.	▪ B4.2. Explicar as teses básicas dalgunhas concepcións	▪ FIB4.2.1. Explica a concepción sobre as posibilidades da	▪ CCL

		filosóficas sobre as posibilidades e os límites da razón.	razón.	
▪ f	▪ B4.4. Racionalidade teórica e racionalidade práctica. Teoría e experiencia.	▪ B4.3. Distinguir a racionalidade teórica da racionalidade práctica, así como teoría e experiencia.	▪ FIB4.3.1. Identifica as dúas posibilidades de aplicación da racionalidade: teórica e práctica.	▪ CAA ▪ CCEC
▪ d ▪ h ▪ l	▪ B4.5. Concepcións conte	▪ B4.4. Coñecer a concepció	▪ FIB4.4.1. Explica as teses	▪ CSC

	mporáneas sobre a intelixencia. ▪ B4.6. Teoría da intelixencia emocional.	n contemporánea sobre a intelixencia, incidindo na teoría da intelixencia emocional de Daniel Goleman.	centrais da teoría da intelixencia emocional.
▪ FIB4.4.2. Argumenta sobre a relación entre a razón e as emocións.	▪ CCL ▪ CSC		

▪ b ▪ g ▪ h	• ▪ • ▪	▪ B4.5. Comprender algúns dos principais tipos de verdade (a verdade como correspondencia; a verdade segundo o pragmatismo americano; a verdade desde o perspectivismo e o consenso) e reflexionar sobre a	▪ FIB4.5.1. Define algúns tipos de verdade, como son a verdade como correspondencia, a verdade segundo o pragmatismo americano e a verdade desde o perspectivismo.	▪ CCL

		posibilidade de alcanzar a verdade absoluta.
▪ FIB 4.5.2. Reflexiona sobre a parte positiva de equivocarse e a importancia do erro como posibilidade de procura de novas estratexias e solucións.	▪ CAA ▪ CSIEE	

Blo

que 5. Realidade e metafísica

▪ h ▪ l	• •	▪ ▪ ▪	▪ B5.1. Coñecer o significado do termo "metafísica", comprendendo que é a principal disciplina das que compoñen	▪ FIB5.1.1. Define e utiliza conceptos como metafísica, realidade, pregunta radical, esencia, natureza, cosmos,	▪ CCL

		a filosofía, identificando o seu obxectivo fundamental, consistente en realizar preguntas radicais sobre a realidade, e entendendo en que consiste o "preguntar radical".	caos, creación, finalismo, continxente, mecanicismo e determinismo.
▪ FIB5.1.2. Define o que é a metafísica	▪ CCEC		

, o seu obxecto de coñecemento e o seu modo característico de preguntar sobre a realidade.

▪ b ▪ f ▪ h ▪ l ▪ n	• ▪▪ • ▪ • ▪ • ▪	B5.2. Comprender unha das principais respostas á pregunta acerca do que é a natureza e identificar esta non só como	▪ FIB5.2.1. Expresa as dúas posibles respostas á pregunta pola orixe do Universo (é eterno ou foi creado), e	▪ CAA ▪ CCEC ▪ CMCCT

a esencia de cada ser, senón ademais como o conxunto de todas as cousas que hai, e coñecer algunhas das grandes preguntas metafísicas acerca da natureza: a orixe e a finalidade do Universo, a orde

expón as súas reflexións sobre as implicacións relixiosas e filosóficas de ambas as dúas.

		que rexe a natureza, se é que a hai, e o posto do ser humano no Cosmos, reflexionando sobre as implicacións filosóficas de cada unha destas cuestións.
▪ FIB5.2.2. Expón as dúas posturas sobre a cuestión	▪ CAA ▪ CMCCT	

acerca de se o Universo ten unha finalidade, unha dirección, ou se non a ten, e argumenta filosoficamente a súa opinión ao respecto.	
▪ FIB5.2.3. Analiza textos cuxo punto de reflexión é a realidade física	▪ CCL

que nos rodea e os interrogantes filosóficos que suscita.

ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ f ▪ h	▪ B5.7. Determinismo e Indeterminismo. Teoría do caos.	▪ B5.3. Coñecer as implicacións filosóficas da teoría do caos, comprendendo a importancia de sinalar se a	▪ FIB 5.3.1. Define o que é o determinismo e o indeterminismo, no marco da reflexión sobre se existe unha	▪ CMCCT

		natureza se rexe por leis deterministas ou se rexe polo azar cuántico, e argumentar a propia opinión sobre como afecta esta resposta de cara á comprensión da conduta humana.	orde no Universo rexida por leis.	
▪ f ▪ h ▪ l ▪ n	▪ B5.8. Sentido da	▪ B5.4. Reflexionar	▪ FIB5.4.1. Coñece as	▪ CCEC

existencia. Vida e morte. ▪ B5.9. Sentido da historia. ▪ B5.10. Lugar do ser humano no mundo.	sobre a interrogación polo sentido da existencia, explicando as teses centrais dalgunhas teorías filosóficas da vida, e disertar razoadamente sobre a vida ou a morte, ou o devir histórico, ou o lugar do indivi	teses centrais do vitalismo de filósofos/as que reflexionan sobre a vida.

duo na realidade, entre outras cuestións metafísicas.

▪ FIB5.4.2. Analiza textos literarios, filosóficos e científicos que versan sobre temas metafísicos como a existencia, a morte, o devir histórico	▪ CCL	

ou o lugar do individuo na realidade, e expón as súas propias reflexións ao respecto.

	Bloque 6. Transformación			
▪ a ▪ b ▪ g ▪ h	▪ B6.1. Conceptos do bloque "Transformación-ética": vontade, liberdade negativa, liberd	▪ B6.1. Coñecer os dous significados do concepto de liberdade de acción (liberdade nega	▪ FIB6.1.1. Define e utiliza conceptos como vontade, liberdade negativa, liberdade positiva,	▪ CSC

	ade positiva, autodeterminación, libre albedrío, determinismo, indeterminismo e condicionamento.	tiva e liberdade positiva), e aplicalos tanto no ámbito da sociedade política como no terreo da vida privada ou a liberdade interior.	autodeterminación, libre albedrío, determinismo, indeterminismo e condicionamento.
▪ FIB6.1.2. Analiza textos breves sobre o tema da liberdade, e argument	▪ CSC		

a a propia opinión.				
▪ h	▪ B6.2. Libre albedrío e vontade.	▪ B6.2. Comprender o que é o libre albedrío ou a liberdade interior, en relación coa posibilidade de autodeterminación dun mesmo e coa facultade da vontade.	▪ FIB6.2.1. Explica o que é o libre albedrío e a facultade humana da vontade.	▪ CCL
▪ a ▪ f ▪ g ▪ h	▪ B6.3. Libre albed	▪ B6.3. Reflexiona	▪ FIB6.3.1. Expó	▪ CMCCT ▪

	río: condicionamentos sociais e políticos. ▪ B6.4. Libre albedrío: xenética e neurociencia.	r e argumentar sobre a relación entre a liberdade interior e a liberdade social e política.	n as súas reflexións sobre a posibilidade de que exista ou non o libre albedrío, tendo en conta os avances no coñecemento da xenética e a neurociencia.	CSC
▪ h	▪ B6.5. O libre albedrío e o determinismo na natur	▪ B6.4. Coñecer a existencia de determinismo na natur	▪ FIB6.4.1. Argumenta sobre as posibilidades do ser	▪ CCL ▪ CSC

	eza.	eza, analizando a posibilidade que ten o ser humano de ser libre, tendo en conta que é un ser natural e, en canto tal, sometido ás leis da natureza.	humano de actuar libremente, tendo en conta que é un ser natural.	

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ h ▪ l	▪ B6.6. Posturas	▪ B6.5. Recoñece	▪ FIB6.5.1. Expr	▪ CSC

filosóficas sobre o libre albedrío: a do estoicismo, a de Kant e a intermedia, que avoga a pola non existencia da liberdade absoluta.	r as tres posturas sobre o problema da liberdade absoluta ou condicionada: a tese estoica, a negación do sometemento da vontade ás leis naturais de Kant e a posición intermedia, que rexeita a non a liberdade,	esa diferentes posturas de filósofos en torno ao tema da liberdade.

		senón a liberdade absoluta.		
▪ b ▪ d ▪ h	▪ B6.7. Conceptos do bloque "Transformación-Estética": estética, creatividade, sinapse neuronal, imaxinación, pensamento diverxente, pensamento converxente e serendipi	▪ B6.6. Coñecer a estética como a parte da filosofía que estuda o proceso creativo, a experiencia estética e a beleza.	▪ FIB6.6.1. Define e utiliza conceptos como estética, creatividade, sinapse neuronal, imaxinación, pensamento diverxente, pensamento converxente e serendipia.	▪ CCL ▪ CMCCT

	a.			
▪ g ▪ h	▪ B6.7. Imaxinación humana: características. ▪ B6.8. Imaxinación: funcionamento e mecanismos de aparición de novas ideas.	▪ B6.7. Identificar o que é a imaxinación, en tanto que facultade específica do ser humano, explicando como funciona e cales son as súas características.	▪ FIB6.7.1. Le e comenta textos breves e significativos sobre o mecanismo de aparición de ideas novas.	▪ CAA ▪ CCL
▪ FIB6.7.2. Explica o que é a imaxinació	▪ CCL ▪ CSIEE			

n e exemplifícaa mediante a redacción de relatos breves de temática filosófica.				
▪ b ▪ e ▪ g ▪ h ▪ n	▪ B6.9. Creatividade humana.	▪ B6.8. Recoñecer a capacidade humana da creatividade, en tanto que potencialidade existente en todas as persoas e que se	▪ FIB6.8.1. Analiza textos de literatura fantástica, considerando os elementos especificamente creativos e reflexionando sobre	▪ CCL ▪ CSIEE

		consegue adestrando o cerebro.	eles.	
▪ g ▪ h ▪ n	▪ B6.10. Fases do proceso creativo.	▪ B6.9. Coñecer as fases do proceso creativo e reflexionar sobre a importancia de que o pensamento diverxente imaxinativo e o pensamento lóxico e racional traballen xunto	▪ FIB6.9.1. Explica as fases do proceso creativo.	▪ CSIEE

		s.		
▪ b ▪ n	▪ B6.11. Principais técnicas de desenvolvemento da creatividade: revisión de supostos e inversión.	▪ B6.10. Coñecer e aplicar algunhas técnicas de desenvolvemento da creatividade.	▪ FIB6.10.1. Utiliza a técnica de desenvolvemento da creatividade coñecida como de revisión de supostos e inversión, e aplícaa sobre algunha teoría filosófica ou científica.	▪ CAA
▪ FIB6.10.2.	▪ CSIE			

Explica as principais técnicas de desenvolvemento da creatividade.	E			
▪ a ▪ b ▪ g ▪ h	▪ B6.12. Técnica do brainstorming.	▪ B6.11. Utilizar a técnica do brainstorming para construír unha historia literaria con temática filosófica.	▪ FIB6.11.1. Utiliza de forma colectiva a técnica do brainstorming para reflexionar sobre temas filosóficos tratados durante o curso.	▪ CAA ▪ CSC

Filosofía. 4o de ESO

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ b ▪ g ▪ h	▪ B6.13. Relación entre liberdade e creatividade.	▪ B6.12. Valorar a liberdade como condición básica para a creatividade innovadora, a conexión entre si das ideas preexistentes e a competitividade	▪ FIB6.12.1. Argumenta sobre o papel da liberdade como condición fundamental para a creación, e razoa a súa opinión.	▪ CCL ▪ CSC

.

▪ g ▪ h ▪ n	▪ B6.14. Elementos que potencian a creatividade: motivación, perseveranza, orixinalidade e medio.	▪ B6.13. Coñecer as características das persoas especialmente creativas, como a motivación, a perseveranza, a orixinalidade e o medio, e investigar sobre como se poden potenciar esas calid	▪ FIB6.13.1. Explica as características das persoas especialmente creativas e algunhas das formas en que pode potenciarse esta condición.	▪ CCEC ▪ CSIEE

		ades.	
▪ g	▪ B6.15. Innovación e creación como asunción de riscos.	▪ B6.14. Reflexionar argumentadamente sobre o sentido do risco e a súa relación para alcanzar solucións innovadoras e, xa que logo, a posibilidade de evolucionar.	▪ FIB6.14.1. Argumenta sobre a importancia de asumir riscos e saír da chamada zona de confort para alcanzar metas e lograr resultados creativos e innovadores.

FILOSOFIA

1º BACHARELATO

I	1. O Asombro e a pregunta. 2. Do Mito ao Logos. A Caverna 3. Na Caverna: realidade, coñemento, verdade 4. Na Dianoia: lóxica e linguaxe 5. Nas Ideas: coñecemento, e ciencia. Horizontes e abismos.	Traballos individuais Traballo cooperativo Dinámicas Fichas semanais Probas obxectivas Comentarios Investigacións Laboratorios
II	1. Do Mono ao Homo. Hominización e Humanización. O animal cultural 2. O Coco do Mono Tolo. Psicoloxía. Identidade. Intelixencia emocional 3. Casa, Casta, Tribo, Clan. A sociedade. 4. Vivir é convivir.	

Ética e Socioloxía.

III

1. Dereito e Política. Sociedade, Estado, Sistema
2. A transformación da realidade. A razón vital.
3. A libre racionalidade. Arte, Beleza. Estética

Introdución

A sociedade democrática, formada por unha pluralidade diversa de persoas e comunidades, proxectos e intereses, demanda un pensamento racional que axude a comprender o mundo complexo que nos rodea e proporcione instrumentos para edificar unha sociedade libre, igual e xusta. A materia de Filosofía, o saber máis antigo de Europa, é unha ferramenta axeitada a este fin. A filosofía forma unha cidadanía reflexiva, lúcida, participativa, amante das institucións democráticas e con habilidades prácticas na resolución dos problemas específicos das sociedades democráticas avanzadas, declara a UNESCO. Pode interpretarse que non se refire tanto os contidos da materia coma as ferrramentas que implica a súa asimilación: o pensar autónomo, a toma de conciencia, o desenmascaramento, a reflexión crítica, o diálogo íntimo, a apropiación do Outro, a doación do propio.

Obxectivos: capacidades e actitudes

A materia de Filosofía capacita o alumnado para o **exercicio do pensamento crítico e independente**, co que alcanzar unha mellor comprensión do mundo globalizado e de si mesmo/a. Grazas a esta materia, os alumnos e as alumas adquiren

a aptitude de entretecer unha defensa racional e razoable da súa autonomía, da súa dignidade e dos seus dereitos nun contexto en vías de globalización. O pensamento filosófico achega os coñecementos teóricos e as destrezas prácticas para entender, analizar e propor solucións aos desafíos intelectuais e morais do século XXI. Asemade, a materia de Filosofía ofrece os fundamentos conceptuais dos principios e dos valores da paz e da seguridade mundiais: democracia, imperio da lei, dereitos humanos, tolerancia, xustiza, igualdade e liberdade (a UNESCO nomea a Filosofía como "Escola de liberdade" na súa estratexia internacional e no informe de 2007). Os métodos filosóficos achegan enfoques plurais e contrastados que permiten albiscar saídas aos problemas que afectan a convivencia humana. A aprendizaxe do tratamento racional e dialogado destes asuntos disipa o recurso á violencia e á guerra, e fomenta a paz e a seguridade global e local.

En segundo lugar, a materia de Filosofía impulsa no alumnado o valor da **indagación e a reflexión argumentada** para descubrir prexuízos, xerar claridade respecto aos obxectivos e ao sentido da vida, valorar a calidade dos argumentos, detectar sofismas e falacias, resistir a presión arbitraria dos/das superiores e dos/das pares, atopar puntos de encontro entre posicións diferentes, humanizar as persoas con quen estamos obrigados/as a convivir. É por iso que o tratamento na aula desta materia ten que facer reflexionar ao alumnado sobre as razóns da presenza maioritariamente masculina na produción filosófica desde as súas orixes, ao tempo que debe dar visibilidade ao pensamento filosófico na muller.

A materia de Filosofía axuda a desmontar os argumentos das condutas baseadas nos **valores da dominación e a vontade de poder** que provocan crises ecolóxicas, económicas e humanas. A meditación filosófica esperta no alumnado o interese polas demais persoas, estimula a empatía para imaxinar os problemas que lles afectan e crea a capacidade para se emocionar moralmente. Mercé ao autocoñecemento que promove a filosofía, o alumnado pode chegar a recoñecer que a fraxilidade, a debilidade e a mortalidade non son aspectos negativos e odiosos da existencia humana, senón ocasións para a axuda mutua, a cooperación e a reciprocidade.

En cuarto lugar, grazas aos modelos diversos de pensamento filosófico, a materia de Filosofía **estimula a deliberación sosegada** sobre as decisións que rexen a vida cotiá individual e colectiva, e impulsa a tomar iniciativas razoables. Nunha sociedade democrática avanzada, o alumnado debe formarse para aplicar o pensamento crítico á análise de principios económicos e políticos, sopesar teorías sobre a liberdade e a xustiza social, recoñecer a interacción dos fenómenos naturais e sociais, avaliar o impacto ético e social da tecnociencia e gozar con autonomía dos produtos artísticos. A materia de Filosofía proporciona a visión e a comprensión holística necesaria para realizar estas tarefas. O alumnado educado filosoficamente é, daquela, activo, curioso, argumentativo, creativo, comprometido e innovador.

Contribución as competencias clave

Como se ve, a Filosofía como materia potencia o **desenvolvemento das competencias sociais e cívicas**, por estar estreitamente vinculadas coa finalidade última de todo o seu proxecto. Pero nesa consecución precisa acudir á competencia **en comunicación lingüística**, que lle permite ao alumnado tanto a exposición dun pensamento rigoroso e claro como o diálogo frutífero coas demais persoas. A competencia de **aprender a aprender** manifèstase na obriga intrínseca do facer filosófico de xerar marcos de sentido cada vez máis complexos, globais e enriquecedores que nos permitan tratar cunha realidade plástica, multifacética e

omniabarcante, realidade que provoca en nós a moi humana sensación de admiración. E nesa sensación, a Filosofía non está soa, xa que **a matemática e a ciencia** se nutren da mesma fonte, e a competencia neses saberes cobra máis luz cando se examinan desde o saber que na orixe foi un con eles. Pero non chega a admiración. Con ela aparece a curiosidade que só se satisfai cando polo sentido de iniciativa e **o espírito emprendedor** nos animamos á acción, á creación e á innovación. O mesmo saber require atrevemento, ousadía, iniciativa, como nos lembra Kant. A **competencia dixital** capacita os alumnos e as alumnas para o uso das novas tecnoloxías que serven para traballar coa materia mesma da razón, o sentido, que se presenta baixo as dúas facetas da información e a comunicación. O percorrido da filosofía polos seus temas e pola súa historia brinda acceso, ao cabo, a un panorama de teorías, pensadores/as, correntes, ideas, argumentos, críticas e preguntas que conforman a trama onde se viñeron tecendo as **expresións culturais** que nos fan ser o que somos.

Materias transversais

Tamén se abordan no currículo de Filosofía varios dos elementos transversais de etapa, os que atinxen basicamente ao espírito emprendedor e ao estudo dos proxectos empresariais, e á influencia que poden ter neles as achegas das ramas da filosofía.

Estrutura de contidos

Na materia de Filosofía, todas estas esixencias están aglutinadas en varios bloques temáticos: **a especificidade do saber filosófico, o coñecemento humano, a pregunta pola realidade, a condición humana e a racionalidade práctica**. A través destes bloques o alumnado coñecerá os interrogantes, os conceptos, as formulación e as respostas da filosofía aos grandes problemas do saber, o coñecemento, a ciencia, a realidade, a natureza, o ser humano, a acción, a arte, o discurso e a innovación. Os contidos relacionados coa epistemoloxía, a filosofía da ciencia e da natureza, e a metafísica permiten afondar no coñecemento que o alumnado ten do seu contorno e da súa relación con el. O alumnado desenvolve a competencia para interpretar sucesos, avaliar o seu impacto, localizar as súas causas, anticipar e prever as consecuencias, analizar os factores capaces de transformar a realidade. Así mesmo, invitan o alumnado a exercer o pensamento metódico (na ciencia, na ontoloxía e na metafísica) con rigor e precisión. Os contidos de antropoloxía, ética e filosofía política dan luz sobre a realidade individual, social e cultural; estimulan a autocomprensión e o autocoñecemento, espertan a capacidade de argumentación moral e política, desenvolven a conciencia normativa e a empatía moral, fomentan o respecto polos dereitos humanos, invitan á participación activa na vida democrática. Os contidos de filosofía da linguaxe, lóxica, retórica e argumentación serven para educar a interpretación, a expresión, a formulación e a exposición do propio pensamento e do alleo en contextos comunicativos variados (deliberación, negociación, investigación, diálogo, controversia, discusión crítica e conversa informal), empregando con eficacia o razoamento lóxico e respectando as máximas que rexen a conduta racional comunicativa. Os contidos de estética proxectan o alumnado a comprender, apreciar e valorar con espírito crítico reflexivo, actitude aberta e respectuosa, as diferentes manifestacións culturais e artísticas. A finalidade é apropiarse criticamente dun conxunto de criterios estéticos para estimar o valor da produción cultural e artística e, chegado o caso, producir obras artísticas innovadoras con contido filosófico.

A distribución dos contidos realizouse mediante **seis bloques xerais**. Ademais, hai un conxunto de contidos transversais que se tiveron en conta para a preparación de todos os materiais, como o uso de textos, o fomento da composición/redacción e o uso de novas tecnoloxías educativas.

1. O saber filosófico: consiste nunha presentación da materia, das súas ramas principais, da súa historia, da súa vixencia e da xustificación da súa necesidade na actualidade.
2. O coñecemento: bloque no que se presenta a reflexión filosófica sobre a linguaxe, as súas funcións, etc., ademais dunha análise do coñecemento científico e unha introdución á lóxica formal e informal.
3. A realidade: contén unha introdución aos temas clásicos da metafísica occidental, como a orixe do universo, a concepción da vida e a divindade. Nunha segunda unidade, introdúcese o tema da natureza e a evolución humanas.
4. O ser humano desde a filosofía: continúa coa unidade do bloque anterior e presenta unha reflexión a partir da corporalidade, a diversidade de dimensións que conforman os seres humanos e unha introdución ao problema da liberdade.
5. A racionalidade práctica: ética e filosofía política: bloque que entronca co tema da liberdade, desenvolve a cuestión da acción moral e presenta algúns temas de filosofía política.
6. Cultura e sociedade: bloque final no que se formulan cuestións como a relación entre cultura, civilización e historia, a orixe da sociedade, a filosofía da técnica, a relación entre arte e estética, ou un reflexión sobre a relación entre filosofía e mundo empresarial.

Metodoloxía

Tanto estes contidos curriculares coma o tratamento das competencias clave e dos elementos transversais invitan a emprender unha renovación metodolóxica na que os alumnos e as alumnas sexan quen de ocupar o papel activo fundamental que lles corresponde nos procesos de ensino e aprendizaxe: o de persoas autónomas e críticas, sociais e racionais, creativas e prudentes, donas de si e respectuosas coas demais persoas. Para elo contamos con **estratexias expositivas** e **estratexias de comentario e análise textual**. O emprego destas estratexias está máis relacionado coa aprendizaxe de procedementos, aínda que estes levan consigo, á súa vez, a adquisición de conceptos, dado que tratan de poñer o alumnado en situacións que fomenten a súa reflexión e poñan en xogo as súas ideas e conceptos. Tamén son moi útiles para a aprendizaxe e o desenvolvemento de hábitos, actitudes e valores. As técnicas didácticas en que traducimos estas estratexias son:

- As tarefas sen unha solución clara e pechada, nas que as distintas opcións son igualmente posibles e válidas, para facer reflexionar o alumnado sobre a

complexidade dos problemas humanos e sociais, sobre o carácter relativo e imperfecto das solucións achegadas para eles e sobre a natureza provisional do coñecemento humano.

- O estudo de casos ou feitos e situacións concretas como instrumento para motivar e facer máis significativo o estudo dos fenómenos xerais e para abordar os procedementos de causalidade múltiple.
- Os proxectos de investigación, estudos ou traballos de redacción habitúan o alumnado a afrontar e a resolver problemas con certa autonomía, a formular preguntas e a adquirir experiencia na busca e a consulta autónoma. Ademais, facilítanlle unha experiencia valiosa sobre o traballo dos especialistas na materia.

En calquera das estratexias didácticas adoptadas é esencial a realización de actividades por parte do alumnado, pois:

- Afianzan a comprensión dos conceptos e permítenlle ao profesorado comprobalo.
- Son a base para o traballo cos textos e para fomentar as capacidades de comprensión, análise e razoamento.
- Permiten darlles unha dimensión múltiple aos conceptos, percibindo as súas conexións con outras nocións e a súa aplicación.
- Fomentan actitudes que axudan á formación humana do alumnado.

Sobre a base destes criterios, as actividades responden a unha tipoloxía variada que se encadra dentro das categorías seguintes:

- Actividades de ensino-aprendizaxe
- Actividades de aplicación dos contidos teóricos á realidade e ao medio do alumnado.
- Actividades encamiñadas a fomentar a concienciación, o debate, o xuízo crítico, a tolerancia, a solidariedade...

A corrección das actividades fomenta a participación do alumnado na clase, aclara dúbidas e permítelle ao profesorado coñecer, de forma case inmediata, o grao de asimilación dos conceptos teóricos, o nivel co que se manexan os procedementos e os hábitos de traballo.

Atención a diversidade

É preciso ter en conta os estilos diferentes de aprendizaxe dos alumnos e alumnas e adoptar as medidas oportunas para afrontar esta diversidade. Hai estudantes reflexivos (detéñense na análise dun problema) impulsivos (responden moi

rapidamente) analíticos (pasan lentamente das partes ao todo) e sintéticos (abordan o tema desde a globalidade); uns traballan durante períodos longos e outros necesitan descansos; algúns necesitan ser reforzados continuamente e outros non; hainos que rinden no traballo individual e hainos que prefiren traballar en grupo. Dar resposta a esta diversidade non é tarefa doada, pero si necesaria, pois a intención última é lograr que os alumnos e alumnas alcancen os obxectivos propostos. Como **actividades de detección de coñecementos previos** empregaremos:

- Debate e actividade pregunta-resposta sobre o tema introducido, co fin de facilitar unha idea precisa sobre de onde se parte.
- Repaso das nocións xa vistas necesarias para a comprensión da unidade, tomando nota das lagoas ou dificultades detectadas.
- Introdución de cada aspecto teórico aténdose ao seu contexto e á súa importancia para temas actuais e cotiáns

Como **actividades de consolidación** suxerimos:

- Realización de exercicios apropiados, co fin de afianzar os contidos teóricos, culturais e léxicos traballados.
- Traballo cos textos complementarios para asentar e consolidar os coñecementos adquiridos.

Coas **actividades de recuperación-ampliación**, atendemos non só que presentan problemas no proceso de aprendizaxe, senón tamén aqueles que alcanzaron no tempo previsto os obxectivos propostos. As distintas formas de agrupamento do alumnado e a súa distribución na aula inflúen, sen dúbida, en todo o proceso. Entendendo o proceso educativo como un desenvolvemento comunicativo, é de grande importancia ter en conta o **traballo en grupo**, pois a posta en común de conceptos e ideas individuais xera unha dinámica creativa e de interese nos alumnos e alumnas. Concederáselle, non obstante, grande importancia noutras actividades ao **traballo persoal e individual;** en concreto, aplicarase nas actividades de síntese/resumo e nas de consolidación, así como nas de recuperación e ampliación. Acometemos, pois, o tratamento da diversidade no Bacharelato dende dúas vías:

1. A atención á diversidade na programación dos contidos, presentándoos en dúas fases: a información xeral e a información básica, que se tratará mediante esquemas, resumos, paradigmas, etc.

2. A atención á diversidade nas actividades. As actividades constitúen un excelente instrumento de atención ás diferenzas individuais dos alumnos e alumnas. A variedade e a abundancia de actividades con distinto nivel de dificultade permiten a adaptación, como dixemos, ás diversas capacidades, intereses e motivacións

Recursos didácticos

As aulas están dotadas de pantalla dixital, conexión a internet e PC. O recurso as TICs é cotiá. A aula Polivalente, a de Usos Múltiples, a Aula Verde e o entorno do Centro (praia, mesas, regato, paseo...) para traballos cooperativos e dinámicas. Contamos tamén cun nutrido acervo, variado e diverso, de textos, apuntes, arquivos, documentais, dinámicas e actividades reunida ao longo dos últimos anos. A intención é actualizalas, concretalas e incorporalas as novas unidades didácticas.

Avaliación

A avaliación empregará diferentes **instrumentos**, adaptados os diferentes ritmos e circunstancias de cada grupo: **realización de mapas conceptuais, comentarios de textos escritos e audiovisuais, exposicións orais, prácticas de laboratorio, dinámicas, postas en común e cuestionarios abertos e/ou tipo test** . Atenderá aos seguintes **criterios cualitativos**

- A asimilación axeitada dos contidos: problemáticas, conceptos e teorías
- Coherencia, rigor, orixinalidade, claridade, profundidade e corrección gramatical na exposición dos contidos
- Capacidade de análise e identificación de ideas, estruturas e fíos argumentais
- Comprensión dos contextos históricos en relación co pensamento epocal
- Manexo do vocabulario específico
- Actitude crítica respecto das cuestións propostas
- Capacidade de relacionar as cuestións propostas con outras
- Capacidade de razoar dende perspectivas diversas
- Capacidade sintética respecto das ideas e a súa evolución

En cada **trimestre** tentaremos realizar, polo menos, tres destas probas e traballos.

A **calificación** de cada avaliación será a resultante da suma ponderada das probas realizadas. A final do trimestre, cada unha delas recibirá un valor porcentual (10%,

25%, 30%) sobre o !00% dos traballos propostos. So se admitirán os presentados na data e forma estipulada.

As probas se realizaran nas datas condensados co alumnado . salvo razóns xustificadas e debidamente documentada non se cambiará ou repetirá a proba.

Só se ponderarán as probas que obteñan como mínimo un 30% do esixible, de non ser así esa proba debe de ser recuperada polo alumno é a evaluación constará como suspensa , o resto das probas no caso de estar aprobadas se lle gardará a nota ata a recuperación .

O **grao mínimo** esixido de manexo dos contidos é a especificada nos **estándares de aprendizaxe** do cadrante relacional/competencial

A **nota final** será a media ponderada das tres avaliacións a partir do mínimo requerido do 30% . Sen o mínimo requerido a evaluación está automáticamente suspensa

No segundo e terceiro trimestre haberá, se o **alumnado suspenso** así o solicita, a posibilidade de **recuperar** as probas da avaliación anterior mediante as probas, actividades e/ou traballos específicos que determine o Departamento. Nestas poderá integrarse o **alumnado pendente**, se así o solicita. O **seguemento** corresponde ao alumnado suspenso mesmo, que haberá de preocuparse de poner en marcha o proceso, exercitando a súa autonomía. No mes de Xuño poderá facerse unha **proba final** sobre todo o traballado ao longo do curso para o alumnado que non superara os contidos mínimos ou que quera tentar incrementar as súas cualificacións. A proba de recuperación de setembro será semellante a proba final de Xuño.

Mecanismos de axeitamento da programación

Os especificados no apartado **I. O DEPARTAMENTO.**

Aportacións TIC/Lector

As especificadas no apartado **III. PROGRAMACIONS BACHARELATO**

Actividades complementarias e extraescoles

O marxe de outras actividades que poidan aparece de xeito puntual o departamento levará a cabo a viaxe de estudos o xacemento de Atapuerca , con visita o museo da evolución. Visita as Médulas e a cidade de Burgos ca finalidade de

complementar ilustrar e dotar de o contido o apartado da evolución e a antropoloxía de primeiro de bacharelato

Cadrante relacional de competencias, obxectivos, criterios, estándares e contidos

	Filosofía. 1º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	Bloque 1. Contidos transversais			
b d e h m	B1.1. Textos filosóficos e pertencentes a outras ramas do saber relacionados coas temáticas filosóficas estudadas.	B1.1. Ler comprensivamente e analizar de forma crítica textos significativos e breves, pertencentes a pensadores/as destacados/as.	FIB1.1.1. Analiza de xeito crítico textos pertencentes a pensadores/as destacados/as, identifica a problemática e as solucións expostas (distinguindo as teses principais e a orde da argumentación) e relaciona os problemas propostos nos textos co estudado na unidade, e/ou co achegado por outros/as filósofos/as ou correntes, e/ou con saberes distintos da filosofía.	CAA
b d e	B1.2. Composición escrita de argumentos de reflexión filosófica e de discursos orais, manexando as regras básicas da retórica e a argumentación.	B1.2. Argumentar e razoar os propios puntos de vista sobre as temáticas estudadas na unidade, de forma oral e escrita, con claridade e coherencia.	FIB1.2.1. Argumenta e razoa as súas opinións de forma oral e escrita, con claridade e coherencia, e demostrando un esforzo creativo e educativo na valoración persoal dos problemas filosóficos analizados.	CCL CSC
b	B1.3. Uso dos	B1.3. Seleccionar e	FIB1.3.1. Selecciona e	CD

d e g	procedementos de traballo intelectual (incluíndo os das tecnoloxías da información e da comunicación) adecuados á filosofía, en especial a asimilación e o uso rigoroso do léxico relacionado cos temas filosóficos estudados.	sistematizar información obtida de distintas fontes.	sistematiza información obtida tanto de libros específicos como de internet, usando as posibilidades das novas tecnoloxías para consolidar e ampliar a información.	CSC
FIB1.3.2. Elabora listas de vocabulario de conceptos e comprende o seu significado, aplícaos con rigor e organízaos en esquemas ou mapas conceptuais, táboas cronolóxicas e outros procedementos útiles para a comprensión da filosofía.	CAA			
d e g	B1.3. Uso dos procedementos de traballo intelectual (incluíndo os das tecnoloxías da información e da comunicación) adecuados á filosofía, en especial a asimilación e o uso rigoroso do léxico relacionado cos temas filosóficos estudados.	B1.4. Analizar e argumentar sobre formulacións filosóficas, elaborando de xeito colaborativo esquemas, mapas conceptuais, táboas cronolóxicas e outros procedementos útiles, mediante o uso de medios e plataformas dixitais.	FIB1.4.1. Elabora con rigor esquemas, mapas conceptuais, táboas cronolóxicas, etc., amosando a comprensión dos eixes conceptuais estudados.	CAA
	Bloque 2. O saber filosófico			
b d e h	B2.1. Filosofía: sentido, necesidade e historia. B2.2. Saber racional. Explicación prerracional: mito e maxia. Explicación racional: razón e sentidos. B2.3. Funcións e vixencia da filosofía.	B2.1. Coñecer e comprender a especificidade e a importancia do saber racional en xeral e do filosófico en particular, en tanto que saber de comprensión e interpretación da realidade, valorando que a filosofía é, á vez, un saber e unha actitude que estimula a crítica, a autonomía, a creatividade e a innovación.	FIB2.1.1. Recoñece as preguntas e os problemas que veñen caracterizando a filosofía desde a súa orixe, comparando coa formulación doutros saberes, como o científico ou o teolóxico.	CAA
FIB2.1.2. Explica a orixe do saber filosófico diferenciándoo dos saberes prerracionais, como o mito ou a maxia.	CCEC CSC			
d	B2.4. Disciplinas teórico-prácticas do saber	B2.2. Identificar as dimensións teórica e	FIB2.2.1. Identifica, relaciona e distingue as	CAA

e	filosófico. B2.5. Racionalidade teórica e práctica.	práctica da filosofía, os seus obxectivos, as características, as disciplinas, os métodos e as funcións, relacionándoa paralelamente con outros saberes de comprensión da realidade.	vertentes práctica e teórica do labor filosófico, así como as disciplinas que conforman a filosofía.	CSC
b d e h	B2.6. O saber filosófico a través da súa historia. Características da filosofía.	B2.3. Contextualizar histórica e culturalmente as problemáticas analizadas e expresar por escrito as achegas máis importantes do pensamento filosófico desde a súa orixe, identificando os principais problemas formulados e as solucións achegadas, e argumentando as propias opinións ao respecto.	FIB2.3.1. Recoñece as principais problemáticas filosóficas características de cada etapa cultural europea.	CCEC
FIB2.3.2. Expresa por escrito as teses fundamentais dalgunhas das correntes filosóficas máis importantes do pensamento occidental.	CCL			
b e g	B1.3. Uso dos procedementos de traballo intelectual (incluíndo os das tecnoloxías da información e da comunicación) adecuados á filosofía, en especial a asimilación e o uso rigoroso do léxico relacionado cos temas filosóficos estudados.	B2.4. Comprender e utilizar con precisión o vocabulario filosófico fundamental, realizando un glosario de termos de xeito colaborativo mediante as posibilidades que ofrecen as novas tecnoloxías.	FIB2.4.1. Comprende e usa con rigor conceptos filosóficos como razón, sentidos, mito, logos, arché, necesidade, continxencia, causa, existencia, metafísica, lóxica, gnoseoloxía, obxectividade, dogmatismo, criticismo, etc.	CCL
b e l	B1.1. Textos filosóficos e textos pertencentes a outras ramas do saber relacionados coa temática filosófica estudada.	B2.5. Analizar de maneira crítica fragmentos de textos significativos e breves sobre a orixe, a caracterización e a vixencia da filosofía, identificando as problemáticas e solucións expostas, distinguindo as teses principais e a orde de argumentación, relacionando os problemas formulados nos textos co estudado na unidade e coa presentación doutros intentos de comprensión da	FIB2.5.1. Le e analiza de xeito crítico fragmentos de textos breves e significativos sobre a orixe da explicación racional e acerca das funcións e as características do pensamento filosófico, pertencentes a pensadores/as, que identifiquen as problemáticas filosóficas formuladas.	CCL

		realidade, como o científico e o teolóxico, ou outros tipos de filosofía, como a oriental.		
	Bloque 3. O coñecemento			
d e h	B3.1. Teoría do coñecemento. B3.2. Graos e ferramentas do coñecer: razón, entendemento e sensibilidade. B3.3. Abstracción. B3.4. Problemas implicados no coñecer: posibilidades, límites e intereses; o irracional.	B3.1. Coñecer de modo claro e ordenado as problemáticas implicadas no proceso do coñecemento humano, analizadas desde o campo filosófico, os seus graos, as ferramentas e as fontes, e expor por escrito os modelos explicativos do coñecemento máis significativos.	FIB3.1.1. Identifica e expresa de xeito claro e razoado os elementos e as problemáticas que implica o proceso do coñecemento da realidade, como é o dos seus graos, as súas posibilidades e os seus límites.	CCL
d e h g	B3.5. Problema filosófico do coñecemento. B3.6. A verdade como propiedade das cousas. A verdade como propiedade do entendemento: coherencia e adecuación. B3.7. Algúns modelos filosóficos de explicación do coñecemento e o acceso á verdade.	B3.2. Explicar e reflexionar sobre o problema do acceso á verdade, identificando as problemáticas e as posturas filosóficas que xurdiron en torno ao seu estudo.	FIB3.2.1. Coñece e explica teorías acerca do coñecemento e a verdade, como son o idealismo, o realismo, o racionalismo, o empirismo, o perspectivismo, o consenso ou o escepticismo, e contrasta semellanzas e diferenzas entre os conceptos clave que manexan.	CCEC
FIB3.2.2. Explica e contrasta criterios e teorías sobre a verdade, tanto no plano metafísico como no gnoseolóxico, usando con rigor termos como gnoseoloxía, razón, sentidos, abstracción, obxectividade, certeza, dúbida, evidencia, escepticismo, autoridade, probabilidade, prexuízo, coherencia, adecuación, consenso, incerteza, interese, irracional, etc., e construír un glosario de conceptos de xeito colaborativo, usando internet.	CD CSC			
b d e	B1.1. Textos filosóficos e textos pertencentes a outras ramas do saber relacionadas coas temáticas filosóficas estudadas.	B3.3. Analizar de forma crítica fragmentos de textos significativos sobre a análise filosófica do coñecemento humano, os seus elementos, as	FIB3.3.1. Analizar fragmentos de textos breves de Descartes, Hume, Kant, Nietzsche, Ortega y Gasset, Habermas, Popper, Kuhn ou Michel Serres,	CCL

		súas posibilidades e os seus límites, valorando os esforzos por alcanzar unha aproximación á verdade arredándose do dogmatismo, da arbitrariedade e dos prexuízos.	entre outros.	
d e h i l	B3.8. Filosofía, ciencia e tecnoloxía. Filosofía da ciencia. B3.9. Obxectivos e instrumentos da ciencia. B3.10. Método hipotético-dedutivo. B3.11. Investigación científica na modernidade e na época contemporánea: das matemáticas e a técnica como ferramentas de coñecemento e interpretación fundamentais á reformulación dos conceptos clásicos.	B3.4. Coñecer e explicar a función da ciencia, os seus modelos de explicación, as súas características, os seus métodos e a tipoloxía do saber científico, expondo as diferenzas e as coincidencias do ideal e a investigación científica co saber filosófico, como pode ser a problemática da obxectividade ou a adecuación teoría-realidade, argumentando as propias opinións de xeito razoado e coherente.	FIB3.4.1. Explica os obxectivos, as funcións e os principais elementos da ciencia, manexando termos como feito, hipótese, lei, teoría ou modelo.	CMCCT
FIB3.4.2. Constrúe unha hipótese científica, identifica os seus elementos e razoa a orde lóxica do proceso de coñecemento.	CMCCT			
FIB3.4.3. Usa con rigor termos epistemolóxicos como indución, hipotético-dedutivo, método, verificación, predición, realismo, causalidade, obxectividade, relatividade, caos e indeterminismo, entre outros.	CMCCT			
d e h i l	B3.12. Técnica e tecnoloxía: saber e praxe.	B3.5. Relacionar e identificar as implicacións da tecnoloxía, en tanto que saber práctico transformador da natureza e da realidade humana, reflexionando, desde a filosofía da tecnoloxía, sobre as relacións coa ciencia e cos seres humanos.	FIB3.5.1. Extrae conclusións razoadas sobre a inquedanza humana por transformar e dominar a natureza, póndoa ao servizo do ser humano, así como das consecuencias desta actuación, e participa de debates acerca das implicacións da tecnoloxía na realidade social.	CMCCT CSC
b d l	B3.13. Reflexións filosóficas sobre o desenvolvemento científico e tecnolóxico:	B3.6. Analizar de xeito crítico fragmentos de textos filosóficos sobre a reflexión filosófica	FIB3.6.1. Analiza fragmentos de textos breves e significativos de pensadores como	CMCCT

	o problema da indución B3.14. Visión aristotélica do quefacer científico.	acerca da ciencia, a técnica e a filosofía, identificando as problemáticas e as solucións propostas, distinguindo as teses principais e a orde da argumentación, relacionar os problemas formulados nos textos co estudado na unidade e razoar a postura propia.	Aristóteles, Popper, Kuhn, B. Russell, A. F. Chalmers ou J. C. Borrón, entre outros.	
d e h i g l	B3.15. Relación entre filosofía e ciencia.	B3.7. Entender e valorar a relación entre a filosofía e a ciencia.	FIB3.7.1. Identifica e reflexiona de forma argumentada acerca de problemas comúns aos campos filosófico e científico, como son o problema dos límites e as posibilidades do coñecemento, a cuestión da obxectividade e a verdade, a racionalidade tecnolóxica, etc.	CMCCT
FIB3.7.2. Investiga e selecciona información en internet, procedente de fontes solventes, sobre as problemáticas citadas, e realiza un proxecto de grupo sobre algunha temática que afonde na interrelación entre a filosofía e a ciencia.	CD CSC			
	Bloque 4. A realidade			
d e h	B4.1. A metafísica como explicación teórica da realidade.	B4.1. Recoñecer e valorar a metafísica, disciplina que estuda a realidade en tanto que totalidade, distinguíndoa das ciencias, que versan sobre aspectos particulares desta.	FIB4.1.1. Coñece o que é a metafísica e usa a abstracción para comprender os seus contidos e a súa actividade, razoando sobre eles.	CAA
d e h	B4.2. Pregunta polo ser como punto de partida da Filosofía. Platón fronte a Aristóteles. B4.3. Interrogación metafísica sobre a verdadeira realidade: problema da aparencia e a realidade. B4.4. Pregunta pola orixe e a estrutura do real. B4.5. Caracterización da realidade: cambio ou permanencia, substancialismo estático fronte ao devir.	B4.2. Coñecer e explicar, desde un enfoque metafísico, os principais problemas que presenta a realidade.	FIB4.2.1. Describe as principais interpretacións metafísicas e os problemas que suscita o coñecemento metafísico da realidade.	CCEC

	Esencialismo e existencialismo. B4.6. Necesidade de categorizar racionalmente o real.			
FIB4.2.2. Comprende e utiliza con rigor conceptos metafísicos como ser, sistema metafísico, realidade, aparencia, materia e espírito, unidade, dualidade, multiplicidade, devir, necesidade, continxencia, transcendencia, categoría e abstracción, materialismo, espiritualismo, existencialismo ou esencialismo, entre outros.	CCL			
FIB4.2.3. Realiza unha análise crítica ante teorías metafísicas diverxentes de interpretación da realidade.	CAA			
FIB4.2.4. Analiza e comprende fragmentos de textos breves e significativos sobre as problemáticas metafísicas que presenta a realidade, de pensadores como Platón, Aristóteles, Tomé de Aquino, Descartes, Marx, Nietzsche, etc., comparando e establecendo semellanzas e diferenzas entre os enfoques, e disertando coherentemente sobre as posturas históricas.	CAA			
d e h i g l	B4.7. Cosmovisións científicas sobre o universo. A filosofía da natureza como admiración filosófica pola natureza. B4.8. Paradigma cualitativo organicista: universo aristotélico. B4.9. Universo máquina: visión mecanicista na Modernidade. Supostos epistemolóxicos do modelo heliocéntrico: procura das leis universais dun universo	B4.3. Coñecer e comparar as explicacións dadas desde as grandes cosmovisións sobre o universo.	FIB4.3.1. Explica e compara dúas das grandes cosmovisións do Universo: o paradigma organicista aristotélico e o modelo mecanicista newtoniano.	CMCCT

	infinito. Determinismo, regularidade, conservación, economía e continuidade. B4.10. Visión contemporánea do Universo. B4.11. Reencontro da filosofía e a física na teoría do caos.			
FIB4.3.2. Describe os caracteres esenciais das interpretacións relativista e cuántica contemporáneas da realidade, explicando as implicacións filosóficas asociadas a eses caracteres.	CMCCT			
FIB4.3.3. Usa con rigor termos epistemolóxicos e científicos como cosmovisión, paradigma, Universo, natureza, finalismo, organicismo, determinismo, orde, causalidade, conservación, principio, mecanicismo, materia, relatividade, cuántica, espazo, tempo, azar, determinismo, indeterminismo, probabilidade, gaia e caos, entre outros.	CMCCT			
d e g h i	B1.3. Uso dos procedementos de traballo intelectual (incluíndo os das tecnoloxías da información e da comunicación) adecuados á filosofía, en especial a asimilación e o uso rigoroso do léxico relacionado coas temáticas filosóficas estudadas.	B4.4. Elaborar táboas e/ou mapas conceptuais comparando os caracteres adxudicados historicamente ao Universo, entendido como totalidade do real, contextualizando historicamente e culturalmente cada cosmovisión e ampliando información mediante internet e/ou fontes bibliográficas.	FIB4.4.1. Elabora esquemas, táboas e/ou mapas conceptuais que comparen os caracteres adxudicados historicamente ao Universo, entendido como totalidade do real, contextualizando historicamente e culturalmente cada cosmovisión e ampliando información mediante internet e/ou fontes bibliográficas.	CD
d e h i m	B1.1. Textos filosóficos e textos pertencentes a outras ramas do saber relacionados coas temáticas filosóficas estudadas.	B4.5. Ler e analizar de xeito crítico textos filosóficos, epistemolóxicos e científicos sobre a comprensión da realidade, tanto desde o plano metafísico como desde o físico, usando con precisión os termos técnicos estudados, relacionar os problemas	FIB4.5.1. Analiza textos filosóficos e científicos, clásicos e contemporáneos, que aborden as mesmas problemáticas, e investigar a vixencia das ideas expostas.	CMCCT

		presentados nos textos co estudado nas unidades e razoar a postura propia.		
FIB4.5.2. Reflexiona sobre as implicacións filosóficas que afectan a visión do ser humano en cada cosmovisión filosófico-científica estudada, e argumenta as súas propias ideas de xeito razoado e creativo.	CAA			
	Bloque 5. O ser humano desde a filosofía			
b c d e	B5.1. A reflexión filosófica sobre o ser humano e o sentido da existencia: antropoloxía filosófica.	B5.1. Recoñecer en que consiste a antropoloxía filosófica.	FIB5.1.1. Utilizar con rigor vocabulario específico da temática, como evolución, dialéctica, proceso, progreso, emerxencia, azar, selección natural, apto, reducionismo, creacionismo, evolución cultural, vitalismo, determinismo xenético, natureza e cultura.	CCL
d e h i	B5.2. Implicacións filosóficas da evolución. Filosofía e bioloxía.	B5.2. Coñecer e explicar as implicacións filosóficas da evolución, en relación cos contidos metafísicos e cos/coas pensadores/as xa estudados/as.	FIB5.2.1. Coñece e explica as consideracións filosóficas implicadas na teoría da evolución, como a consideración dinámica e dialéctica da vida ou o indeterminismo, entre outras.	CMCCT
FIB5.2.2. Analiza fragmentos breves e significativos de E. Morin, K. Popper, R. Dawkins, J. Mosterín, A. Gehlen, M. Harris ou M. Ponty, entre outros.	CCEC			
d e g h i l	B5.3. A dialéctica natureza-cultura no proceso de antropoxénese e de construción da identidade propia humana.	B5.3. Recoñecer e reflexionar, de maneira argumentada, sobre a interacción dialéctica entre o compoñente natural e o cultural que caracterizan o ser humano como tal, sendo o culturalmente adquirido condición para a innovación e a creatividade que caracterizan a especie.	FIB5.3.1. Identifica e expón en que consiste o compoñente natural innato do ser humano, e a súa relación cos elementos culturais que xorden nos procesos de antropoxénese e humanización, dando lugar á identidade propia do ser humano.	CCEC CSC
FIB5.3.2. Diserta sobre o ser humano en tanto que resultado da dialéctica evolutiva	CSIEE CCEC			

entre o xeneticamente innato e o culturalmente adquirido, condición para a innovación e a capacidade creativa que caracterizan a nosa especie.				
FIB5.3.3. Localiza información en internet acerca das investigacións actuais sobre a evolución humana, e reflicte a información seleccionada e sistematizada de xeito colaborativo.	CD CSC			
a b c e h	B1.2. Composición escrita de argumentos de reflexión filosófica e de discursos orais, manexando as regras básicas da retórica e a argumentación.	B5.4. Valorar os coñecementos adquiridos nesta unidade, rexeitando os prexuízos tanto etnocéntricos como por motivos físicos, e tamén as actitudes de intolerancia, inxustiza e exclusión.	FIB5.4.1. Argumenta con coherencia, baseándose nos datos obxectivos aprendidos, sobre as implicacións de adoptar prexuízos etnocéntricos para xulgar os seres humanos e as culturas.	CSC
b c d e h	B5.4. Visión grega. Heroe homérico: concepto socrático. Dualismo platónico. Animal racional e político aristotélico. Materialismo e individualismo helenista. B5.5. Pensamento medieval: creación á imaxe divina; nova concepción do corpo e a alma, da morte e da liberdade. B5.6. Renacemento: antropocentrismo e humanismo. B5.7. Modernidade e século XIX: razón, emocións e liberdade. B5.8. O ser humano na filosofía contemporánea.	B5.5. Coñecer e reflexionar sobre as concepcións filosóficas sobre o ser humano como tal que se viñeron dando ao longo da filosofía occidental, comparando semellanzas e diferenzas entre as sucesivas formulacións, analizando criticamente a influencia do contexto sociocultural na concepción filosófica, e valorando algunhas formulacións diverxentes que abriron camiño cara á consideración actual da persoa.	FIB5.5.1. Contrasta e relaciona as principais concepcións filosóficas que se viñeron dando historicamente sobre o ser humano.	CCEC
FIB5.5.2. Analiza de xeito crítico textos significativos e breves dos grandes pensadores.	CCL			
FIB5.5.3. Usa con rigor termos como dualismo e monismo antropolóxico, areté, mente, corpo, espírito, creacionismo,	CCL			

antropocentrismo, teocentrismo, alma, humanismo, persoa, dignidade, sentido, estado de natureza, estado de civilización, existencia, liberdade, emoción, paixón, determinismo, alienación, nihilismo, existencia, inconsciente, morte, historia ou transcendencia, entre outros.				
b e h	B5.9. Visións filosóficas orientais: budismo, taoísmo e hinduísmo.	B5.6. Comparar a visión filosófica occidental do ser humano coa visión filosófica oriental, o budismo, o taoísmo e o hinduísmo, e argumentar as opinións propias sobre semellanzas e diferenzas.	FIB5.6.1. Contrasta e relaciona as principais concepcións filosóficas que se viñeron dando historicamente no contexto da filosofía occidental sobre o ser humano, coa visión filosófica oriental, o budismo, o taoísmo e o hinduísmo.	CCEC
b d e h	B5.10. Algunhas claves sobre o sentido da existencia humana. B5.11. Cuestión do sentido, a esencia e a existencia, o eu, a liberdade, a morte, o destino, o azar, a historia e a necesidade de transcendencia.	B5.7. Disertar, de forma oral e escrita, sobre as temáticas intrinsecamente filosóficas no ámbito do sentido da existencia, como poden ser a cuestión do sentido, a esencia e a existencia, o eu, a liberdade, a morte, o destino, o azar, a historia ou a necesidade de transcendencia, entre outras.	FIB5.7.1. Diserta, de xeito oral e escrito, sobre as grandes cuestións metafísicas que lle dan sentido á existencia humana.	CCL
FIB5.7.2. Argumenta e razoa, de xeito oral e escrito, acerca dos puntos de vista propios sobre o ser humano, desde a filosofía e sobre diferentes temáticas filosóficas relacionadas co sentido da existencia humana.	CCL			
b c d e h	B5.12. Reflexión filosófica sobre o corpo. B5.13. Teorías filosóficas sobre a relación entre mente e corpo.	B5.8. Coñecer algunhas teorías filosóficas occidentais sobre o corpo humano, e reflexionar de xeito colaborativo e argumentar acerca dos puntos de vista propios.	FIB5.8.1. Coñece as teorías filosóficas da relación entre mente e corpo (monismo, dualismo e emerxentismo), e argumenta sobre esas teorías comparando semellanzas e diferenzas, de forma colaborativa.	CMCCT
	Bloque 6. A racionalidade práctica			

a b c d e h	B2.5. Racionalidade teórica e práctica. B6.1. Orixe da ética occidental: Sócrates fronte aos sofistas.	B6.1. Identificar a especificidade da razón na súa dimensión práctica, en tanto que orientadora da acción humana.	FIB6.1.1. Recoñece a función da racionalidade práctica para dirixir a acción humana, aínda recoñecendo os seus vínculos ineludibles coa razón teórica e a intelixencia emocional.	CSC
FIB6.1.2. Explica a orixe da ética occidental no pensamento grego, contrastando, de forma razoada, a concepción socrática coa dos sofistas.	CCEC			
a b c d e	B6.2. A ética como reflexión sobre a acción moral: carácter, conciencia e madureza moral.	B6.2. Recoñecer o obxecto e función da ética.	FIB6.2.1. Explica e razoa acerca do obxecto e a función da ética.	CSC
a b c d e h	B6.3. Principais teorías sobre a moral humana. B6.4. Procura da felicidade. B6.5. A boa vontade: Kant. B6.6. A xustiza como virtude ético-política. B6.7. Relativismo e universalismo moral.	B6.3. Coñecer e explicar as principais teorías éticas sobre a xustiza e a felicidade, e sobre o desenvolvemento moral.	FIB6.3.1. Expresa de xeito crítico as argumentacións das principais teorías éticas sobre a felicidade e a virtude, razoando as súas propias ideas, e achega exemplos do seu cumprimento e do seu incumprimento.	CSIEE CSC
FIB6.3.2. Expresa de maneira crítica as argumentacións das principais teorías éticas sobre a xustiza, razoando as súas propias ideas, e achega exemplos do seu cumprimento e do seu incumprimento.	CSIEE			
FIB6.3.3. Analiza textos breves dalgúns dos filósofos representantes das principais teorizacións éticas e sobre o desenvolvemento psicolóxico moral do individuo.	CSC			
FIB6.3.4. Usa con rigor termos como ética, moral, acción moral, autonomía, responsabilidade, convención moral, madureza moral, virtude moral, subxectivismo,	CCL			

relativismo e universalismo moral, utilitarismo, deber moral, ética de máximos, ética de mínimos, consenso, xustiza, eudemonismo, hedonismo, emotivismo e utilitarismo.				
a b c d e h	B6.8. Fundamentos filosóficos do Estado. B6.9. Principais interrogantes da filosofía política.	B6.4. Explicar a función, as características e os principais interrogantes da filosofía política, como a orixe e a lexitimidade do Estado, as relacións entre o individuo e o Estado ou a natureza das leis.	FIB6.4.1. Identifica a función, as características e os principais interrogantes da filosofía política.	CSC
FIB6.4.2. Utiliza con rigor conceptos como democracia, Estado, xustiza, dereito, dereitos naturais, Estado democrático e de dereito, legalidade, lexitimidade, convención, contractualismo, alienación, ideoloxía, utopía, entre outros conceptos clave da filosofía política.	CCL			
a b c d e h	B6.10. A xustiza segundo Platón. B6.11. O convencionalismo nos sofistas. B6.12. Realismo político: Maquiavelo. B6.13. Contractualismo: Hobbes, Locke, Rousseau e Montesquieu. B6.14. A paz perpetua de Kant. B6.15. Fundamentos filosóficos do capitalismo no século XIX. John Stuart Mill. Alienación e ideoloxía segundo Marx. B6.16. Disputa política entre Popper e a escola de Frankfurt.	B6.5. Coñecer as teorías e os conceptos filosóficos principais que estiveron na base da construción da idea de Estado e das súas funcións, apreciando o papel da filosofía como reflexión crítica.	FIB6.5.1. Explica de xeito coherente as formulacións filosófico-políticas de Platón, os sofistas, Maquiavelo, Locke, Montesquieu, Rousseau, Hobbes, Kant, John Stuart Mill, Popper ou Habermas, entre outros.	CCEC CSC
FIB6.5.2. Analiza e reflexiona sobre a relación entre individuo e Estado, sobre a base do pensamento dos sofistas, Marx e a escola de Frankfurt.	CSC			

FIB6.5.3. Analiza de xeito crítico textos significativos e breves dalgúns dos autores estudados, nos que se argumente sobre o concepto de Estado, os seus elementos e as súas características.	CSC			
FIB6.5.4. Valora e utiliza a capacidade argumentativa, de forma oral e escrita, contra a arbitrariedade, o autoritarismo e a violencia.	CSC			
a b c d e h	B6.17. Función do pensamento utópico.	B6.6. Disertar de xeito oral e escrito sobre a utilidade do pensamento utópico, analizando e valorando a súa función, para propor posibilidades alternativas, proxectar ideas innovadoras e avaliar o xa experimentado.	FIB6.6.1. Reflexiona por escrito sobre as posibilidades do pensamento utópico, e argumenta as súas propias ideas.	CSC
a b c d e h	B6.18. Legalidade e lexitimidade.	B6.7. Distinguir os conceptos de legalidade e lexitimidade.	FIB6.7.1. Describe e compara os conceptos de legalidade e lexitimidade.	CCL CSC
b d e h p	B6.19. Capacidade simbólica. E. Cassirer. B6.20. Creatividade. H. Poincaré.	B6.8. Recoñecer a capacidade simbólica como elemento distintivo da especie humana.	FIB6.8.1. Explica as teses fundamentais de E. Cassirer sobre a capacidade simbólica humana, e as de H. Poincaré sobre o proceso creativo.	CCEC
b d e h n p	B6.21. Estética filosófica: función e características. B6.22. A arte como instrumento de comprensión e expresión simbólica da realidade. B6.23. A estética filosófica e a capacidade simbólica do ser humano. A realidade desde a arte, a literatura e a música.	B6.9. Coñecer o campo da estética, reflexionando sobre as contribucións filosóficas realizadas por tres das construcións simbólicas culturais fundamentais.	FIB6.9.1. Comprende e usa conceptos como estética, creatividade, creación, símbolo, signo, arte, experiencia estética, mímese, beleza, gusto, subxectividade, xuízo estético e vangarda.	CCL CCEC
FIB6.9.2. Contrasta e relaciona algunhas construcións simbólicas fundamentais no contexto da cultura occidental, e analiza, de	CAA CCEC			

xeito colaborativo, textos literarios, audicións musicais e visualizacións de obras de arte para explicar os contidos da unidade.				
a b d e h n p	B6.24. Relación da arte coa ética, co coñecemento e coa técnica.	B6.10. Relacionar a creación artística con outros campos como o da ética, o coñecemento e a técnica.	FIB6.10.1. Disserta sobre a relación e a posibilidade transformadora da realidade humana, a creación artística, a ciencia e a ética.	CSC CCEC
b d e h n p	B6.25. Sentimento, experiencia e xuízo estético. Beleza. Creación artística e sociedade. Abstracción artística e pensamento metafísico. A arte como xustificación ou como crítica da realidade. B6.26. Filosofía e arte. Filosofía e literatura. Filosofía e música.	B6.11. Analizar textos en que se comprenda o valor da arte, a literatura e a música como vehículos de transmisión do pensamento filosófico, utilizando con precisión o vocabulario específico propio da estética filosófica.	FIB6.11.1. Coñece e describe algúns dos elementos fundamentais da reflexión estética sobre a arte, analizando textos significativos de filósofos como Platón, Schelling, Hume, Kant, Nietzsche, Walter Benjamin, Gadamer, Marcuse ou Adorno, entre outros, e aplica esas ideas ao estudo de diversas obras de arte.	CCEC
FIB6.11.2. Entende o valor filosófico da literatura, analizando textos breves de pensadores e literatos como Platón, Santo Agostiño, Calderón de la Barca, Pío Baroja, A. Machado, Voltaire, Goethe, Sartre, Unamuno, Borges ou Camus, entre outros.	CCEC			
FIB6.11.3. Coñece a visión filosófica da música a través da análise de textos filosóficos sobre as visións dos pitagóricos, de Platón, Schopenhauer, Nietzsche ou Adorno, entre outros, así como mediante audicións significativas.	CCEC			
d g h n	B1.2. Composición escrita de argumentos de reflexión filosófica e de discursos orais, manexando as regras básicas da retórica e a argumentación.	B6.12. Reflexionar por escrito sobre algunha das temáticas significativas estudadas, argumentando as propias posicións, e ampliar en internet a	FIB6.12.1. Disserta de xeito claro e coherente sobre o valor das artes para transmitir ideas filosóficas, e procura e selecciona información en internet que amplíe o xa aprendido.	CD CSC

		información aprendida.		
b d e	B6.27. Retórica, argumentación e lóxica: a comunicación desde a filosofía. B6.28. Importancia da comunicación e a súa relación coa linguaxe, a verdade e a realidade.	B6.13. Entender a importancia da comunicación para o desenvolvemento do ser humano e as sociedades.	FIB6.13.1. Coñece e manexa con rigor conceptos como símbolo, comunicación, linguaxe formal, lóxica, xuízo lóxico, razoamento, demostración, discurso, elocuencia, orador, retórica, exordio, inventio, dispositio, argumentación, elocutio, compositio, actio, falacia, debate, negociación, persuasión e concepto universal, entre outros.	CCL
b d e	B6.29. Lóxica proposicional.	B6.14. Coñecer en que consiste a lóxica proposicional e apreciar o seu valor para amosar o razoamento correcto e a expresión do pensamento como condición fundamental para as relacións humanas.	FIB6.14.1. Utiliza os elementos e as regras do razoamento da lóxica de enunciados.	CAA
b d e	B6.30. Retórica e composición do discurso.	B6.15. Coñecer as dimensións que forman parte da composición do discurso retórico, e aplicalas na composición de discursos.	FIB6.15.1. Comprende e explica a estrutura e o estilo da retórica e da argumentación.	CCL
FIB6.15.2. Coñece a estrutura e a orde do discurso, e escribe breves discursos retóricos establecendo coherentemente a exposición e a argumentación.	CCL			
b d e	B6.31. Argumentación: regras e ferramentas do diálogo e a demostración de argumentos. B6.32. Filosofía da linguaxe: o problema filosófico dos conceptos universais e o erro argumentativo da xeneralización apresurada.	B6.16. Coñecer e utilizar as regras e as ferramentas básicas do discurso baseado na argumentación demostrativa.	FIB6.16.1. Constrúe un diálogo argumentativo no que demostra as súas propias teses mediante as regras e as ferramentas da argumentación.	CSIEE CSC
FIB6.16.2. Distingue un argumento veraz dunha falacia.	CAA			
FIB6.16.3. Analiza e comenta textos breves e significativos sobre a arte da retórica e a	CCEC			

	argumentación de Platón, Aristóteles, Cicerón, Quintiliano, Tácito e autores/as contemporáneos/as.			
b d e m p	B6.33. A filosofía e a empresa como proxecto racional.	B6.17. Coñecer as posibilidades da filosofía na creación dun proxecto, en xeral, e no ámbito empresarial en particular, e valorar o seu papel potenciador da análise, a reflexión e o diálogo.	FIB6.17.1. Utiliza conceptos con sentido filosófico e aplícaos ao contexto empresarial: principios, saber, orde lóxica, finalidade, demostración, razoamento, indución, dedución, argumentación, sentido, significado, creatividade, diálogo, obxectivo/subxectivo, emocións, globalidade e valor, entre outros.	CSIEE
b e m p	B6.34. O modo metafísico de preguntar para deseñar un proxecto vital e de empresa. B6.35. Os procesos de cuestionamento e a importancia da definición de obxectivos.	B6.18. Comprender a importancia do modo de "preguntar radical" da metafísica para proxectar unha idea ou un proxecto vital ou empresarial, facilitando os procesos de cuestionamento e definición das preguntas radicais e as respostas a estas.	FIB6.18.1. Formula correctamente os interrogantes filosóficos radicais que deben estar na base da creación dun proxecto, tanto vital como laboral, como "que son?", "que fago?", "por que?", "para que?", "cal é o meu obxectivo?", "cal é o seu sentido, a súa razón de ser?", etc., e saber argumentar a defensa das respostas.	CSIEE CSC
b m p	B6.36. Proceso de análise racional do conxunto dun sistema, dos elementos que o integran e da orde racional que subxace á estrutura lóxica dun proxecto, vital e empresarial.	B6.19. Comprender o valor da teoría do coñecemento, a razón crítica e a lóxica para introducir racionalidade na orixe e no desenvolvemento dun proxecto.	FIB6.19.1. Deseña un proxecto vital ou empresarial, sobre a base da filosofía, valorando a íntima relación entre os pensamentos e as accións, entre a razón e as emocións, a través do diálogo, da argumentación e a linguaxe filosófica.	CSIEE
b e m	B6.37. Importancia do diálogo e da defensa argumentativa de proxectos, fins e medios.	B6.20. Valorar as técnicas do diálogo filosófico, a argumentación e a retórica para organizar a comunicación entre as partes e a resolución de negociacións e de conflitos, para xerar diálogo baseado na capacidade de argumentar correctamente, para definir e comunicar correctamente o obxectivo dun proxecto.	FIB6.20.1. Coñece e utiliza as ferramentas da argumentación e o diálogo na resolución de dilemas e conflitos dentro dun grupo humano.	CSC
a	B6.38. Deseño dun proxecto vital e laboral.	B6.21. Valorar a capacidade da estética	FIB6.21.1. Valora a posibilidade de crear	CSIEE

m n	Papel da Estética no desenvolvemento do pensamento creativo e innovador.	filosófica para favorecer o pensamento creativo e innovador que permite adaptarse e anticiparse aos cambios, xerando innovación e evitando o estancamento, valorando así a función e a importancia das persoas emprendedoras e innovadoras para a construción e o avance dunha cultura, e a transformación da realidade.	tarefas innovadoras, valorando a función e a importancia das persoas emprendedoras e innovadoras para a construción e o avance dunha cultura, e a transformación da realidade.	
a b c f m p	B6.39. Importancia da ética para establecer o sistema de valores no traballo.	B6.22. Comprender e apreciar a función axiolóxica da ética para establecer un sistema de valores que permita mellorar o clima laboral, comprendendo que os valores éticos son clave para lograr o equilibrio entre innovación, sustentabilidade e competitividade.	FIB6.22.1. Realiza un decálogo de valores éticos que deben rexer no mundo laboral e de cara á sociedade e á natureza.	CSC
FIB6.22.2. Valora e diserta sobre a importancia do traballo para desenvolvernos como seres humanos, para o avance dunha cultura e para transformar a realidade.	CSC			
b m p	B6.40. Razón crítica en tanto que reguladora da acción humana.	B6.23. Coñecer e valorar a importancia da razón crítica para o avance dun proxecto persoal e colectivo.	FIB6.23.1. Comprende e valora a importancia da razón crítica para o avance dun proxecto persoal e colectivo.	CSC

HISTORIA DA FILOSOFIA 2º BACH

I	1. A orixe do cosmos na corrente presocrática. 2. Dialéctica socrática e relativismo dos sofistas. 3. Realidade, coñecemento antropoloxía e política en Platón. 4. Física, metafísica, ética e política en Aristóteles. 5. O problema razón/fe na filosofía medieval.	Avaliación e traballo mediante Tablas cronolóxicas Mapas conceptuais Exposicións orais Cuestionarios Comentarios de texto Disertacions
II	1. Descartes: o problema do método e a evidencia do cogito 2. O liberalismo político de Locke. 3. Hume: crítica das ideas de sustancia e causalidade. 4. Razón e progreso na Ilustración. 5. Os límites do coñecemento e a lei moral en Kant.	
III	1.Alienación e ideoloxía en Marx. 2. Nietzsche: crítica da cultura occidental.	

3. Ortega y Gasset: a razón vital.
4. Habermas e a filosofía crítica da Escola de Frankfurt

Introdución

Historia da Filosofía, ademais de ser unha materia que dá sentido e continuidade desde unha perspectiva histórica ás ideas que se presentaron nas materias de Filosofía de cuarto de ESO e Filosofía de primeiro de Bacharelato, contribúe ao desenvolvemento integral do alumnado de bacharelato, xa que permite tomar conciencia como ser pensante e autónomo, e reflexionar sobre as súas propias crenzas, ideas e conviccións e as do mundo que hai arredor, de xeito crítico e razoado, e rexeitalas e/ou modificalas, ou asumilas como parte de si.

Obxectivos

O **primeiro** é o desenrolo de capacidades investigadoras, críticas, fundamentadoras, expresivas, conceptuais, analíticas, sintéticas, etc., iniciándose na elaboración persoal dunha visión coherente da totalidade cultural e relacionando os diversos coñecementos asimilados nas anteriores etapas escolares, adquirindo os rudimentos conceptuais básicos para acceder á comprensión da historicidade do pensamento. O **segundo** é preparar ó alumnado para as Probas de Aptitude, señan *reválidas ou selectivos* que culminan o Bacharelato. As orientacións ao respecto insisten na importancia de vencellar os temas xerais con textos concretos e extremar o coidado de vocabulario, expresión, redacción, ortografía e coherencia, elaborando unha disertación a partir do tema proposto. Un tercer obxectivo é iniciar ó alumnado no traballo intelectual. Historia da Filosofía presentase como un intento de achegamento ao esforzo do ser humano por comprender a realidade e a si mesmo en todas as súas dimensións. Trátase dunha investigación que nos fará máis libres, permitiranos comprender o pasado e o presente, e proxectar solucións sobre os problemas que se nos formulen no futuro. É no pensar de/con outros/as como lograremos estimular o

noso propio pensamento, sapere aude!, que nos leve a xerar as nosas propias ideas. Ese pensar a través do diálogo de distintos autores e épocas que foron creando aproximacións ou tendencias cara á verdade respecto aos problemas e ás grandes preguntas que se formulou o ser humano ao longo da súa existencia constitúe

a Historia da Filosofía. E nese percorrido, o alumnado deberá reflexionar sobre as razóns da presenza maioritariamente masculina na produción filosófica desde as súas orixes, ao tempo que debe coñecer o pensamento filosófico na muller.

Contribución as competencias clave

Esta materia contribúe ao desenvolvemento das **competencias clave** do bacharelato pola súa propia natureza e polo xeito que está articulada, e permite o desenvolvemento persoal e social como cidadán ou cidadá, así como o desenvolvemento profesional no futuro, xa que, como materia terminal do bacharelato, adquire tamén a dimensión de propedéutica para un amplo abano de estudos e profesións posteriores. Historia da Filosofía permítelles aos alumnos e ás alumnas de bacharelato contribuír á consecución das seguintes competencias:

a) A competencia en comunicación lingüística, a través de disertacións, argumentacións, análises de textos relevantes, definicións de termos, diálogos, exposicións orais e escritas, ensaios filosóficos, etc.

b) As competencias sociais e cívicas preséntanse asociadas a numerosos estándares de aprendizaxe da materia que poñen o alumnado en relación co proceso de formación e transformación da sociedade humana desde as súas orixes, e permiten coñecer os seus problemas e as respostas que se deron ao longo da historia.

c) A competencia de aprender a aprender contribúe a que o alumnado sexa quen de aprender por si mesmo, ao consolidar esta faceta noutros ámbitos, así como de cara ao futuro. Xa que logo, pídese reflexionar, aprender en equipo, comprender e explicar, etc.

d) A competencia dixital desenvólvese realizando traballos colectivos a través da TIC, utilizando ferramentas informáticas para realizar presentacións, procuras en

internet, etc.

e) Foméntase tamén a consecución da competencia de conciencia e expresións culturais, xa que se recorre constantemente ao diálogo entre épocas e autores/as anteriores, facendo unha revisión das súas achegas ao ámbito das expresións culturais a nivel histórico

Metodoloxía

A consecución destas competencias clave por parte do alumnado non se levará a cabo sen un cambio a nivel metodolóxico no proceso de ensino e aprendizaxe que vai supor un reto. Este cambio hase concretar na práctica de traballo na aula e na metodoloxía, que lle ha permitir o desempeño ao alumnado dun alto grao de dominio das competencias, apoiándose na aprendizaxe cooperativa e a resolución conxunta de casos ou problemas, que permitan xeneralizar estratexias e aplicalas en situacións similares e reais, aprendendo dos demais.

Non existe un manual de referencia, pois empregaremos os textos propostos, diversas edicións da Biblioteca e apuntes elaborados polo Departamento que entregamos fotocopiados ao principio de cada trimestre. Aconsellamos tamen a consulta de páxinas de Internet como a webdianoia e lecturas específica de textos de autores que sirvan para ampliar a comprensión dos autores e a súa problemática .

O traballo na aula parte da exposición do autor e o tema para centrarse no contido do texto coma ferramenta principal, en tanto esixe o exercicio das competencias, aptitudes, actitudes, destrezas e coñecementos básicos: lectura, información, análise, síntese, reflexión, critica, expresión, valoración. U/tilizaremos procedementos de avaliación variados, como rúbricas, probas orais e escritas e traballos de clase, posibilitando a participación do alumnado no seu proceso de avaliación.

Elementos tansversais

Abordanse no currículo de Historia da Filosofía varios dos elementos transversais da etapa, destacando nomeadamente a comprensión e a expresión orais e

escritas en todos os bloques da materia, ou o uso das tecnoloxías da información e da comunicación como elemento transversal no propio currículo da materia, entre outros.

Estrutura de contidos

A materia está organizada en cinco bloques: o primeiro é transversal e, por tanto, reaparecerá ao longo de todo o currículo, trátase da análise de textos, a argumentación, as ferramentas de investigación propias da filosofía e as aplicacións das tecnoloxías da información e da comunicación na materia; os outros catro bloques corresponden coas catro épocas máis relevantes da historia no relativo ao pensamento: **Grecia Antiga, a Idade Media, a Modernidade e a Ilustración e a filosofía da Idade Contemporánea**, que chega a ocuparse de autores/as e problemas actuais. Estes catro bloques están estruturados a través de autores salientables, dos que se sinala a súa terminoloxía, os textos máis representativos e as súas teorías características, e se contextualizan con outros autores ou épocas, resaltando á súa vez as súas contribucións á sociedade e á súa época

Avaliacion e cualificacion. Criterios e instrumentos

A avaliación empregara probas obxetivas e composicións de textos. Ambos procedementos atenderán os seguintes **criterios**

- A asimilación axeitada dos conceptos e contidos de cada un dos temas propostos
- Coherencia, rigor, orixinalidade, claridade, profundidade e corrección gramatical na exposición dos contidos
- Capacidade de análise e identificación de ideas, estructuras e fíos argumentais
- Comprensión dos contextos históricos en relación co pensamento epocal
- Manexo do vocabulario específico
- Actitude crítica respecto das cuestións propostas
- Capacidade de relacionar as cuestións propostas con outras problemáticas e autores e de razoar dende perspectivas diversas
- Capacidade sintética respecto das ideas e a súa evolución

En cada **trimestre** haberá que realizar, polo menos, unha **proba obxectiva** e unha

composición sobre cada un dos autores tratados. Adaptándonos ao novo modelo proposto pola CIUGA, a proba obxectiva consistirá en desenvolver algún dos estándares de aprendizaxe concretados para cada autor. As composicións consistirán en comentarios de textos e desenvolvementos de estándares e serán cualificadas seguindo os criterios habituais: 30% contextualización, 60% desenvolvemento temático, 10% conclusión, opinión personal e relación con outros autores.

Se procurará na medida do posible que as composición e probas obxectiva sexan o mais semellante posible ás solicitados pola CIUG

A nota de cada avaliación será a media ponderada das composicións e probas realizadas. A nota final será a media das tres avaliacións.

O **grao mínimo** esixido de manexo dos contidos é a especificada nos **estándares de aprendizaxe** do cadrante relacional/competencial

Haberá, na segúnda e terceira avaliación, a posibilidade de **recuperación** da avaliación anterior mediante exercicios de composición nos que entrarán todos os contidos correspondentes a avaliación. Nestas poderá integrarse o **alumnado pendente**, se así o solicita. O **seguemento** corresponde ao alumnado suspenso mesmo, que haberá de preocuparse de poner en marcha o proceso, exercitando a súa autonomí

No mes de Maio poderá facerse un **exame final** baseado nos “estándares” de todos os autores traballados durante o curso para o alumnado que non superara os contidos mínimos esixidos. A proba de setembro sera semellante a esta.

Nas probas objetivas que fagamos seguindo o modelo de exame da CIUG será valorado seguindo os criterios marcados por eles, que indicamos a continuación :

Criterios da CIUG de avaliación do exame

A cualificación global do exame distribúese do seguinte xeito:

1a parte.- a cualificación máxima será de **6** ptos.: **3** para o comentario e **3** para a cuestión proposta.

No comentario valorarase a comprensión do texto, especialmente no que atinxe aos seus conceptos fundamentais e estrutura argumentativa, e a relación entre o texto e un contexto máis amplo (o autor e o seu lugar na historia da filosofía).

A avaliación da cuestión teórica farase en base á pertinencia dos contidos informativos da resposta, á precisión no uso dos conceptos, e á coherencia e articulación discursiva da exposición.

Tanto no comentario como na cuestión, terase tamén en conta a corrección expresiva e gramatical.

2a parte.- a cualificación máxima será de **3** ptos.

A avaliación da cuestión teórica farase —coma no caso anterior— en base á pertinencia dos contidos informativos da resposta, á precisión no uso dos conceptos, e á coherencia e articulación discursiva da exposición. Tamén terase en conta a corrección expresiva e gramatical.

3a parte.- a cualificación máxima será de **1** pto.

Cada unha das catro breves respostas (nome do filósofo; título da obra) terá unha cualificación máxima de **0,25** ptos.

Atención a diversidade

É preciso ter en conta os estilos diferentes de aprendizaxe dos alumnos e alumnas e adoptar as medidas oportunas para afrontar esta diversidade. Hai estudantes reflexivos (deténense na análise dun problema) impulsivos (responden moi rapidamente) analíticos (pasan lentamente das partes ao todo) e sintéticos (abordan o tema desde a globalidade); uns traballan durante períodos longos e outros necesitan descansos; algúns necesitan ser reforzados continuamente e outros non; hainos que rinden no traballo individual e hainos que prefiren traballar en grupo. Dar resposta a esta diversidade non é tarefa doada, pero si necesaria, pois a intención última é lograr que os alumnos e alumnas alcancen os obxectivos propostos. Como **actividades de detección de coñecementos previos** empregaremos:

- Debate e actividade pregunta-resposta sobre o tema introducido, co fin de facilitar unha idea precisa sobre de onde se parte.
- Repaso das nocións xa vistas necesarias para a comprensión da unidade, tomando nota das lagoas ou dificultades detectadas.

- Introdución de cada aspecto teórico aténdose ao seu contexto e á súa importancia para temas actuais e cotiáns

Como **actividades de consolidación** suxerimos:

- Realización de exercicios apropiados, co fin de afianzar os contidos teóricos, culturais e léxicos traballados.

- Traballo cos textos complementarios para asentar e consolidar os coñecementos adquiridos.

Coas **actividades de recuperación-ampliación**, atendemos non só que presentan problemas no proceso de aprendizaxe, senón tamén aqueles que alcanzaron no tempo previsto os obxectivos propostos. As distintas formas de agrupamento do alumnado e a súa distribución na aula inflúen, sen dúbida, en todo o proceso. Entendendo o proceso educativo como un desenvolvemento comunicativo, é de grande importancia ter en conta o **traballo en grupo**, pois a posta en común de conceptos e ideas individuais xera unha dinámica creativa e de interese nos alumnos e alumnas. Concederáselle, non obstante, grande importancia noutras actividades ao **traballo persoal e individual;** en concreto, aplicarase nas actividades de síntese/resumo e nas de consolidación, así como nas de recuperación e ampliación. Acometemos, pois, o tratamento da diversidade no Bacharelato dende dúas vías:

1. A atención á diversidade na programación dos contidos, presentándoos en dúas fases: a información xeral e a información básica, que se tratará mediante esquemas, resumos, paradigmas, etc.

2. A atención á diversidade nas actividades. As actividades constitúen un excelente instrumento de atención ás diferenzas individuais dos alumnos e alumnas. A variedade e a abundancia de actividades con distinto nivel de dificultade permiten a adaptación, como dixemos, ás diversas capacidades, intereses e motivacións

Recursos didácticos

As aulas están dotadas de pantalla dixital, conexión a internet e PC. O recurso as TICs é cotiá. A aula Polivalente, a de Usos Múltiples, a Aula Verde e o entorno do Centro (praia, mesas, regato, paseo...) para traballos cooperativos e dinámicas. Contamos tamén cun nutrido acervo, variado e diverso, de textos, apuntes, arquivos, documentais, dinámicas e actividades reunida ao longo dos últimos anos. A intención é actualizalas, concretalas e incorporalas as novas unidades didácticas.

Actividades complementarias e extraescolares

As especificadas no apartado **I. O DEPARTAMENTO.**

Mecanismos de axeitamento da programación

Os especificados no apartado **I. O DEPARTAMENTOI**

Aportacións TIC/Lector

Cadrante relacional de competencias, obxectivos, criterios, estándares e contidos

	Historia da Filosofía. 2º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	Bloque 1. Contidos transversais			
▪ b ▪ d ▪ e ▪ h	▪ B1.1. Comentario de texto. ▪ B1.2. Diálogo filosófico e argumentación.	▪ B1.1. Realizar a análise de fragmentos dos textos máis salientables da historia da filosofía, e ser capaz de transferir os coñecementos a outros/as	▪ HFB1.1.1. Comprende o sentido global dos textos máis salientables dos/das autores/as estudados/as, recoñecendo a orde lóxica da argumentación e	▪ CCL

autores/as ou problemas.

as formulacións que se defenden, e é quen de transferir os coñecementos a outros/as autores/as ou problemas.

- HFB1.1.2. Analiza as ideas do texto, identificando a conclusión e os conceptos e as ideas relevantes, e recoñece a súa estrutura e a orde lóxica das súas

- CAA
- CCL

			ideas.	
			HFB1.1.3. Argumenta a explicación das ideas presentes no texto, en relación coa filosofía do/da autor/a e os contidos estudados.	▪ CAA ▪ CCL
▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e	▪ B1.2. Diálogo filosófico e argumentación.	▪ B1.2. Argumentar con claridade e capacidade crítica, oralmente e por escrito, as súas propias opinións sobre os problemas fundamentais da filos	▪ HFB1.2.1. Argumenta as súas propias opinións con claridade e coherencia, tanto oralmente como por escrito.	▪ CCL ▪ CSIEE

		ofía, dialogando de xeito razoado con outras posicións diferentes.		
▪ HFB1.2.2. Utiliza o diálogo racional na defensa das súas opinións, e valora a diversidade de ideas e, á vez, apoiándose nos aspectos comúns.	▪ CSC			
▪ b ▪ d ▪ e ▪ g ▪ m	▪ B1.3. Ferramentas de aprendizaxe e investigación da filosofía.	▪ B1.3. Aplicar adecuadamente as ferramentas e os procedementos do traballo	▪ HFB1.3.1. Sintetiza correctamente a filosofía de cada autor/a, mediante resumos	▪ CAA

		intelectual á aprendizaxe da filosofía, realizando traballos de organización e investigación dos contidos.	dos seus contidos fundamentais, e clasifícaos nos núcleos temáticos que atravesan a historia da filosofía: realidade, coñecemento, ser humano, ética e política.
▪ HFB1.3.2. Elabora listaxes de vocabulario de conceptos, comprende o seu significado, organízaos en esquemas ou map	▪ CAA ▪ CCL		

as conceptuais, táboas cronolóxicas e outros procedementos útiles para a comprensión da filosofía do autor, e aplícaos con rigor.

- HFB1.3.3. Selecciona información de distintas fontes, bibliográficas e de internet, e recoñece as fontes fiables es.
- CD

- HFB1.3.4. Realiza redaccións ou
- CSIEE

	disertacións, traballos de investigación e proxectos que impliquen un esforzo creativo e unha valoración persoal dos problemas filosóficos formulados na historia da filosofía.			
▪ d ▪ g ▪ m	▪ B1.4. Aplicación das competencias de tecnoloxías da información e da comunicación á histo	▪ B1.4. Utilizar as tecnoloxías da información e da comunicación na realización e na exposición dos trab	▪ HFB1.4.1. Utiliza as ferramentas informáticas e da web 2.0. (wikis, blogs, redes sociais, procesad	▪ CD

		ria da filosofía.	allos de investigación filosófica.	or de textos, presentación de diapositivas ou recursos multimedia, etc.) para o desenvolvemento dos traballos.
▪ HFB1.4.2. Realiza procuras avanzadas en internet sobre os contidos da investigación, e decide os conceptos adecuados.	▪ CD			
▪ HFB1.4.3. Colabora en traballos colectivos de investiga	▪ CD			

ción sobre os contidos estudados utilizando as tecnoloxías da información e da comunicación.

Bloque 2. A filosofía na Grecia antiga

▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ h	▪ B2.1. Orixe da filosofía grega. Os presocráticos: resposta á orixe do cosmos. ▪ B2.2. Dialéctica socrática. ▪ B2.3. Convencionalismo democrático e relativismo dos sofistas ▪ B2.4. Platón: ontoloxía e	▪ B2.1. Coñecer a orixe da filosofía en Grecia e comprender o primeiro gran sistema filosófico, o de Platón, analizando a relación entre realidade e coñecemento, a concepción duali	▪ HFB2.1.1. Utiliza conceptos de Platón como idea, mundo sensible, mundo intelixible, ben, razón, doxa, episteme, universal, absoluto, dualismo, reminiscencia, transmigració	▪ CCL

coñecemento; concepción dualista do ser humano; dimensión antropolóxica e política da virtude; o autor e o seu contexto.	sta do ser humano e a dimensión antropolóxica e política da virtude, en relación coa filosofía presocrática e o xiro antropolóxico de Sócrates e os Sofistas, valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Grecia antiga, e apreciando criticame	n, mímese, methexe, virtude e xustiza, entre outros, e aplícaos con rigor.

		nte o seu discurso.
▪ HFB2.1.2. Entende e explica con claridade, tanto na lingua oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Platón, analizando a relación entre realidade e coñecemento, a concepción dualista do ser humano e a dimensión antropolóxic	▪ CCL	

a e política da virtude.

▪ HFB2.1.3.	Distingue as respostas da corrente presocrática en relación á orixe do Cosmos, os conceptos fundamentais da dialéctica de Sócrates e o convencionalismo democrático e o relativismo moral dos sofistas, identificando os problemas da filosofía antiga, e relac	▪ CAA

ionando esas respostas coas solucións achegadas por Platón.

- HFB2.1.4. Respecta o esforzo da filosofía de Platón por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Grecia antiga, valorando positivamente o diálogo como método filosófico, o nacemen
- CSC

to das utopías sociais, o sentido do gobernante-filósofo ou a súa defensa da inclusión das mulleres na educación.

▪ b ▪ d ▪ e ▪ h	▪ B2.5. A física de Demócrito. ▪ B2.6. Problemas da filosofía antiga e solución de Aristóteles. ▪ B2.7. Aristóteles: metafísica, física, coñecemento, ética eudemonista e políti	▪ B2.2. Entender o sistema teleolóxico de Aristóteles, en relación co pensamento de Platón e a física de Demócrito, e valorando a súa influencia no desenvolvemento das idea	▪ HFB2.2.1. Utiliza con rigor conceptos do marco do pensamento de Aristóteles, como substancia, ciencia, metafísica, materia, forma, potencia, acto, causa, efect	▪ CCL

		ca. Comparación coa filosofía platónica. O autor e o seu contexto.	s e cos cambios socioculturais da Grecia antiga.	o, teleoloxía, lugar natural, indución, dedución, abstracción, alma, monismo, felicidade e virtude, entre outros.
▪ HFB2.2.2. Comprende e explica con claridade, tanto na lingua oral coma na escrita, as teorías fundamentais de Aristóteles, examinando a súa concepción da	▪ CCL			

	metafísica e da física, o coñecemento, a ética eudemonística e a política, en comparación coas teorías de Platón.	
▪ HFB2.2.3.	Describe as respostas da física de Demócrito, identificando os problemas da filosofía antiga, e relaciona esas respostas coas solucións achagadas por Aristótele	▪ CAA

s.	
▪ HFB2.2.4. Estima e razoa o esforzo da filosofía de Aristóteles por contribuír ao desenvolvemento do pensamento occidental, valorando positivamente a formulación científica das cuestións.	▪ CMCCT

▪ d ▪ e ▪ h ▪ l	▪ B2.8. Doutrinas éticas helenísticas: Epicureísmo, Estoicismo e Escepticismo. ▪ B2.9. Cien	▪ B2.3. Coñecer as escolas éticas xurdidas no helenismo, como o Epicureísmo, o Estoicis	▪ HFB2.3.1. Describe as respostas das doutrinas éticas helenísticas, e identifica algúns	▪ CMCCT

	tíficos helenísticos. ▪ B2.10. A Biblioteca de Alexandría.	mo e o Escepticismo, valorar o seu papel no contexto socio-histórico e cultural da época, e recoñecer a repercusión dos grandes científicos helenísticos, apreciando a gran importancia para occidente da Biblioteca de Alexandría.	dos grandes logros da ciencia alexandrina.	
	Bloque 3. A filosofía medieval			
▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ h	▪ B3.1. Cristianismo e filosofía. Agostiño de	▪ B3.1. Explicar a orixe do pensamento cristián e o seu	▪ HFB3.1.1. Explica o encontro da filosofía e a relixi	▪ CCEC

	Hipona: teoría da iluminación, filosofía da historia, o problema da certeza e a defensa da liberdade.	encontro coa filosofía a través das ideas fundamentais de Agostiño de Hipona, apreciando a súa defensa da liberdade, da verdade e do coñecemento interior ou a historia.	ón cristiá nas súas orixes, a través das teses centrais do pensamento de Agostiño de Hipona.	
▪ d ▪ e ▪ h	▪ B3.2. Escolástica medieval. Tomé de Aquino: relacións de razón e fe. Vías para a demostración da existenci	▪ B3.2. Coñecer a síntese de Tomé de Aquino, en relación co agostinismo, a filosofía árabe e xudía, e o nomi	▪ HFB3.2.1. Define conceptos de Tomé de Aquino, como razón, fe, verdade, deus, esencia, existencia, crea	▪ CCL

		a de Deus. Lei moral. Relación coa filosofía antiga e coa agostiniana, a xudía e o nominalismo. O autor e o seu contexto.	nalismo, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e nos cambios socioculturais da Idade Media.	ción, inmortalidade, lei natural, lei positiva e precepto, entre outros, e aplícaos con rigor.
▪ HFB3.2.2. Entende e explica con claridade, tanto na lingua oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Tomé de Aquino, distinguindo a	▪ CCL			

relación entre fe e razón, as vías de demostración da existencia de Deus, e a lei moral, en comparación coas teorías da filosofía Antiga.

- HFB3.2.3. Discrimina as respostas do agostinismo, a filosofía árabe e xudía, e o nominalismo, identificando os problemas da filosofía medieval, en relac
- CAA

ión coas solucións achegadas por Tomé de Aquino.

HFB3.2.4. Valora o esforzo da filosofía de Tomé de Aquino por contribuír ao desenvolvemento das ideas e os ao cambios sociais da Idade Media, xulgando positivamente a universalidade da lei moral.	CSC

d e h	B3.4. Crise da Escolástica no	B3.3. Coñecer algunha das teorí	HFB3.3.1. Coñece as tese	CCEC

	século XIV: nominalismo de Guillerme de Ockham. Relacións entre razón e fe. Novo pulo para a ciencia.	as centrais do pensamento de Guillerme de Ockham, cuxa reflexión crítica supuxo a separación entre razón e fe, a independencia da filosofía e o novo pulo para a ciencia.	s centrais do nominalismo de Guillerme de Ockham e a súa importancia para a entrada na modernidade.	
	Bloque 4. A filosofía na Modernidade e na Ilustración			
▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ h ▪ l	▪ B4.1. A filosofía no Renacemento. Humanismo: novo concepto sobre a natureza humana. ▪ B4.2. F. Bacon. Os prex	▪ B4.1. Comprender a importancia do xiro do pensamento occidental que se deu no Ren	▪ HFB4.1.1. Comprende a importancia intelectual do xiro do pensamento científico que se deu no Ren	▪ CMCCT

uízos na investigación do coñecemento. ▪ B4.3. Implicacións da revolución científica. ▪ B4.4. Realismo político de Maquiavelo.	acemento e que anticipa a modernidade, valorando o novo humanismo que enxalza a "*dignitas hominis*", a investigación dos prexuízos do coñecemento de F. Bacon e as implicacións da Revolución Científica, e coñecer as teses fundamentais do realismo político de N. Maquiav	acemento, e describe as respostas da filosofía humanista sobre a natureza humana.

		elo.		
▪ HFB4.1.2. Explica as ideas ético-políticas fundamentais de N. Maquiavelo e compáraas cos sistemas ético-políticos anteriores.	▪ CSC			
▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ h	▪ B4.5. Descartes: O método, o "*cogito*" (coñecemento e realidade) e o dualismo antropolóxico. ▪ B4.6. Comparación do autor coa filosofía	▪ B4.2. Entender o racionalismo de Descartes, distinguíndoo e relacionándoo coa filosofía humanista e o monismo panteísta de Spinoza, e valorar a súa	▪ HFB4.2.1. Identifica conceptos de Descartes como razón, certeza, método, dúbida, hipótese, "*cogito*", idea, substancia e subxectivismo, entre outros, e	▪ CCL

		antiga e medieval, e relación coa Moderna. O autor e o seu contexto.	influencia no desenvolvemento das ideas e nos cambios socioculturais da Idade Moderna.	aplícaos con rigor.
▪ HFB4.2.2. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Descartes, analizando o método e a relación entre coñecemento	▪ CCL			

e realidade e a partir do "*cogito"* e o dualismo no ser humano, en comparación coas teorías da filosofía antiga e da medieval.

- HFB4.2.3. Identifica os problemas da filosofía moderna e relaciónaos coas solucións aportadas por Descartes.
- CCEC

- HFB4.2.4. Estima e razoa o esforzo da filosofía
- CSC

de Descartes por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, e valora a universalidade da razón cartesiana.

▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ h ▪ l	▪ B4.7. Hume: o coñecemento, crítica á causalidade e á substancia. Emotivismo moral. Comparación coa filosofía anterior. O auto	▪ B4.3. Coñecer o empirismo de Hume en relación co liberalismo político de Locke, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das	▪ HFB4.3.1. Utiliza conceptos de Hume como escepticismo, crítica, experiencia, percepción, inmanencia, asociación, impresió	▪ CCL

	r e o seu contexto ▪ B4.8. Locke: liberalismo político.	ideas e os cambios socioculturais da Idade Moderna.	ns, ideas, hábito, contradición, causa, crenza, sentimento, mérito, utilidade, felicidade, contrato social, liberdade e deber, entre outros, e úsaos con rigor.
▪ HFB4.3.2. Entende e explica con claridade, tanto na lingua oral coma na escrita, as teorías fundamentais de Hum	▪ CMCCT		

e, distinguindo os principios e os elementos do coñecemento respecto á verdade, a crítica á causalidade e á substancia, e o emotivismo moral, en comparación coas teorías da filosofía antiga e da medieval, e co racionalismo moderno.

▪ HFB4.3.3. Coñece e explica as ideas cent	▪ CSC

rais do liberalismo político de Locke, identificando os problemas da filosofía moderna, e relacióna as coas solucións aportadas por Hume.

▪	HFB4.3.4. Valora o esforzo da filosofía de Hume por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Mod	▪	CSC

erna, xulgando positivamente a procura da felicidade colectiva.

▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ h	▪ B4.9. A Ilustración francesa. Rousseau: a crítica social, a crítica á civilización, o estado de natureza, a defensa do contrato social e a vontade xeral.	▪ B4.4. Coñecer os principais ideais dos ilustrados franceses, afondando no pensamento de J.J. Rousseau, e valorar a importancia do seu pensamento para o xurdimento da democracia mediante unha orde soci	▪ HFB4.4.1. Comprende os ideais que impulsaron os ilustrados franceses, e explica o sentido e transcendencia do pensamento de Rousseau, a súa crítica social, a crítica á civilización, o estado de natureza, a defe	▪ CSC

		al acorde coa natureza humana.	nsado contrato social e a vontade xeral.	
▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ h	▪ B4.10. Idealismo transcendental. Kant: as facultades e límites do coñecemento. ▪ B4.11. Lei Moral e paz perpetua. ▪ B4.12. Relación do proxecto ilustrado de Rousseau coa filosofía Moderna e Kant. ▪ B4.13. Comparación coas teorías da filos	▪ B4.5. Comprender o idealismo crítico de Kant, en relación co racionalismo de Descartes, o empirismo de Hume e a filosofía ilustrada de Rousseau, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idad	▪ HFB4.5.1. Aplica conceptos de Kant como sensibilidade, entendemento, razón, crítica, transcendental, ciencia, innato, xuízo, a priori, a posteriori, facultade, intuición, categoría, ilusión transcendental, idea, lei, fenómeno, númen	▪ CAA

		ofía antiga, medieval e moderna.	e Moderna.	o, vontade, deber, imperativo categórico, autonomía, postulado, liberdade, dignidade, persoa, paz e pacto, entre outros, e utilízaos con rigor.
▪ HFB4.5.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de	▪ CCL			

Kant, analizando as facultades e os límites do coñecemento, a lei moral e a paz perpetua, comparándoas coas teorías da filosofía antiga, medieval e moderna.

▪ HFB4.5.3. Describe a teoría política de Rousseau, identificando os problemas da filosofía moderna e relac	▪ CCL

	ionándo a coas solucións achegadas por Kant.			
▪ HFB4.5.4. Respecta e razoa o esforzo da filosofía de Kant por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, e valora a dignidade e a procura da paz entre as nacións	▪ CSC			

Bloque 5. A filosofía contemporánea

▪ b	▪ B5.1. Marx: o	▪ B5.1. Entender	▪ HFB5.1.1.	▪ CSC

▪ c ▪ d ▪ e ▪ h	materialismo histórico, a crítica ao idealismo, á alienación e á ideoloxía, e a súa visión humanista do individuo. ▪ B5.2. Relación de Marx cos problemas da filosofía contemporánea. O autor e o seu contexto.	o materialismo histórico de Marx, en relación co idealismo de Hegel e con Feuerbach, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e nos cambios socioculturais da Idade Contemporánea.	Identifica conceptos de Marx como dialéctica, materialismo histórico, praxe, alienación, infraestrutura, superestrutura, forzas produtivas, medios de produción, loita de clases, traballo, plusvalor e humanismo, entre outros, e utilízaos con rigor.
▪ HFB5.1.2. Coñece e expli	▪ CCL		

ca con claridade, tanto na lingua axe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Marx, examinando o materialismo histórico e a crítica ao idealismo, á alienación e á ideoloxía, e expón a súa visión humanista do individuo.

▪	HFB5.1.3. Identifica os problemas da filosofía	▪	CSC

contemporánea en relación coas solucións achegadas por Marx.

- HFB5.1.4. Valora o esforzo da filosofía de Marx por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, xulgando positivamente a defensa da igualdade social.
- CSC

- b
- B5.3.
- B5.2.
- HFB5.2.1.
- CCL

▪ c ▪ d ▪ e ▪ h		Nietzsche: crítica á metafísica, á moral e á ciencia; a verdade como metáfora.	Comprender o vitalismo de Nietzsche en relación co vitalismo de Schopenhauer, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Contemporánea.	Define conceptos de Nietzsche como crítica, traxedia, intuición, metáfora, convención, perspectiva, xenealoxía, transvaloración, nihilismo, superhome, vontade de poder, e eterno retorno, entre outros, e aplícaos con rigor.
	▪ B5.4.	O superhome, como resultado da inversión de valores e a vontade de poder, e comparación coas teorías da filosofía antiga, medieval, moderna e contemporánea. O autor e o seu contexto.		

- B5.5. A vontade en Schopenhauer.

- HFB5.2.2. Entende e explica con claridade, tanto na lingua oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Nietzsche, considerando a crítica á metafísica, á moral e á ciencia, a verdade como metáfora, e a afirmación do
- CCL

superhome, como resultado da inversión de valores e a vontade de poder, en comparación coas teorías da filosofía antiga, medieval, moderna e contemporánea.

▪ HFB5.2.3. Distingue as respostas de Schopenhauer na súa afirmación da vontade e identifica os problemas da filos	▪ CCEC

ofía contemporánea, en relación coas solucións achegadas por Nietzsche.

▪ HFB5.2.4.	Estima o esforzo da filosofía de Nietzsche por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, e valora a defensa da verdade e da liberdade.	▪ CSC

▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ h	▪ B5.6. Filosofía española. Ortega y Gasset: a súa relación con posturas filosóficas como o realismo, o racionalismo, o vitalismo ou o existencialismo, e outras posturas filosóficas. O autor e o seu contexto.	▪ B5.3. Entender o raciovitalismo de Ortega y Gasset en relación con figuras da filosofía española, como Unamuno, e do pensamento europeo, e valorar as influencias que recibe e a repercusión do seu pensamento no desenvolvemento das ideas e a rexeneración social, cultural e política	▪ HFB5.3.1. Utiliza conceptos de Ortega y Gasset e aplícaos con rigor, como obxectivismo, ciencia, europeización, filosofía, mundo, circunstancia, perspectiva, razón vital, raciovitalismo, vida, categoría, liberdade, idea, crenza, historia, razón histórica, xeración, home-masa e home selecto,	▪ CCL

		de España.	entre outros.
▪ HFB5.3.2. Comprende e explica con claridade, tanto na lingua oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía e da análise social de Ortega y Gasset, en relación con posturas filosóficas como o realismo, o racionalismo, o vitalismo ou o existencialismo, entr	▪ CCL		

			e outras.	
			▪ HFB5.3.3. Respecta o esforzo da filosofía de Ortega y Gasset por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais e culturais da Idade Contemporánea española, e valora o seu compromiso coa defensa da cultura e da democracia.	▪ CSC
▪ b ▪ c ▪ d ▪ e	▪ B5.7. Filosofía crítica da escola de Fran	▪ B5.4. Coñecer as teses fundame	▪ HFB5.4.1. Identifica conceptos de	▪ CSC

h		kfurt. A crítica á razón ilustrada e á idea de progreso.	ntais da crítica da Escola de Frankfurt, analizando a racionalidade dialóxica de Habermas, relacionándoo coa filosofía crítica da Escola de Frankfurt, e valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Contemporánea. Coñecer as tese	Habermas, como coñecemento, interese, consenso, verdade, enunciado, comunicación, desigualdade, ou mundo da vida, e conceptos da filosofía posmoderna, como deconstrución, diferenza, cultura, texto, arte, e comunicación, entre outros, aplicándoos
	B5.8.	Racionalidade dialóxica de Habermas: os intereses do coñecemento e a acción comunicativa.		
	B5.9.	Contribución de Habermas ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea.		

- B5.10. Pensamento posmoderno: principais teses dos filósofos posmodernos, como Vattimo, Lyotard e Baudrillard, e reflexión sobre a súa vixencia actual.

s máis definitorias do pensamento posmoderno, identificando as teses fundamentais de Vattimo, Lyotard e Baudrillard, e valorar criticamente a súa repercusión no pensamento filosófico a partir de finais do século XX.

con rigor.

- HFB5.4.2. Entende e explica con claridade, tanto na lingu

- CCL

axe oral coma na escrita, as teorías da filosofía de Habermas, distinguindo os intereses do coñecemento e a acción comunicativa, e as teorías fundamentais da posmodernidade, analizando a deconstrución da modernidade e desde a multiplicidade da sociedade da comunic

ación.

- HFB5.4.3. Identifica as respostas da filosofía crítica da escola de Frankfurte reflexiona sobre elas, identificando os problemas da filosofía contemporánea.
- CAA

- HFB5.4.4. Estima o esforzo da filosofía de Habermas e do pensamento posmoderno por contribuír ao desenvolvemento das idea
- CSC

s e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, e valora o seu esforzo na defensa do diálogo racional e o respecto á diferenza.

- HFB5.4.5. Coñece as teses características do pensamento posmoderno, como a crítica á razón ilustrada, á idea de progreso, ao pensame
- CSC

nto totalizador e á trivialización da existencia, o crepúsculo do deber, ou a perda do suxeito fronte á cultura de masas, entre outras.

▪ HFB5.4.6.	Explica e argumenta sobre as principais teses dos filósofos posmodernos, como Vattimo, Lyotard e Baudrillard, e reflexiona sobre a súa	▪ CAA ▪ CCL

vixe
ncia.

ACTIVIDADES EXTRAESCOLARES : o marxe de outras actividades que poidan aparece de xeito puntual o departamento levará a cabo a viaxe de estudos o xacementos de Atapuerca , con visita o museo da evolución. Visita as Médulas ca finalidade de

complementar ilustrar e dotar de o contido o apartado da evolución e a antropoloxía de primeiro de bacharelato